

Datganiad o Gyfrifon 2018/19

Datganiad o Gyfrifon 2018/19**Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf**

Cynnwys	Page
Adroddiad Naratif	5
Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad o Gyfrifon	17
Tystysgrif y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cyllid a Digidol	18
Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn	19
Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant	26
Y Fantolen	28
Datganiad Llif Arian	31
Dadansoddiad o Wariant a Chyllid	33
 <i>Nodiadau ynglŷn â'r Datganiadau Ariannol Craidd</i>	
1. Polisiâu Cyfrifon Arwyddocaol 36	36
2. Safonau Cyfrifyddu wedi'u Cyflwyno, ond heb eu Mabwysiadu	49
3. Dyfarniadau Beirniadol wrth Gymhwyso Polisiâu Cyfrifyddu	50
4. Rhagdybiaethau sy wedi'u Gwneud am y Dyfodol a Ffynonellau Mawr Eraill o Ansicrwydd Amcangyfrif	50
5. Digwyddiadau ar ôl y Cyfnod Adrodd	52
6. Eiddo, Gwaith ac Offer	53
7. Offerynnau Ariannol	55
8. Dyledwyr Tymor Byr	62
9. Arian Parod a Chyfwertth	62
10. Credydwyr Tymor Byr	63

11. Darpariaethau	63
12. Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill	64
13. Cronfeydd Wrth Gefn nad oes modd eu Defnyddio	64
14. Cronfeydd wrth Gefn nad oes modd eu Defnyddio	67
15. Datganiad Llif Arian – Addasiadau i Net (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau ar gyfer Symudiadau sydd ddim yn Arian Parod	71
16. Datganiad Llif Arian – Addasiadau ar gyfer Eitemau sydd wedi'u Cynnwys yn y Net (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n Weithgareddau Buddsoddi ac Ariannu	71
17. Datganiad Llif Arian – Llog Gweithgareddau Gweithredol	71
18. Datganiad Llif Arian – Gweithgareddau Buddsoddi	72
19. Datganiad Llif Arian – Gweithgareddau Cyllido	72
20. Nodiadau i'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllid	72
21. Lwfansau Aelodau	74
22. Tâl Swyddogion	74
23. Costau Diswyddo	78
24. Costau Archwilio Allanol	78
25. Ardrethi Annomestig	79
26. Treth y Cyngor	79
27. Incwm Grant	80
28. Partïon Cysylltiedig	80
29. Gwariant Cyfalaf ac Ariannu Cyfalaf	86
30. Prydlesi	87
31. Colledion Amharu	89
32. Buddion Ymddeol – Cynlluniau Budd Diffiniedig	89

33. Buddion Ymddeol – Cynlluniau Cyfraniad Diffiniedig	96
34. Rhwymedigaethau Amodol	96
35. Cronfeydd Ymddiriedolaeth	97
Datganiad Llywodraethu Blynnyddol	99
Adroddiad yr archwiliwr annibynnol, Archwilydd Cyffredinol Cymru	137
Geirfa	140

Adroddiad Naratif

1. Cyflwyniad

Cafodd Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf ei sefydlu ar 1 Ebrill 1996 o ganlyniad i ad-drefnu Llywodraeth Leol yng Nghymru o dan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994.

Rhondda Cynon Taf yw'r trydydd Cyngor mwyaf yng Nghymru â phoblogaeth o 239,127 (cyfrifiad canol blwyddyn 2017), sy'n gwasanaethu ardal yng Nghymoedd De Cymru sy'n cwmpasu 424 cilomedr sgwâr, yn ymestyn o Barc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog yn y gogledd i Brifddinas Caerdydd yn y de.

Mae'r cyfrifon ar gyfer 2018/19 wedi'u paratoi yn unol â:

- Cod Ymarfer ar gyfer Cyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018/19 yn seiliedig ar Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).
- Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'u diwygiwyd).

Mae'r cyfrifon sy'n cael eu trafod yn yr adroddiad yma'n cydymffurfio â'r uchod.

2. Effaith yr Hinsawdd Economaidd Gyfredol

Mae'r hinsawdd economaidd yn parhau i fod yn her sylweddol i'r awdurdod lleol yma a phob un arall. Yn ei lythyr ar 20 Rhagfyr 2017 i awdurdodau lleol yn rhoi manylion am setliadau refeniw a chyfalaf llywodraeth leol 2018/19, cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet ar faterion Cyllid a Llywodraeth Leol (Alun Davies, AC) gynnydd yn y cyllid cyfartalog ar gyfer awdurdodau lleol yng Nghymru ar gyfer y flwyddyn 2018/19, gyda chynnydd cymedrol ar gyfer Rhondda Cynon Taf o 0.5%. Mae Swyddogion ac Aelodau'r Cyngor yn parhau i gymryd eu dyletswydd ymddiriedol yn hynod o ddifrifol ac mae hyn i'w weld wrth osod cyllidebau darbodus, cyfiawn a theg. Mae'r canlyniadau a'r sefyllfa ariannol sy'n cael eu trafod yn y Datganiad Cyfrifon yma yn adlewyrchu stiwardiaeth ariannol gadarn er gwaethaf pwysau ariannol parhaus.

O ystyried y pwysau ariannol parhaus sydd ar y Cyngor, mae'r Swyddog Adran 151 yn dal i fod o'r farn y dylai'r Cyngor gadw lleiafswm o £10 miliwn ym Malans y Gronfa Gyffredinol (sef ei falans digonol). Mae'r lefel yma'n cael ei phennu yng nghydestun yr angen am reolaeth ariannol gadarn barhaus sy'n hanfodol er mwyn sicrhau bod y Cyngor yn cynnal sefydlogrwydd a hyblygrwydd ariannol yn y dyfodol. Caiff hyn ei adlewyrchu yn y Fantolen sy'n dangos Balansau Cronfa'r Cyngor o £10.498miliwn.

Ar 28 Tachwedd 2018, derbyniodd cyfarfod llawn o'r Cyngor [adroddiad](#) o effaith bosibl Brexit, yn benodol effaith Brexit 'Dim Bargen' ar y Cyngor. Aeth hyn i'r afael â'r materion llywodraeth leol allweddol canlynol:

- Deddfau sy'n rheoleiddio Gwasanaethau Llywodraeth Leol;
- Setliad cyfansoddiadol newydd;
- Cyllid adfywio a chyllid arall sy'n dod o'r UE;
- Gweithlu;
- Iechyd a Diogelwch y Cyhoedd a rheoleiddio lleol; a
- Nwyddau a gwasanaethau.

Mae swyddogion y Cyngor yn parhau i gydweithio â Llywodraeth Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, partneriaid a chyflenwyr a chontractwyr trydydd parti i sicrhau bod gan y Cyngor ddealltwriaeth o beryglon Brexit a'r effaith ar wasanaethau'r Cyngor a chymunedau lleol.

3. Cynllun Ariannol Y Tymor Canolig 2018/19 Hyd At 2021/22

Fel y cafodd ei adrodd wrth y Cabinet ar 17 Gorffennaf 2018, mae'r Cyngor wedi nodi rhagdybiaethau o fewn ei Gynllun Ariannol Tymor Canolig 2018/19 i 2021/22. Mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig yn gonglfaen i lywodraethu da ac mae'n ein galluogi i ddarparu gwasanaethau a gwella gwasanaethau o fewn cyfyngiadau'r adnoddau sydd ar gael. Mae'r Sector Cyhoeddus yn parhau i fynd trwy gyfnod hir o ostyngiadau go iawn mewn lefelau cyllid. Mae'r rhagolygon cenedlaethol yn dangos cyfnod heriol ar gyfer gwasanaethau ar draws Llywodraeth leol. Ar ben hyn oll, mae llawer o wasanaethau'n wynebu pwysau cynyddol a chostau cysylltiedig, yn enwedig ym maes Gwasanaethau Gofal Cymdeithasol.

Yn lleol, mae'r Cyngor yma wedi dangos ei allu a'i barodrwydd i fuddsoddi mewn gwasanaethau, y rheiny sy'n gysylltiedig â blaenoriaethau yn ein Cynllun Corfforaethol er mwyn bodloni gofynion newidiol ein pobl a'n cymunedau ni. Mae buddsoddiad ychwanegol sylweddol o £30.29 miliwn a gafodd ei gytuno gan yr Aelodau yn 2018/19 yn darparu gwelliannau go iawn ar draws nifer o feysydd gan gynnwys priffyrdd, parciau a chyfleusterau hamdden.

Er bod defnyddio cronfeydd 'untro' ar gyfer buddsoddi wedi bod yn beth cadarnhaol, mae'r Cyngor hefyd yn cydnabod bod rhaid iddo fynd i'r afael â'r diffygion yn y gyllideb graidd, a gwneud penderfyniadau anodd i fantoli'i gyllideb refeniw parhaus dros y tymor canolig.

Mae'r Cyngor yn parhau i ganolbwyntio ar fwlch cyllidebol sy wedi'i amcangyfrif dros y tymor canolig ac wedi gweithredu yn llwyddiannus strategaeth o nodi a chyflwyno mesurau i leihau cyllideb sylfaenol yn gynnwys yn ystod y flwyddyn. Mae hyn wedi galluogi'r Cyngor i gyflawni arbedion ariannol yn gynnwys ac i ailgyflenwi Cronfa Wrth Gefn Cynllun Ariannol Tymor Canolig a Thrawsnewid Gwasanaeth sy wedi'i defnyddio yn rhagweithiol fel rhan o strategaeth y gyllideb ers nifer o flynyddoedd.

Cafodd y [Cynllun Ariannol Tymor Canolig](#) wedi'i ddiweddarau ei gyflwyno i'r Cabinet ar 18 Gorffennaf 2019, gan fynd i'r afael â'r cyfnod o 2019/20 hyd 2022/23.

4. Cynllun Corfforaethol y Cyngor 2016–2020

Ar gyfer 2018/19 [Cynllun Corfforaethol y Cyngor 2016-2020](#) oedd y cynllun strategol allweddol, gan ganolbwyntio ar 3 blaenoriaeth:

- Economi – Adeiladu economi gref.
- Pobl – Hyrwyddo annibyniaeth a bywydau cadarnhaol i bawb.
- Lleoedd – Creu cymdogaethau mae pobl yn falch o gael byw a gweithio ynddyn nhw.

Er mwyn bodloni'r blaenoriaethau hyn, cafodd 4 egwyddor allweddol eu gosod:

- Darparu gwasanaethau hanfodol yn dda – Yn ystod y blynyddoedd nesaf, bydd llai o arian ar gael a bydd rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod yn gwario'r arian lle mae'r angen fwyaf.
- Helpu pobl a chymunedau i helpu eu hunain – Rhoi'r cymorth sydd ei angen i bobl a chymunedau i reoli eu hasedau cymunedol a chael rhagor o reolaeth dros y gwasanaethau yn eu cymuned.
- Adeiladu Bwrdeistref Sirol gynaliadwy, cefnogi mentrau sy'n ysgogi twf economaidd a chreu swyddi yn y Fwrdeistref.
- Byw yn unol â'r hyn y gallwn ei fforddio – Mae angen i'n blaenoriaethau ganolbwyntio ar leihau costau rhedeg heb effeithio ar wasanaethau rheng flaen. Yn ariannol, mae rhaid i'r Cyngor wneud penderfyniadau anodd er mwyn rheoli'r gyllideb a sicrhau gwerth am arian i'n trigolion.

Cafodd [Adroddiad Cyflawniad Corfforaethol 2019/20 y Cyngor](#) ei gyflwyno i'r Cabinet ar 18 Gorffennaf 2019, gan argymhell bod y Cyngor yn ei gymeradwyo ar 31 Gorffennaf 2019. Mae'n amlinellu'r cynnydd a gafodd ei wneud mewn perthynas â'r blaenoriaethau ac yn nodi cynlluniau blaenoriaeth 2019/20 mewn perthynas â'r ECONOMI, POBL a LLEOEDD.

Bob chwarter, mae'r Cabinet yn derbyn yr wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd sydd wedi'i wneud yn erbyn blaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol a gafodd eu cytuno, i gadarnhau a oedden nhw'n fodlon â'r cynnydd a oedd wedi'i wneud. Yn dilyn hyn, caiff y newyddion diweddaraf eu cyflwyno i Bwyllgor Craffu – Cyllid a Chyflawniad y Cyngor i'w hadolygu a'u herio. Cafodd [Adroddiad Cyflawniad y Cyngor ar gyfer Chwarter 4](#) hyd at 31 Mawrth 2019 ei gyflwyno i'r Cabinet ar 18 Gorffennaf 2019.

Cafodd blaenoriaethau Cynllun Corfforaethol y Cyngor eu mabwysiadu'n ffurfiol hefyd fel amcanion Lles y Cyngor mewn cyfarfod o'r Cabinet ar 9 Mawrth 2017, [Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol – Amcanion Lles y Cyngor](#)

Ym Medi 2017 cytunodd y Cabinet y bydd y Cyngor yn canolbwyntio ar bum ffrwd waith i wella'r gwasanaethau hanfodol sy'n cael eu darparu:

- Digiddeiddio – yn unol â Chynllun Digidol y Cyngor a gafodd ei gymeradwyo gan y Cabinet ar 22 Mehefin 2017:

- Gweithio gyda phreswylwyr i wella eu sgiliau digidol a'u mynediad at dechnoleg i alluogi rhagor o bobl i ryngweithio'n ddigidol â'r Cyngor; a
- Galluogi rhagor o weithlu'r Cyngor i fod yn hyblyg i helpu i gynyddu cynhyrchiant ymhellach a lleihau'r angen am ofod swyddfa.
- Masnacheiddio – datblygu'r amodau o fewn y Cyngor o ran capasiti a gallu i ehangu cyfleoedd i fasnachu â sefydliadau allanol.
- Ymyrraeth Gynnar ac Atal – buddsoddi mewn gwasanaethau ataliol i gefnogi cyflawni arbedion yn y tymor canolig, yn arbennig:
 - Datblygu canolfannau cymunedol i ddod â gwasanaethau tebyg at ei gilydd a chreu arbedion maint o safbwynt costau staffio ac adeiladau, a fydd yn galluogi'r Cyngor i barhau i ddarparu ystod gynhwysfawr o wasanaethau o fewn cymunedau allweddol; a
 - Cyflwyno ymagweddau newydd sy'n cefnogi teuluoedd cydnerth fydd dim angen ymyrraeth statudol arnyn nhw a hefyd agwedd newydd tuag at leihau nifer y bobl sy'n dioddef cam-drin yn y cartref, a'r rheiny sy'n ei gyflawni.
- Annibyniaeth – hyrwyddo moderneiddio ac ail-lunio gwasanaethau i sicrhau annibyniaeth ar gyfer trigolion sy'n agored i niwed; mae hyn yn cynnwys adeiladu cyfleusterau gofal ychwanegol a chysylltu â darpariaeth canolfannau cymunedol.
- Trefniadau Effeithlon ac Effeithiol – herio darpariaeth barhaus gwasanaethau a chynyddu effeithlonrwydd trwy ddod â swyddogaethau ôl-swyddfa tebyg at ei gilydd, lleihau costau gweinyddu a hefyd maint y portffolio eiddo.

Yn ychwanegol at y newidiadau moderneiddio hyn, mae'r Cyngor wedi ymrwymo i raglen buddsoddi cyfalaf strategol, a bydd nifer ohonyn nhw'n cysylltu â Bargaen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd ac yn ei hategu, sef:

- Seilwaith Priffyrdd a Thrafnidiaeth;
- Rhaglen Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif;
- Tai Newydd e.e. byw'n annibynnol a defnyddio eiddo gwag unwaith eto;
- Asedau Cymunedol e.e. canolfannau cymunedol, parciau a meysydd chwarae, canolfannau hamdden a chyfleusterau llyfrgell; a
- Prosiectau Canol Tref a Phrosiectau Adfywio Economaidd e.e. Llys Cadwyn (Cynllun Datblygu Dyffryn Taf).

Mae'r Cyngor hefyd yn bartner allweddol yn rhan o Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf. Pwrpas y bwrdd yw gwella lles economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol yr ardal yma trwy gryfhau trefniadau gweithio ar y cyd a chyhoeddi ei gynllun llesiant cyntaf ym Mai 2018.

Dyma'r Amcanion Lles ar gyfer Cwm Taf:

- Cymunedau sy'n Ffynnu
- Pobl Iachus
- Economi Gref; a
- Mynd i'r Afael ag Unigrwydd ac Unigedd

Bydd yr amcanion sy wedi'u nodi yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor a Chynllun Lles Cwm Taf yn helpu'r Cyngor a Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Cwm Taf i gyfrannu at y saith nod Lles cenedlaethol, sy wedi'u nodi yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:

- Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang;
- Cymru lewyrchus;
- Cymru gydnerth;
- Cymru iachach;
- Cymru sy'n fwy cyfartal;
- Cymru o gymunedau cydlynol; a
- Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu.

5. Eglurhad o Ddatganiadau Ariannol Craidd

Mae'r Datganiad o Gyfrifon sy'n dilyn yr Adroddiad Naratif yma yn cynnwys y Datganiadau Ariannol Craidd canlynol:

- **Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn (MiRS)** – yn dadansoddi'r symudiad mewn cronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio a chronfeydd wrth gefn nad oes modd eu defnyddio.
- **Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (CI&ES)** – yn adlewyrchu incwm a gwariant yn unol ag IFRS ac yn eu dadansoddi fesul maes gwasanaeth sy'n adlewyrchu'r modd y mae gwasanaethau'n gweithredu a'r modd y mae cyflawniad yn cael ei reoli.
- **Y Fantolen** – yn adlewyrchu holl asedau, rhwymedigaethau a chronfeydd wrth gefn y Cyngor ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.
- **Datganiad Llif Arian** – yn dadansoddi symudiad arian parod a chyfwerth ar gyfer y flwyddyn.

Mae'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol wedi'i gynnwys yn y Datganiad o Gyfrifon. Mae'r datganiad yma yn manylu ar drefniadau llywodraethu'r Cyngor ac yn adolygu eu heffeithiolrwydd.

Yn y datganiadau ariannol ar gyfer 2018/19, mae dau gyd-bwyllgor yn cael eu cydgrynhoi.

- Gwasanaeth Addysg ar y Cyd, Consortiwm Canolbarth y De (CSCJES); a
- Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (CCRCD).

6. Incwm Refeniw a Gwariant 2018/19

Mae'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn dadansoddi gwariant ac incwm refeniw gros y Cyngor yn unol ag IFRS.

Amcanion eang [Strategaeth Cyllideb Refeniw 2018/2019 y Cyngor](#) oedd:

- Cefnogi'r gwaith o ran cyflawni ein blaenoriaethau strategol allweddol, yn enwedig ynglŷn â'r angen i adeiladu economi gref, hyrwyddo annibyniaeth pobl a chreu Bwrdeistref Sirol y mae pobl yn falch o gael byw a gweithio ynddi.
- Cadw cefnogaeth Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer y dull mae'r Cyngor wedi'i fabwysiadu i sicrhau rheolaeth ariannol gadarn.
- Parhau i ddarparu ein gwasanaethau allweddol ac i ddiogelu cynifer o swyddi lleol ag sy'n bosibl, hyd yn oed wrth i adnoddau ariannol leihau.
- Cymryd agwedd gyfrifol tuag at gytuno ar lefel Treth y Cyngor.

Yn ystod y flwyddyn mae'r Cyngor wedi monitro cyflawniad ar draws y meysydd gwasanaeth canlynol:

- **Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant** – sy'n cynnal Gwasanaethau Cyflawniad Ysgolion, Trawsnewid Gwasanaeth a Systemau Gwybodaeth Addysg, Cymorth ar gyfer Anghenion Dysgu Ychwanegol, Addysg tu hwnt i'r Ysgol, Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant, Meithrin a'r Blynyddoedd Cynnar, y Gwasanaeth Cerddoriaeth ac Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif – sy'n cynnwys y Gwasanaeth Cynllunio ac Aildrefnu Ysgolion, Gwasanaeth Arlwyio a'r Gwasanaeth Rheoli Asedau.
- **Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant** sy'n cynnal Gwasanaethau Gofal Cymuned, Gwasanaethau Tai Cymunedol, Gofal Cymdeithasol ac Iechyd, Gwasanaethau i Blant, Iechyd a Diogelwch y Cyhoedd, Hamdden, Parciau a Chefn Gwlad, Treftadaeth ac Atyniadau i Ymwelwyr, Llyfrgelloedd, Addysg i Oedolion a Gwasanaethau Cyfieithu.
- **Gwasanaethau Corfforaethol a Rheng Flaen** sy'n cynnal gwasanaethau rheng flaen ar gyfer Priffyrdd, Trafnidiaeth a Chynlluniau Strategol; Gwasanaethau Gofal y Strydoedd, Cynnal y Priffyrdd, Gwasanaethau Gwastraff, Gwasanaeth Cynnal a Chadw Cerbydau, Gofal i Gwsmeriaid, gweinyddu Budd-daliadau Tai a Threth y Cyngor ynghyd â gwasanaethau cymorth allweddol y Gwasanaethau Cyllid, TGCh, Rheoli Eiddo'r Cyngor a Chaffael.
- **Cyfadrannau y Prif Weithredwr** sy'n cynnal gwasanaethau Adnoddau Dynol ar draws yr awdurdod; y Cabinet a Chysylltiadau Cyhoeddus, Gwasanaethau Cyfreithiol a Democrataidd a Gwasanaethau Adfywio a Chynllunio.

Mae'r tabl canlynol yn manylu ar wariant net gwirioneddol a chyllideb y Cyfadrannau yn ystod 2018/19. Mae modd dod o hyd i ragor o wybodaeth ar wefan y Cyngor ar dudalen [Adroddiad Cyflawniad y Cyngor](#). Mae hyn yn cynrychioli gwariant net referiwr'r Cyngor yn unol â darpariaethau statudol sydd angen cael eu hystyried wrth bennu trethi lleol.

Mae'r amrywiant yn erbyn y gyllideb yn cyfrannu at symudiad o ran Balans

Cyfadran	Cyllideb £'000	Gwariant £'000	Amrywiant £'000
Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant	175,531	175,454	(77)
Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant	149,494	150,946	1,452
Uwchadran y Prif Weithredwr	12,530	12,539	9
Gwasanaethau Corfforaethol a Rheng Flaen	63,795	63,886	91
Cyllidebau'r Awdurdod Cyfan	70,250	70,137	(113)
Cyfanswm	471,600	472,962	1,362
Cefnogi Grant Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy	0	0	(1,140)
Cyfanswm	471,600	472,962	222

	£'000
Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor ar 31 Mawrth 2018	10,720
Alldro Cyllideb Refeniw (Amrywiad fel uchod)	(222)
Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor ar 31 Mawrth 2019	10,498

Cyfanswm y gwariant ar wasanaethau oedd £751 miliwn, mae modd dadansoddi hyn dros y categorïau gwariant canlynol:

Math o Wariant	£'m	%
Gweithwyr	335	45
Adeiladau/Safleoedd	28	4
Cludiant	19	3
Nwyddau a Gwasanaethau	81	11
Taliadau i Drydydd Partion	113	15
Taliadau Trosglwyddo	101	13
Costau cyfalaf	70	9
Costau Gweithredu Eraill (e.e. Gwasanaethau Cynnal)	4	0
Cyfanswm y Gwariant Gros	751	100

Cyfanswm yr incwm yn ystod y flwyddyn oedd £769 miliwn a ddaeth o'r ffynonellau canlynol:

Dadansoddiad Incwm	£'m	%
Incwm Gwasanaeth Uniongyrchol		
Grantiau Penodol	158	21
Gwerthu, Ffioedd a Thaliadau	41	5
Incwm arall	34	4
Is-gyfanswm Incwm Gwasanaeth	233	30
Incwm arall		
Treth y Cyngor	130	17
Ardrethi Annomestig	76	10
Grantiau Llywodraeth heb eu Gwarchod	289	38
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau	40	5
Arall	1	0
Cyfanswm yr Incwm	769	100

7. Gwariant ac Incwm Cyfalaf 2018/19

Yn ystod y flwyddyn, gwariant cyfalaf y Cyngor oedd £121.1 miliwn, fel sy wedi'i grynhoi isod:

Cyfadran	£'000
Mentrau Corfforaethol	1,378
Gwasanaethau Corfforaethol a Rheng Flaen	34,185
Uwchadran y Prif Weithredwr	26,299
Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant	49,468
Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant	9,819
Cyfanswm	121,149

Mae'r math o wariant cyfalaf a gododd yn ystod y flwyddyn wedi'i grynhoi isod:

Gwariant Cyfalaf	£'000
Asedau Hirdymor Diriaethol	108,447
Asedau Hirdymor Anniriaethol	1,738
Gwariant Refeniw wedi'i ariannu gan Gyfalaf o dan Statud	10,964
Cyfanswm	121,149

Cafodd y gwariant yma ei ariannu fel a ganlyn:

Cyllid Cyfalaf	£'000
Cyllid Refeniw	35,184
Derbyniad Cyfalaf	412
Cronfa Datblygu Cyfalaf	7,357
Benthyca	45,117
Grantiau	31,638
Cyfraniadau Trydydd Parti	1,441
Cyfanswm	121,149

Roedd gwariant sylweddol ar:

- Datblygiad Llys Cadwyn;
- Gwellu'r Priffyrdd;
- Strwythurau;
- Rhwydwaith Trafnidiaeth;
- Moderneiddio Ysgol Gymuned Tonypany (Ysgol Nantgwyn);
- Moderneiddio Ysgol Gymuned Tonyrefail; a
- Moderneiddio Ysgol Gymuned y Porth.

8. Ailstrwythuro

Yn ystod cyfarfod o'r Cabinet ar 24 Ionawr 2019, cymeradwyodd Aelodau strwythur uwch reolwyr wedi'i ddiwygio (ar ôl cwblhau'r broses ymgynghori â staff angenrheidiol). Effaith y diwygiad yma fydd newid strwythur adrodd y Cyngor o ran:

- Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant
- Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant;
- Uwchadran y Prif Weithredwr
- Gwasanaethau Corfforaethol a Rheng Flaen; a
- Cyllidebau'r Awdurdod Cyfan;

i'r canlynol ar gyfer 2019/20:

- Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant
- Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant;
- Uwchadran y Prif Weithredwr
- Ffyniant, Datblygu, a Gwasanaethau Rheng Flaen; a
- Cyllidebau'r Awdurdod Cyfan.

Mae rhagor o wybodaeth am y diwygiadau hyn wedi'u pennu yn Adran 9.

9. **Crynodeb o Gynlluniau Refeniw a Chyfalaf y Dyfodol**

Mae angen rheolaeth ariannol gadarn i ddiogelu'r blaenoriaethau sydd wedi'u cynnwys yng Nghynllun Corfforaethol y Cyngor. Mae trefniadau cynllunio ariannol a chynllunio blaengar yn hanfodol wrth sicrhau bod blaenoriaethau'r Cyngor yn fforddiadwy ac yn arwain y gwaith o ddod yn fwy effeithlon, trawsnewid gwasanaethau a chyflawni blaenoriaethau buddsoddi.

Mae cyllidebau cyfalaf a refeniw yn cael eu cymeradwyo bob blwyddyn gan y Cyngor llawn. Mae'r Rhaglen Gyfalaf yn cael ei gymeradwyo ar gyfer cyfnod treigl 3 blynedd a'i diweddarau'n flynyddol. Mae cyllidebau refeniw yn cael eu pennu'n flynyddol yn unol â chyhoeddiadau setliad Llywodraeth Cymru.

Mae crynodeb o Raglen Gyfalaf 2019-2022 wedi'i chymeradwyo gan y Cyngor ym Mawrth 2019 fel a ganlyn:

Gwariant y Gyfadran	2019/20	2020/21	2021/22	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000
Uwchadran y Prif Weithredwr	44,335	10,717	6,128	61,180
Gwasanaethau Corfforaethol a Rheng Flaen	38,417	11,899	8,733	59,049
Mentrau Corfforaethol	1,721	850	850	3,421
Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant	26,199	5,289	5,046	36,534
Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant	8,018	2,800	2,200	13,018
Cyfanswm	118,690	31,555	22,957	173,202

Fel sydd wedi'i nodi yn Adran 8, mae diwygiadau i strwythur uwch reolwyr y Cyngor wedi arwain at adlinio swyddogaethau sy'n dod o fewn pob Grŵp. Mae'r swyddogaethau wedi'u hadlinio fel a ganlyn:

- **Prif Weithredwr** – Cynnal swyddogaethau ledled yr awdurdod, sef Adnoddau Dynol; Gwasanaethau Democrataidd a Chyfathrebu, Gwasanaethau Cyfreithiol; gwasanaethau rheng flaen Gofal i Gwsmeriaid, Budd-dal Tai a gweinyddu Treth y Cyngor; a gwasanaethau cymorth allweddol Cyllid, TGCh a Gwasanaethau Digidol, Eiddo'r Cyngor a Chaffael.
- **Ffyniant, Datblygu, a Gwasanaethau Rheng-flaen** – sy'n cynnal gwasanaethau rheng flaen y Prifffyrdd; Cludiant; Prosiectau Strategol; Gwasanaethau Gofal y Strydoedd (gan gynnwys Gwastraff a Glanhau Strydoedd); ynghyd â Gwasanaethau Adfywio a Chynllunio a Strategaeth Tai).

- **Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant** sy'n cynnal gwasanaethau cymorth i ysgolion; Gwasanaethau Cynhwysiant a Mynediad; Derbyn Disgyblion a Llywodraethu; Mynychu'r Ysgol a Lles; Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif; Rheoli Asedau a Data; Gwasanaethau Arlwyio a gwasanaethau gwella ysgolion a her mewn partneriaeth â Chonsortium Canolbarth y De.
- **Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant** – sy'n cynnal Gwasanaethau i Oedolion (Gwasanaethau Gofal Cymuned a Gwasanaethau Iechyd a Gofal Cymdeithasol); Gwasanaethau i Blant; Gwasanaethau Tai Cymunedol; Iechyd a Diogelwch y Cyhoedd; Gwasanaethau Hamdden, Cefn Gwlad a Gwasanaethau Diwylliannol (gan gynnwys Theatrau); Atyniadau Ymwelwyr a Threftadaeth; Gwasanaethau Addysg yn y Gymuned; Llyfrgelloedd; Gwasanaethau Cymraeg; Ymgysylltu a Chyfranogiad leuenctid; a Rhaglenni Cyflogaeth.

Yn unol ag adlinio swyddogaeth, mae'r Rhaglen Gyfalaf wedi'i diweddaru, o 1 Ebrill 2019, fel a ganlyn:

Gwariant y Gyfadran	2019/20	2020/21	2021/22	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr	2,628	1,750	1,750	6,128
Ffyniant, Datblygu, a Gwasanaethau Rheng Flaen Gwasanaethau	81,755	21,696	13,941	117,392
Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant	26,199	5,289	5,046	36,534
Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant	8,108	2,820	2,220	13,148
Cyfanswm	118,690	31,555	22,957	173,202

Amcangyfrif o'r Adnoddau sydd eu hangen i Gyllido Rhaglen Gyfalaf

Amcangyfrif o'r Adnoddau sy'n Angenrheidiol Gyllido Rhaglen Gyfalaf	2019/20	2020/21	2021/22	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthycia wedi'i Gynnal	6,906	6,906	6,906	20,718
Benthycia heb ei Gynnal	37,047	7,932	4,000	48,979
Grantiau Cyfalaf	25,054	5,451	4,202	34,707
Cyfraniadau Trydydd Parti	5,702	247	0	5,949
Adnoddau Cyfalaf y Gronfa Gyffredinol	11,925	4,826	4,826	21,577
Cyfraniadau Refeniw	32,056	6,193	3,023	41,272
Cyfanswm	118,690	31,555	22,957	173,202

O 31 Mawrth 2018, mae ymrwymadau cyfalaf mawr dros y tair blynedd nesaf (yn unol â Rhaglen Gyfalaf 2019-2021) yn cynnwys y cynlluniau canlynol:

Cynllun	£'000
Grantiau/Addasiadau ar gyfer Cyfleusterau i'r Anabl	12,000
Llys Cadwyn (Datblygiad Dyffryn Taff)	28,872
Cerbydau'r Fflyd	9,140
Gwella'r Priffyrdd	19,572
Strwythurau	6,494
Rhwydwaith Trafnidiaeth	11,914
Strategaeth Gwastraff	5,867
Gwaith Ymdrin ag Asbestos	6,100
Moderneiddio Ysgolion Rhondda a Thonyrefail	10,191

Mae crynodeb o gyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2018/19 (a gafodd ei chytuno ym mis Mawrth 2019) wedi'i amlinellu isod:

Gwasanaeth	£'000
Yr Awdurdod Cyfan	68,804
Cyllidebau Ysgolion Unigol	151,519
Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant	156,973
Cyfadran y Gwasanaethau Corfforaethol a Rheng Flaen ac Adran y Prif Weithredwr	78,521
Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant	27,652
Cyfanswm	483,469

Mae'r Gyllideb Refeniw ar gyfer 2019/20, yn unol â'r trefniadau ar gyfer adlinio swyddogaethau a gafodd eu nodi uchod, fel a ganlyn:

Gwasanaeth	£'000
Yr Awdurdod Cyfan	67,852
Cyllidebau Ysgolion Unigol	151,606
Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant	153,498
Uwchadran y Prif Weithredwr	25,812
Ffyniant, Datblygu, a Gwasanaethau Rheng Flaen	56,809
Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant	27,892
Cyfanswm	483,469

10. Trefniadau Benthycia a Ffynonellau Cyllid

Bob blwyddyn, yn unol â Deddf Llywodraeth Leol 2003 a'r Cod Materion Ariannol, mae gofyn i'r Cyngor bennu terfynau mewn perthynas â benthycg a phennu dangosyddion materion darbodusrwydd a dangosyddion y trysorlys.

Roedd y terfynau a gafodd eu gosod ar ddechrau'r flwyddyn ariannol fel a ganlyn:

Cyfyngiad benthycia awdurdodedig

£502.0 miliwn

Risg Cyfradd Llog – Benthycia

Cyfyngiadau ar % cyfanswm y benthyciadau ar gyfraddau llog sefydlog

45% – 100%

Cyfyngiadau ar % cyfanswm y benthyciadau ar gyfraddau llog amrywiol

0% – 55%

Risg Cyfradd Llog – Buddsoddiadau

Cyfyngiadau ar % cyfanswm y benthyciadau ar gyfraddau llog sefydlog

0% – 25%

Cyfyngiadau ar % cyfanswm y benthyciadau ar gyfraddau llog amrywiol

75% – 100%

Cyfanswm benthyciadau'r Cyngor yw £333.5 miliwn, ac mae £248.5 miliwn yn fenthyciad hirdymor a £85.0 miliwn yn un byrdymor. Mae'r benthyciadau allanol o £170.7 miliwn yn dod o'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLb), a £162.8 miliwn o fenthyciadau'r farchnad a ffynonellau eraill.

Mae'n ofynnol i'r Cyngor baratoi Strategaeth Rheoli'r Trysorlys ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod. Mae Arferion Rheoli'r Trysorlys yn caniatáu i'r Cyngor godi arian o amrywiaeth o ffynonellau, gan gynnwys y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus a'r farchnad arian. Mae'r Swyddog Adran 151 wedi ei awdurdodi i wneud y math mwyaf priodol o fenthyciadau o ffynonellau cymeradwy o fewn y terfynau benthycia cyffredinol sy wedi'u pennu gan y Cyngor.

11. Asedau a Rhwymedigaethau Pensiynau

O ganlyniad i Safon Gyfrifo Ryngwladol (IAS) 19 "Buddion Gweithwyr", mae'n ofynnol i awdurdodau lleol gyfrifo rhwymedigaethau pensiwn mewn perthynas â chost penderfyniadau a gafodd eu gwneud hyd at ddyddiad y Fantolen. Cyfeiriwch at nodiadau 14.4 a 32.0 y Datganiadau Ariannol Craidd am ragor o fanylion. Mae effaith IAS 19 ar gronfeydd wrth gefn y Cyngor fel a ganlyn:

	£'000
Asedau Net heb gynnwys Cronfa Bensiwn Wrth Gefn	804,684
Asedau Net yn unol â'r Fantolen	196,046

12. Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (CCRCd).

Ar 15 Mawrth 2016, arwyddodd Arweinwyr y deg Cyngor yn Ne Ddwyrain Cymru, Prif Weinidog Cymru, Gweinidog Llywodraeth Cynulliad Cymru ar faterion Cyllid a Busnes y Llywodraeth, Ysgrifennydd Gwladol Cymru a Phrif Ysgrifennydd y Trysorlys Fargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd, cytundeb rhwng Llywodraeth y DU, Llywodraeth Cymru a'r deg arweinydd i ddatblygu a rheoli buddsoddiad gwerth £1.2 biliwn ar gyfer isadeiledd Prifddinas-Ranbarth Caerdydd yn rhan o Gronfa Fuddsoddi 20 blynedd. Cafodd cwmni Cerbydau Pwrpas Arbennig, CSC Foundry Ltd, ei sefydlu gan y 10 awdurdod partner er mwyn gweithredu a chontractio gyda IQE Silicon Compounds Ltd i gyflwyno'r prosiect Lled-dargludyddion Cyfansawdd (CSC). Ar gyfer 2018/19 mae cyfrifon cydbwyllgor Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (sy'n cynnwys yr is-gwmni CSC Foundry Ltd) wedi'u cyfuno i gyfrifon y Cyngor yn seiliedig ar y ffigurau poblogaeth fel sy wedi'u nodi yn y Cytundeb Gweithio ar y Cyd a gafodd ei gymeradwyo gan y Cyngor ar 25 Ionawr 2017. Cymeradwywyd y Cynllun Busnes Cytundeb Gwaith ar y Cyd (Cynllun Busnes Strategol Rhanbarth Cyfalaf Caerdydd) gan y Cyngor ar 28 Mawrth 2018.

Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad o Gyfrifon

Cyfrifoldebau'r Cyngor

Mae'n ofynnol i'r Cyngor:

- Gwneud trefniadau ar gyfer gweinyddu materion ariannol yn briodol ac i sicrhau bod un o'i Swyddogion yn gyfrifol am weinyddu'r materion hynny. Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cyllid a Digidol yw'r swyddog yma yn y Cyngor hwn.
- Rheoli ei faterion i sicrhau defnydd economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau a diogelu ei asedau.
- Cymeradwyo'r Datganiad o Gyfrifon.

Rwy'n cadarnhau bod y cyfrifon hyn wedi eu cymeradwyo gan y Cyngor ar 31 Gorffennaf 2019.

Llofnod: Dyddiad: 31.7.2019.

Y Cyngorydd Steve Powderhill

Llywydd

Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf
Y Pafiliynau
Parc Hen Lofa'r Cambrian
Cwm Clydach
Tonypany
CF40 2XX

Cyfrifoldebau'r Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cyllid a Digidol

Mae Cyfarwyddwr yn gyfrifol am baratoi Datganiad o Gyfrifon y Cyngor sydd, o ran Cod Ymarfer CIPFA ar gyfer Cyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig, yn ofynnol i gyflwyno darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol y Cyngor ar ddyddiad y cyfrifyddu a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn.

Wrth baratoi'r Datganiad o Gyfrifon yma, mae'r Cyfarwyddwr wedi:

- Dewis a dethol polisïau cyfrifyddu addas, a'u chymhwyso'n gyson.
- Gwneud penderfyniadau ac amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a doeth.
- Cydymffurfio â'r cod yma.

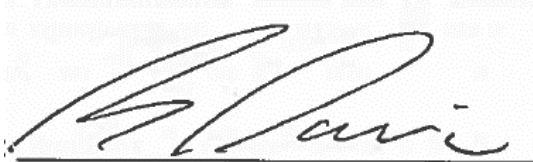
Mae'r Cyfarwyddwr hefyd trwy gydol y flwyddyn ariannol wedi:

- Cynnal a chadw cofnodion cyfrifyddu priodol, a'u diweddarau'n gyson.
- Cymryd camau rhesymol i atal twyll a mathau eraill o afreoleidd-dra, neu eu darganfod.

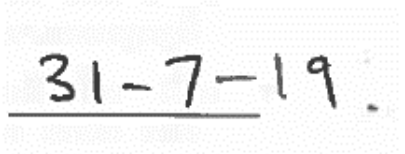
Tystysgrif Cyfarwyddwr Gwasanaethau Ariannol a Gwasanaethau Digidol ar Gyfrifon Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf ar gyfer y flwyddyn 2018/19.

Rwy'n tystio fod y cyfrifon yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf ar 31 Mawrth 2019 a'i incwm a'i wariant am y flwyddyn.

Llofnod:

Dyddiad:

Barrie Davies

Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cyllid a Digidol

Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf

Tŷ Bronwydd

Y Porth

CF39 9DL

Datganiad ynglŷn â'r Symudiadau yn y Cronfeydd Wrth Gefn (MiRS)

Mae'r Datganiad yma'n dangos y symudiad yn y flwyddyn ar y gwahanol gronfeydd wrth gefn sy'n cael eu cadw gan y Cyngor, wedi'u dadansoddi i "gronfeydd wrth gefn y mae modd eu defnyddio" (h.y. y rhai y mae modd eu cymhwyso i gyllido gwariant neu ostwng trethi lleol) a "chronfeydd wrth gefn nad oes modd eu defnyddio". Mae'r llinell Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn dangos cost economaidd darparu gwasanaethau'r Cyngor ar sail Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol, ac mae rhagor o fanylion am hyn i'w gweld yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Mae'r rhain yn wahanol i'r symiau statudol sydd angen eu codi ar Falans Cronfa'r Cyngor ar gyfer gosod Treth y Cyngor. Mae'r Cynnydd/(Gostyngiad) Net cyn trosglwyddiadau i'r llinell Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi yn dangos Balans Cronfa'r Cyngor statudol cyn i'r Cyngor ymgymryd ag unrhyw drosglwyddiadau dewisol i gronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi.

Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2018

	Balans Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi: Cyfalaf, Trysorlys ac Yswiriant	Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi: Perthnasol i Refeniw Arall	Cronfa Wrth Gefn Ysgolion Dirprwyedig	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu defnyddio	Cyfrif Grantiau Cyfalaf heb eu Cymhwyso	Cronfa wrth Gefn Yswiriant MGCC	Cyfanswm y Cronfeydd Wrth Gefn y mae modd eu defnyddio	Cronfeydd Wrth Gefn nad oes modd eu Defnyddio	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Nodiadau:	13.1	13.2	13.2		13.3	13.4			14.0	
Balans ar 1 Ebrill 2017	10,720	62,778	63,153	2,130	1,443	8,572	144	148,940	57,324	206,264
Symudiad yn y cronfeydd wrth gefn yn ystod 2017/18:										
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(5,457)	3,720	(55)	0	0	0	0	(1,792)	(17,508)	(19,300)
Addasiadau rhwng sail cyfrifyddu a chyllid o dan reoliadau:										
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:										
Gwrthdroi eitemau sy wedi'u debydu / credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cymhwysfawr										
Taliadau ar gyfer Dibrisiant ac Amhariad ar Asedau Hirdymor	40,629	0	0	0	0	0	0	40,629	(40,629)	0
Colledion ailbrisio ar eiddo, gwaith ac offer	8,159	0	0	0	0	0	0	8,159	(8,159)	0
Amorteiddiad asedau anghyfyrdadwy	1,266	0	0	0	0	0	0	1,266	(1,266)	0
Symudiad yn yr Asedau wedi'u Rhoi Cyfeirnod y cyfrif	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gwariant refeniw wedi'i ariannu o gyfalaf o dan statud	9,182	0	0	0	0	0	0	9,182	(9,182)	0
Parhad trosodd...										

Symiau asedau hirdymor wedi'u dileu ar waredu neu werthu fel rhan o'r ennillion / colledion ar waredu i'r CI&ES Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	938	0	0	0	725	0	0	1,663	(1,663)	0
Mewnosod eitemau heb eu debydu / credydu i CI&ES:										
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad cyfalaf	(11,054)	0	0	0	0	0	0	(11,054)	11,054	0
Gwariant cyfalaf wedi'i godi yn erbyn Balansau Cronfa'r Cyngor	(29,797)	0	0	0	0	0	0	(29,797)	29,797	0
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf heb eu Cymhwyso:										
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau heb eu cymhwyso wedi'u credydu i CI&ES	(34,152)	0	0	0	0	34,152	0	0	0	0
Cymhwyso grantiau i ariannu cyfalaf sy wedi'u trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf	0	0	0	0	0	(35,328)	0	(35,328)	35,328	0
Addasiadau sy'n cynnwys Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:										
Elw o drosglwyddo gwerthiant wedi'u credydu yn rhan o'r ennillion / colledion ar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Defnyddio Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	0	0	0	(1,068)	0	0	(1,068)	1,068	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian parod	0	0	0	0	27	0	0	27	(27)	0
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:										
Beth yw swm y gwahaniaeth yn y costau cyllid sy'n cael eu codi ar y CI&ES a chostau cyllid y mae modd eu codi yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(63)	0	0	0	0	0	0	(63)	63	0
Addasiadau sy'n cynnwys Pensiynau Cronfa Wrth Gefn:										
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddion ymddeol a gafodd eu debydu neu	56,650	0	314	0	0	0	0	56,964	(56,964)	0
Parhad trosodd...										

Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	(36,180)	0	(160)	0	0	0	0	(36,340)	36,340	0
Addasiad sy'n cynnwys y Cyfrif Addasu Ad-dalu Tâl Anghyfartal:										
Y gwahaniaeth yn y symiau sy'n cael eu codi ar gyfer hawliadau Tâl Cyfartal i'r Cl&ES a chost y setliadau y mae modd eu codi yn ystod y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(98)	0	0	0	0	0	0	(98)	98	0
Addasiad yn cynnwys y Cyfrif Absenoldebau Cronedig:										
Y gwahaniaeth yn y symiau sy'n cael eu codi ar gyfer tâl swyddogion i'r Cl&ES ar sail gronni a'r tâl y mae modd ei godi yn ystod y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	776	0	0	0	0	0	0	776	(776)	0
Addasiadau eraill yn cynnwys:										
Addasiad rhwng y Cyfrif Addasu Cyfalaf a'r Gronfa Ailbrisio	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dibrisiant enillion ailbrisio asedau hirdymor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cynnydd net (neu ostyngiad) cyn trosglwyddiadau i Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi	799	3,720	99	0	(316)	(1,176)	0	3,126	(22,426)	(19,300)
Trosglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi Cronfeydd Wrth Gefn	(799)	(1,402)	905	1,267	0	0	29	0	0	0
Cynnydd neu (ostyngiad) yn ystod y flwyddyn	0	2,318	1,004	1,267	(316)	(1,176)	29	3,126	(22,426)	(19,300)
Balans ar 31 Mawrth 2018	10,720	65,096	64,157	3,397	1,127	7,396	173	152,066	34,898	186,964

Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2019

	Balans Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi: Cyfalaf, Trysorlys ac Yswiriant	Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi: Perthnasol i Refeniw Arall	Cronfa Wrth Gefn Ysgolion Dirprwyedig	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu defnyddio	Cyfrif Grantiau Cyfalaf heb eu Cymhwyso	Cronfa wrth Gefn Yswiriant MGCC	Cyfanswm y Cronfeydd Wrth Gefn y mae modd eu defnyddio	Cronfeydd Wrth Gefn nad oes modd eu Defnyddio	Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Nodiadau:	13.1	13.2	13.2		13.3	13.4			14.0	
Balans ar 1 Ebrill 2018	10,720	65,096	64,157	3,397	1,127	7,396	173	152,066	34,898	186,964
Symudiad yn y cronfeydd wrth gefn yn ystod 2018/19:										
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(44,370)	0	2,439	0	0	0	0	(41,931)	51,013	9,082
Addasiadau rhwng sail cyfrifyddu a chyllid o dan reoliadau:										
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasu Cyfalaf:										
Gwrthdroi eitemau sy wedi'u debydu / credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cymhwysfawr										
Taliadau ar gyfer Dibrisiant ac Amhariad ar Asedau Hirdymor	46,285	0	0	0	0	0	0	46,285	(46,285)	0
Colledion ailbrizio ar eiddo, gwaith ac offer	15,619	0	0	0	0	0	0	15,619	(15,619)	0
Symudiad yng ngwerth y farchand Eiddo Buddsoddi	(873)	0	0	0	0	0	0	(873)	873	0
Amorteiddiad asedau anghyfyddadwy	1,388	0	0	0	0	0	0	1,388	(1,388)	0
Gwariant refeniw wedi'i ariannu o gyfalaf o dan statud	10,964	0	(1,941)	0	0	0	0	9,023	(9,023)	0
Parhad trosodd...										

Symiau asedau hirdymor wedi'u dileu ar waredu neu werthu fel rhan o'r ennillion / colledion ar waredu i'r CI&ES Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	2,715	0	0	0	2,626	0	0	5,341	(5,341)	0
Mewnosod eitemau heb eu debydu / credydu i CI&ES:										
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad cyfalaf	(11,529)	0	0	0	0	0	0	(11,529)	11,529	0
Gwariant cyfalaf wedi'i godi yn erbyn Balansau Cronfa'r Cyngor	(42,541)	0	0	0	0	0	0	(42,541)	42,541	0
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf heb eu Cymhwyso:										
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau heb eu cymhwyso wedi'u credydu i CI&ES	(42,649)	0	0	0	0	42,649	0	0	0	0
Cymhwyso grantiau i ariannu cyfalaf sy wedi'u trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf	0	0	0	0	0	(33,079)	0	(33,079)	33,079	0
Addasiadau sy'n cynnwys Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf:										
Elw o drosglwyddo gwerthiant wedi'u credydu yn rhan o'r enillion / colledion ar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Defnyddio Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	0	0	0	(412)	0	0	(412)	412	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian parod	0	0	0	0	2	0	0	2	(2)	0
Addasiadau yn ymwneud â'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol:										
Beth yw swm y gwahaniaeth yn y costau cyllid sy'n cael eu codi ar y CI&ES a chostau cyllid y mae modd eu codi yn y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(83)	0	0	0	0	0	0	(83)	83	0
Addasiadau sy'n cynnwys Pensiynau Cronfa Wrth Gefn:										
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddion ymddeol a gafodd eu debydu neu eu credydu i'r CI&ES	81,060	0	279	0	0	0	0	81,339	(81,339)	0
Parhad trosodd...										

Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	(39,430)	0	(126)	0	0	0	0	(39,556)	39,556	0
Addasiad sy'n cynnwys y Cyfrif Addasu Ad-dalu Tâl Anghyfartal:										
Y gwahaniaeth yn y symiau sy'n cael eu codi ar gyfer hawliadau Tâl Cyfartal i'r	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Addasiad yn cynnwys y Cyfrif Absenoldebau Cronedig:										
Y gwahaniaeth yn y symiau sy'n cael eu codi ar gyfer tâl swyddogion i'r CI&ES ar sail gronni a'r tâl y mae modd ei godi yn ystod y flwyddyn yn unol â gofynion statudol	(1,267)	0	(13)	0	0	0	0	(1,280)	1,280	0
Addasiadau eraill yn cynnwys:										
Addasiad rhwng y Cyfrif Addasu Cyfalaf a'r Gronfa Ailbrisio	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dibrisiant enillion ailbrisio asedau tymor hir	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Cynnydd net (neu ostyngiad) cyn trosglwyddiadau i Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi	(24,711)	0	638	0	2,216	9,570	0	(12,287)	21,369	9,082
Trosglwyddiadau i Gronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi Cronfeydd Wrth Gefn	24,489	(1,389)	(22,928)	(390)	0	0	218	0	0	0
Cynnydd neu (ostyngiad) yn ystod y flwyddyn	(222)	(1,389)	(22,290)	(390)	2,216	9,570	218	(12,287)	21,369	9,082
Balans ar 31 Mawrth 2019	10,498	63,707	41,867	3,007	3,343	16,966	391	139,779	56,267	196,046

Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant (CI&ES)

Mae'r Datganiad yma'n dangos y gost cyfrifyddu yn ystod y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol ag arferion cyfrifo sy wedi'u derbyn yn gyffredinol, yn hytrach na'r swm sydd i'w ariannu trwy godi trethi. Mae cynghorau'n codi trethi i dalu am wariant yn unol â rheoliadau, mae modd i hyn fod yn wahanol i'r gost cyfrifyddu. Mae'r sefyllfa dreth i'w gweld yn y Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

Y Fantolen

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau sy'n cael eu cydnabod gan y Cyngor ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Mae'r asedau net (asedau ar ôl didynnu'r rhwymedigaethau) yn gyfatebol i'r cronfeydd wrth gefn sy'n cael eu cadw gan y Cyngor. Mae cronfeydd wrth gefn yn cael eu hadrodd fesul dau gategori. Y categori cyntaf yw'r cronfeydd y mae modd eu defnyddio, h.y. y cronfeydd wrth gefn hynny y mae modd i'r Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau, yn amodol ar yr angen i gynnal lefel ddarbodus o gronfeydd wrth gefn ac unrhyw gyfyngiadau statudol ar eu defnydd. Yr ail gategori o gronfeydd wrth gefn yw'r rhai nad oes modd i'r Cyngor eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae cronfeydd wrth gefn yn y categori yma'n cynnwys cronfeydd wrth gefn sy'n dal enillion a cholledion heb eu gwireddu (er enghraifft, y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn) a chronfeydd wrth gefn sy'n dal gwahaniaethau amseru sydd i'w gweld yn adran 'Addasiadau rhwng sail gyfrifyddu a sail ariannu o dan reoliadau' y Datganiad ynglŷn â Symudiadau yn y Cronfeydd wrth Gefn.

Y Fantolen ar 31 Mawrth 2019

31/03/18				31/03/19	
£'000			Nodwch:	£'000	£'000
	Tymor	Eiddo, Gwaith ac Offer:	6.0		
576,234	Hir	Tir ac Adeiladau Eraill		603,087	
431,638	Asedau	Rhwydweithiau Mewnol		439,111	
8,263		Peiriannau, Cerbydau ac Offer		7,107	
3,677		Asedau ac Asedion Cymunedol		4,850	
64,050		Asedau yn cael eu hadeiladu		76,473	
145		Asedau Treftadaeth		145	
0		Eiddo Buddsoddi		3,805	
2,962		Asedau Anniraethol Hirdymor		3,312	
4,750		Buddsoddiadau'r Tymor Hir	7.1	4,500	
2,989		Buddsoddi mewn Is-gwmnïau		3,013	
1,259		Dyledwyr Tymor Hir		803	
1,095,967		CYFANSWM ASEDau TYMOR HIR			1,146,206
14,591	Swm	Buddsoddiadau Tymor Byr	7.1	26,083	
3,179	Cyfredol	Asedau sy wedi'u Dal i'w Gwerthu		3,060	
498	Asedau	Asedau Anniraethol Tymor Byr		279	
627		Rhestrau Eiddo		728	
53,397		Dyledwyr Tymor Byr	8.0	69,234	
7,382		Arian Parod a Chyfwerth	9.0	8,361	
79,674		CYFANSWM ASEDau PRESENNOL			107,745
(14,352)	Swm	Arian Parod a Chyfwerth	9.0	(11,535)	
(78,926)	Cyfredol	Benthyca Tymor Byr	7.1	(84,987)	
(388)	Rhwyme-	Rhwymedigaethau Tymor Byr Eraill		(279)	
(2,120)	digaethau	Darpariaethau Tymor Byr	11.0	(2,193)	
(78,244)		Credydwyr Tymor Byr	10.0	(94,483)	
(174,030)		RHWYMEDIGAETHAU CYFREDOL			(193,477)
(6,433)	Tymor	Credydwyr Tymor Hir		(4,738)	
(1,950)	Hir	Darpariaethau Tymor Hir	11.0	(1,822)	
(193,889)	Rhwyme-	Benthyca Tymor Hir	7.1	(248,518)	
(612,252)	digaethau	Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill	12.0	(609,227)	
(123)		Cyfrif Asedau a Roddwyd		(123)	
(814,647)		RHWYMEDIGAETHAU HIRDYMOR ERAILL			(864,428)
186,964	ASEDAU NET				196,046
Parhad trosodd...					

10,720	Defnydd- iadwy	Balans Cronfa'r Cyngor	13.1	10,498	
		Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi:	13.2		
65,096	Cronfeydd Wrth Gefn	Cyfalaf, Trysorlys a Chronfeydd Yswiriant Wrth Gefn	13.2	63,707	
64,157		Cronfeydd Eraill sy'n Gysylltiedig â Refeniw	13.2	41,867	
3,397		Cronfa Wrth Gefn Ysgolion Dirprwyedig		3,007	
1,127		Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu defnyddio	13.3	3,343	
7,396		Cyfrif Grantiau Cyfalaf Anghymwysedig	13.4	16,966	
173		Cronfa wrth Gefn Yswiriant MGCC		391	
152,066		CYFANSWM Y CRONFEYDD WRTH GEFN Y MAE MODD EU DEFNYDDIO			139,779
172,236	Anorfod	Cronfa Adbrisio	14.1	171,042	
6	Cronfeydd Wrth Gefn	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig		3	
485,926		Cyfrif Addasu Cyfalaf	14.2	503,909	
(5,656)		Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	14.3	(5,573)	
(611,858)		Cronfa Bensiynau	14.4	(608,638)	
(5,756)		lawndal Cronnus Tymor Byr Cyfrif Absenoldeb Cronedig		(4,476)	
34,898		CYFANSWM Y CRONFEYDD WRTH GEFN Y MAE MODD EU DEFNYDDIO			56,267
186,964	CYFANSWM CRONFEYDD				196,046

Datganiad Llif Arian

Mae'r Datganiad Llif Arian yn dangos y newidiadau mewn arian parod a chyfwerth y Cyngor yn ystod y cyfnod adrodd. Mae'r datganiad yn dangos sut mae'r Cyngor yn cynhyrchu ac yn defnyddio arian parod a chyfwerth trwy ddosbarthu llif arian yn weithgareddau gweithredu, buddsoddi a chyllido. Mae swm y llif arian net sy'n deillio o weithgareddau gweithredol yn ddangosydd allweddol o'r graddau y caiff gweithrediadau'r Cyngor eu hariannu trwy incwm o drethi neu grantiau, neu gan y rhai sy'n derbyn y gwasanaethau sy'n cael eu darparu gan y Cyngor. Mae gweithgareddau buddsoddi yn cynrychioli'r graddau y mae all-lif arian wedi ei wneud ar gyfer adnoddau sy wedi'u bwriadu i gyfrannu at ddarparu gwasanaethau'r Cyngor yn y dyfodol. Mae llif arian sy'n deillio o weithgareddau ariannu yn ddefnyddiol wrth ragfynegi hawliadau ar lif arian yn y dyfodol gan ddarparwyr cyfalaf (h.y. benthyciadau) i'r Cyngor.

Datganiad Llif Arian 2018/19

2017/18			2018/19	
£'000		Nodwch:	£'000	£'000
1,792	Net (Gwarged) neu Diffyg wrth Ddarparu Gwasanaethau		41,879	
(72,628)	Addasiadau i Net (Gwarged) neu ddiffyg ar Darparu Gwasanaethau ar gyfer Di-Arian Symudiad	15.0	(115,449)	
30,089	Addasiadau ar gyfer Eitemau sydd wedi'u Cynnwys yn y Rhwyd (Gwarged) neu Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n Buddsoddi ac Ariannu Gweithgareddau	16.0	42,965	
(40,747)	Llifoedd Arian Net o Weithredu Gweithgareddau			(30,605)
74,452	Gweithgareddau Buddsoddi	18.0	87,718	
(40,982)	Gweithgareddau Ariannu	19.0	(60,909)	26,809
(7,277)	Cynnydd Net neu Leihad mewn Arian Parod neu Arian Parod a Chyferwerth			(3,796)
14,247	Arian Parod a Chyferwerth ar Dechrau'r Cyfnod Adrodd	9.0		6,970
6,970	Arian Parod a Chyferwerth ar ddiwedd y Cyfnod Adrodd	9.0		3,174

Dadansoddiad o Wariant a Chyllid

Mae'r Dadansoddiad o Wariant a Chyllid yn dwyn ynghyd cyflawniad y Cyngor sy'n cael ei adrodd ar sail gwariant wedi'i fesur yn unol ag arferion cyfrifyddu priodol gyda chostau diffiniedig statudol i Gronfa'r Cyngor.

Mae arferion cyfrifo priodol yn mesur yr adnoddau sy wedi'u cynhyrchu a'u defnyddio yn ystod y flwyddyn gan gynnwys pethau fel defnydd eiddo (dibrisiant) a gwerth y buddion pensiwn sy wedi'u hennill gan y gweithwyr. Mae darpariaethau statudol yn pennu faint o wariant y Cyngor y mae'n rhaid ei fodloni trwy dreth y cyngor bob blwyddyn.

Mae'r Dadansoddiad o Wariant a Chyllid yn;

- dangos cymhariaeth ar gyfer pob un o wasanaethau'r Cyngor o'r adnoddau net wedi'u cymhwyso a'r tâl net yn erbyn Treth y Cyngor, a
- rhoi cyfle i egluro gwahaniaethau sylweddol rhwng y ddau.

Mae'r dadansoddiad yma yn hyrwyddo atebolrwydd a stiwardiaeth trwy ddarparu cyswllt uniongyrchol â phroses gwneud penderfyniadau blynyddol y Cyngor a'i gyllideb h.y. Cronfa'r Cyngor. Mae'n dilyn fframwaith cyflawniad y Cyngor.

Datganiad Dadansoddi Gwariant a Chyllid am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2018

	2017/18		
	Incwm a Gwariant i'w godi ar Gronfa'r Cyngor	Addasiadau rhwng y Sail Cyllid a Chyfrifyddu	Gwariant Net ar gyfer y Symiau Cyfwerth ar gyfer CI&ES
	£'000	£'000	£'000
Gwasanaethau Corfforaethol a Rheng Flaen	60,807	15,759	76,566
Uwchadran y Prif Weithredwr	11,881	1,593	13,474
Gwasanaeth Addysg a Dysgu Gydol Oes	178,078	11,638	189,716
Cyfadrn y Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant	138,233	12,800	151,033
Cyllidebau'r Awdurdod Cyfan	69,941	(45,546)	24,395
Cyd-bwyllgorau	0	174	174
Costau'r Gwasanaethau	458,940	(3,582)	455,358
Incwm a Gwariant Eraill	(458,940)	5,374	(453,566)
(Costau sy'n Weddill) neu Ddiffyg Ariannol	0	1,792	1,792
Cronfa'r Cyngor yn agor ar 31 Mawrth 2017	(10,720)		
Ar ôl didynnu'r (Gweddill) Diffyg yng Nghronfa'r Cyngor yn Blwyddyn	0		
Cronfa'r Cyngor yn cau ar 31 Mawrth 2018	(10,720)		

Datganiad Dadansoddi Gwariant a Chyllid am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2019

	2018/19		
	Incwm a Gwariant i'w godi ar Gronfa'r Cyngor	Addasiadau rhwng y Sail Cyllid a Chyfrifyddu	Gwariant Net ar gyfer y Symiau Cyfwerth ar gyfer CI&ES
	£'000	£'000	£'000
Gwasanaethau Corfforaethol a Rheng Flaen	63,886	42,441	106,327
Uwchadran y Prif Weithredwr	12,540	9,589	22,129
Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant	175,454	30,534	205,988
Cyfadrn y Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant	149,807	8,321	158,128
Cyllidebau'r Awdurdod Cyfan	70,137	(42,058)	28,079
Cyd-bwyllgorau	0	(2,505)	(2,505)
Costau'r Gwasanaethau	471,824	46,322	518,146
Incwm a Gwariant Eraill	(471,602)	(4,665)	(476,267)
(Costau sy'n Weddill) neu Ddiffyg Ariannol	222	41,657	41,879
Cronfa'r Cyngor yn agor ar 31 Mawrth 2018	(10,720)		
Ar ôl didynnu'r (Gweddill) Diffyg yng Nghronfa'r Cyngor yn Blwyddyn	222		
Cronfa'r Cyngor yn cau ar 31 Mawrth 2019	(10,498)		

Nodiadau ynglŷn â'r Datganiadau Ariannol Craidd

1.0 Polisiau Cyfrifon Arwyddocaol

1.1 Croniadau Gwariant ac Incwm

Mae cyfrifon y Cyngor wedi'u paratoi ar sail cronriad incwm a gwariant yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol. Mae hyn yn sicrhau bod gweithgaredd yn cael ei gyfrif yn ystod y flwyddyn y bydd yn digwydd a ddim pan fydd taliadau arian parod yn cael eu gwneud neu eu derbyn.

Mae refeniw o werthu nwyddau neu wasanaethau yn cael ei gydnabod pan fydd y Cyngor yn trosglwyddo risgiau a gwobrwyon sylweddol nwyddau, neu'n darparu'r gwasanaethau i'r prynwr, ac mae'n debyg y bydd y buddion economaidd neu'r potensial gwasanaeth sy'n gysylltiedig â'r trafodiad yn llifo i'r Cyngor.

Mae cyflenwadau yn cael eu cofnodi fel gwariant pan fyddan nhw'n cael eu defnyddio. Pan fo dyddiad y Fantolen yn disgyn rhwng dyddiad derbyn cyflenwadau a'u defnyddio, lle maen nhw'n arwyddocaol, byddan nhw'n cael eu nodi fel rhestr eiddo ar y Fantolen.

Caiff treuliau mewn perthynas â gwasanaethau wedi'u derbyn (gan gynnwys gwasanaethau sy wedi'u darparu gan weithwyr) eu nodi'n wariant pan fydd y gwasanaethau yn cael eu derbyn yn hytrach na phan fydd y taliadau'n cael eu gwneud.

Mae'r llog sy wedi'i dderbyn ar fuddsoddiadau ac sy'n daladwy ar fenthyciadau yn cael ei gyfrifo yn y drefn honno fel incwm a gwariant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff hyn ei wneud ar sail y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach na'r llif arian sy wedi'i bennu gan y contract. Mae addasiadau statudol sy'n ymwneud â diddordeb yn cael eu hadlewyrchu yn y Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae trafodion cyfalaf hefyd yn cael eu cofnodi ar sail cronni, fel sy wedi'i ragnodi gan y Cod Ymarfer ar Gadw Cofnodion Awdurdodau Lleol.

1.2 Arian Parod a Chyfwertth

Mae arian parod a chyfwertth sydd ar gael i'w ddefnyddio ar unwaith gan y Cyngor. Caiff ei ystyried bod eitemau o'r fath yn falansau arian sy wedi'u cadw yng nghyfrifon banc y Cyngor (ar ôl didynnu sieciau heb eu cyflwyno), unrhyw falans banc wedi'i gorgodi a balansau arian mân.

Chaiff buddsoddiadau byrdymor ddim eu hystyried yn arian parod neu gyfwertth gan fod y rhain ddim ar gael yn rhwydd heb orfodi cosbau.

1.3 Rhwymedigaethau Amodol

Mae rhwymedigaeth amodol yn eitem gwariant posibl sy'n deillio o ddigwyddiadau yn y gorffennol a chaiff ei bodolaeth ei chadarnhau yn unig gan fodolaeth un neu ragor o achlysuron ansicr yn y dyfodol sy ddim yn gyfan gwbl o fewn rheolaeth y sefydliad.

Dydy rhwymedigaethau amodol o'r fath ddim yn cael eu hadlewyrchu yn y Darpariaethau yn y Fantolen oherwydd efallai fydd hi ddim yn debygol y bydd angen all-lif adnoddau neu fydd dim modd mesur swm yr ymrwymiad yn ddibynadwy.

Caiff rhwymedigaethau amodol perthnasol eu datgleu yn y Nodiadau ynglŷn â'r Datganiadau Ariannol Craidd.

1.4 Buddion Gweithwyr

Caiff yr holl gostau sy'n ymwneud â buddion gweithwyr eu cyfrifo ar sail cronni.

Budd-daliadau Terfynu

Mae'r symiau hyn yn daladwy gan y Cyngor o ganlyniad i benderfynu terfynu cyflogaeth unigolyn cyn y dyddiad ymddeol arferol, neu benderfyniad gweithiwr i dderbyn diswyddo gwirfoddol. Caiff costau o'r fath eu codi ar sail croniadau i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fydd terfyniadau'n cynnwys gwella pensiynau, mae darpariaethau statudol yn mynnu bod tâl yn cael ei godi ar Gronfa'r Cyngor ar gyfer y swm sy'n daladwy gan y Cyngor. Yn y Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn, mae rhaid neilltuo arian o'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn, ac iddi, i ddileu rhagamcanion ar gyfer gwelliannau pensiwn a nodi'r symiau sydd wedi'u talu, neu sy'n daladwy, yn eu lle.

Yr Adran Bensiynau

Mae'r Cyngor yn cymryd rhan mewn dau gynllun pensiwn ar wahân sy'n diwallu anghenion gweithwyr mewn gwasanaethau penodol:

Athrawon – Mae hwn yn gynllun heb ei ariannu sy'n cael ei weinyddu gan Bensiynau Athrawon ar ran yr Adran Addysg. Caiff cyfraddau cyfraniadau eu gosod ar sail cronfa dybiannol. Er bod hwn yn Gynllun Budd Diffiniedig, does dim modd i Bensiynau Athrawon nodi cyfran y Cyngor o'r asedau a'r rhwymedigaethau sylfaenol ac, felly, mae'r Cyngor wedi cyfrif am ei gyfraniadau i'r cynllun fel pe bai'n Gynllun Cyfraniad Diffiniedig.

Gweithwyr eraill – mae CBS Rhondda Cynon Taf yn gweinyddu cronfa ar ran gweithwyr o dan Reoliadau'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, y mae cyfraddau cyfraniad yn cael eu pennu gan actiwari'r Gronfa yn seiliedig ar brisiadau actiwaraid tair blynedd. O dan y rheoliadau, caiff cyfraddau cyfraniad eu gosod er mwyn arwain at gyllido'n llawn atebolrwydd cyffredinol y Gronfa dros amser. Caiff y Cynllun Llywodraeth Leol ei gyfrifo fel Cynllun Budd Diffiniedig.

- Mae rhwymedigaethau Cronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf y mae modd eu priodoli i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull uned rhagamcanol – h.y. asesiad o'r taliadau yn y dyfodol a fydd yn cael eu gwneud mewn perthynas â buddion ymddeol sy wedi'u hennill hyd yma gan weithwyr, yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaethau, cyfraddau trosiant gweithwyr, ac ati, ac amcangyfrifon enillion ar gyfer gweithwyr presennol.
- Caiff rhwymedigaethau eu disgowntio i'w gwerth yn ôl prisiau cyfredol, gan ddefnyddio cyfradd ddisgownt o 2.4% yn 2018/19 (2.6% yn 2017/18).

- Mae asedau'r gronfa bensiwn y mae modd eu priodoli i'r Cyngor wedi'u cynnwys yn y Fantolen ar eu gwerth teg:

Gwarantau	wedi'u	–	Pris Cynnig Cyfredol
dyfynnu			
Gwarantau	fesul	–	Pris Cynnig Cyfredol
Uned			
Eiddo		–	Gwerth y Farchnad

- Caiff y newid yn y rhwymedigaeth pensiwn net ei ddadansoddi fel a ganlyn:
 - Cost Gwasanaeth Cyfredol – y cynnydd mewn rhwymedigaethau o ganlyniad i flynyddoedd gwasanaeth a gafodd eu hennill eleni. Mae'r rhain wedi'u dyrannu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r gwasanaethau y bu'r gweithwyr yn gweithio gyda hwy ynghyd â threuliau gweinyddol.
 - Cost Gwasanaeth yn y gorffennol – y cynnydd yn y rhwymedigaethau sy'n deillio o benderfyniadau yn ystod y flwyddyn gyfredol y mae eu heffaith yn ymwneud â blynyddoedd gwasanaeth a gafodd eu hennill mewn blynyddoedd cynt. Mae'r rhain wedi'u debydu i'r (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
 - Cost Llog – y cynnydd disgwylidig yng ngwerth cyfredol rhwymedigaethau yn ystod y flwyddyn wrth iddyn nhw symud blwyddyn yn nes at gael eu talu. Mae hyn wedi'i ddebydu i adran Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
 - Dychweliad Disgwylidig ar Asedau – y dychweliad buddsoddi blynyddol ar asedau'r gronfa y mae modd ei briodoli i'r Cyngor yn seiliedig ar gyfartaledd y dychweliad hirdymor disgwylidig. Mae hyn wedi'i gredydu i adran Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
 - Enillion a Cholledion Actiwaraid – newidiadau yn y rhwymedigaeth pensiwn net sy'n codi oherwydd bod digwyddiadau ddim wedi cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a gafodd eu gwneud yn y prisiad actiwaraid diwethaf neu oherwydd bod yr actiwaraid wedi diweddarau eu rhagdybiaethau ariannol, demograffig neu brofiad. Mae'r rhain wedi'u debydu neu eu credydu i'r Gronfa Bensiwn Wrth Gefn.
 - Cyfraniadau wedi'u Talu i'r Gronfa Bensiwn – arian parod fel cyfraniadau cyflogwr i'r Gronfa Bensiwn wrth setlo rhwymedigaethau; heb ei gyfrif fel treuliau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mewn perthynas â budd-daliadau ymddeol, mae darpariaethau statudol yn mynnu bod Balans Cronfa'r Cyngor talu'r swm sy'n daladwy gan y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn neu'n uniongyrchol i bensiynwyr yn y flwyddyn, ddim y swm sy wedi'i gyfrifo yn ôl y safonau cyfrifyddu perthnasol. Yn y Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn, mae hyn yn golygu bod neilltuadau arian i'r Gronfa Wrth Gefn Pensiynau ac oddi yno. Mae hyn yn cael ei wneud i gael gwared ar y debydau a'r credydau tybiannol ar gyfer buddion ymddeol ac yn eu disodli â'r arian sy wedi'i dalu i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans negyddol sy'n codi ar y Gronfa Bensiwn Wrth Gefn, felly yn mesur yr effaith fuddiol i Gronfa'r Cyngor o orfod cyfrif am fuddion ymddeol ar sail llif arian yn hytrach na bod buddion yn cael eu hennill gan weithwyr.

Budd-daliadau Dewisol

Mae modd i'r Cyngor wneud dyfarniadau dewisol o fuddion ymddeol os yw ymddeoliadau cynnar yn digwydd. Caiff unrhyw rwymedigaethau sy'n codi eu cronni yn ystod blwyddyn gwneud penderfyniad am y dyfarniad.

Absenoldeb Wedi'i Gronni

Mae'r Cyngor yn cronni ar gyfer gwyliau staff sy wedi'u hennill ond sydd heb eu cymryd ym mhob blwyddyn. Mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi rheoliadau i liniaru effaith y gost ar Gynghorau. Mae'r Cyngor yma wedi manteisio ar y rheoliadau a chodi'r costau ychwanegol i'r Cyfrif Absenoldebau Cronedig Byrdymor wedi'u Cydadfer mewn Cronfeydd Wrth Gefn nad oes modd eu defnyddio.

1.5 Digwyddiadau ar ôl y Cyfnod Adrodd

Digwyddiadau ar ôl y cyfnod adrodd yw'r digwyddiadau ffafriol a digwyddiadau anffafriol sy'n digwydd rhwng diwedd y cyfnod adrodd a'r dyddiad lle caiff y datganiadau ariannol eu hawdurdodi i'w cyhoeddi.

Mae'r datganiadau ariannol wedi'u hawdurdodi i'w cyhoeddi yn unol â Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'u diwygiwyd). Mae'r Rheoliadau yn datgan y bydd y Datganiad o Gyfrifon yn cael ei awdurdodi i'w gyhoeddi pan fydd y Swyddog Cyllid Cyfrifol wedi'i ardystio. Mae'r Rheoliadau yn mynnu bod ardystiad o gyfrifon heb eu harchwilio yn digwydd erbyn 15 Mehefin yn dilyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Mae'r Rheoliadau yn mynnu bod y Datganiad o Gyfrifon wedi'i archwilio yn cael ei gyhoeddi erbyn 15 Medi. Bydd y Datganiad o Gyfrifon sy'n cael ei gyhoeddi yn adlewyrchu digwyddiadau ar ôl y cyfnod adrodd hyd at y dyddiad y cafodd y cyfrifon eu hawdurdodi i'w cyhoeddi. Dyma'r dyddiad y mae'r Swyddog Cyllid Cyfrifol yn aildystio'r cyfrifon.

Mae modd nodi dau fath o ddigwyddiad;

- a) y rhai sy'n darparu tystiolaeth o amodau sy'n bodoli ar ddiwedd y cyfnod adrodd (digwyddiadau addasu a fydd yn cael eu cydnabod yn y datganiadau ariannol);
- b) y rhai sy'n arwydd o amodau a gododd ar ôl y cyfnod adrodd (digwyddiadau sy ddim yn addasu sydd heb gael eu hadlewyrchu mewn datganiadau cyfrifyddu ond, pan fo'n berthnasol, bydd datgeliad yn cael ei wneud yn y Nodiadau ynglŷn â'r Datganiadau Ariannol Craidd).

1.6 Offerynnau Ariannol

Mae Offerynnau Ariannol yn cynnwys Rhwymedigaethau Ariannol ac Asedau Ariannol.

Rhwymedigaethau Ariannol

Caiff rhwymedigaethau ariannol eu gweithredu ar gost amorteiddio. Mae taliadau blyneddol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer llog sy'n daladwy yn seiliedig ar swm gweithredu'r atebolrwydd, wedi'i luosi gan y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Os oes gan fenthyciad un gyfradd llog ar hyd ei dymor, y swm sy'n cael ei gyflwyno yn y Fantolen yw'r prifswm sy'n ddyledus, a'r llog sy'n cael ei godi ar y Datganiad

Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy yn y cytundeb benthyciad. Lle mae gan fenthyciadau gyfradd sy'n is yn y blynyddoedd cychwynnol, mae'r tâl cyfradd llog effeithiol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn "llyfnhau" y gwahaniaeth yn y gyfradd llog. Mae'r gwahaniaeth rhwng y tâl cyfradd llog effeithiol a'r gwir log sy wedi'i dalu yn cael ei addasu yn y Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

Yn achos y rhan fwyaf o fenthyciadau, mae hyn yn golygu mai'r swm sy'n cael ei gyflwyno yn y Fantolen yw'r prifswm dyledus sy'n ad-daladwy a'r llog sy wedi'i godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm sy'n daladwy am y flwyddyn yn unol â'r cytundeb benthyciad.

Mae enillion (gostyngiadau) a cholledion (premiymau) ar ail-brynu neu setliad cynnar y benthyciad yn cael eu credydu / eu debydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ym flwyddyn yr ail-brynu / setliad. Serch hynny, pan gaiff ei ystyried bod ail-brynu / setliad cynnar yn addasiad o offerynnau presennol, mae'r disgowntiau / premiymau yn cael eu hymgorffori i werth yr offeryn ac yn cael eu cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr dros oes y benthyciad trwy addasiad i'r gyfradd llog effeithiol.

Pan fo premiymau neu ostyngiadau wedi'u codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae rheoliadau yn caniatáu i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei rhannu dros y blynyddoedd i ddod yn gyfartal ag oes y benthyciad newydd neu'r benthyciad cyfnewid.

Asedau Ariannol

Caiff Asedau Ariannol eu dosbarthu ar sail dull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer cadw asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Mae yna dri phrif ddsbarth asedau ariannol sy'n cael eu mesur yn ôl:

- Cost wedi'i hamorteiddio;
- Gwerth teg o ganlyniad i elw neu golled; a
- Gwerth teg trwy incwm cynhwysfawr arall.

Model busnes Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yw cynnal buddsoddiadau i gasglu llifoedd arian cytundebol. Caiff asedau ariannol eu dosbarth fel cost wedi'i hamorteiddio.

Mae Benthyciadau a Symiau i'w Derbyn yn cael eu cydnabod i ddechrau ar werth teg ac yna'n cael eu gweithredu ar gost wedi'i hamorteiddio. Mae Llog i'w Derbyn ac Incwm Tebyg yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn seiliedig ar swm gweithredu'r ased sy'n cael ei luosi gan y gyfradd llog effeithiol ar gyfer yr offeryn. Mae hyn yn golygu mai'r gwerth yn y Fantolen yw'r prifswm yn ogystal ag unrhyw incwm cronedig, ac mae'r incwm sy wedi'i gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn seiliedig ar y gyfradd sy wedi'i dyfynnu yn y cytundeb benthyciad.

Mae'r llog sy'n ddyledus ond heb ei dalu ar ddiwedd y flwyddyn wedi'i gategoreiddio yn y Fantolen fel ased neu rwymedigaeth gyfredol. Mae hyn yn wir hyd yn oed os yw'r ased neu'r rhwymedigaeth ariannol y mae'n ymwneud ag ef yn offeryn hirdymor.

Yn dilyn cyflwyno Offerynnau Ariannol IFRS9 yn 2018/19 mae angen cyfrifo ar gyfer "colled credyd disgwylidig" mewn perthynas ag asedau ariannol sy'n cael eu cadw ar gost wedi'i hamorteiddio, naill ai am gyfnod 12 mis neu oes. Caiff colledion amharu eu

cyfrifo i adlewyrchu'r disgwyliad na fydd llifoedd arian yn y dyfodol yn digwydd oherwydd gallai'r benthycwr methu â chyflawni ei rwymedigaethau. Lle mae'r risg wedi cynyddu'n sylweddol ers i ased gael ei gydnabod, caiff colledion eu hasesu ar sail oes. Lle nad yw'r risg wedi cynyddu'n sylweddol neu'n parhau i fod yn isel, caiff colledion eu hasesu ar sail 12 mis o golledion disgwylidig.

1.7 **Asedau Anniriaethol**

Asedau anniriaethol yw'r Asedau Hirdymor hynny heb sylwedd ffisegol ond mae modd eu hadnabod gan fynediad at fuddion economaidd yn y dyfodol sy wedi'u rheoli gan y Cyngor trwy warchodaeth neu hawliau cyfreithiol.

Caiff meddalwedd a thrwyddedau eu cyfalafu ar gost ac maen nhw'n cael eu hamorteiddio ar hyd eu hoes economaidd, sy'n cael ei hadolygu ar ddiwedd pob cyfnod adrodd a'i diwygio os oes angen.

Mae ased yn cael ei brofi am amhariad pryd bynnag y mae arwydd bod amhariad posib ar yr ased. Caiff unrhyw golledion eu nodi i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Bydd unrhyw elw neu golled sy'n codi o ganlyniad i waredu asedau anniriaethol neu roi'r gorau i asedau anniriaethol yn cael ei adlewyrch yn yr adran Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fydd gwariant ar asedau anniriaethol yn addas i'w ystyried yn wariant cyfalaf at ddibenion statudol, ni fydd caniatâd i amorteiddiad, na cholledion amhariad nac enillion a cholledion gwaredu gael effaith ar Falansau Cronfa'r Cyngor. Caiff y rhain eu gwrthdroi yn y Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

1.8 **Prydlesi**

Mae p'un a yw prydles yn gyllid neu'n weithredol yn dibynnu ar sylwedd y trafodiad yn hytrach na'r ffurf gyfreithiol.

Caiff prydlesi eu hadolygu ar y cychwyn a'u dosbarthu fel cyllid neu'u gweithredu trwy adolygu trefniadau fel:

- Trosglwyddo perchnogaeth yr ased ar ddiwedd y brydles.
- Opsiwn i brynu ased am bris sy'n is na'r gwerth teg.
- Mae cyfnod y brydles ar gyfer rhan fawr o oes economaidd yr ased.
- Gwerth presennol isafswm taliadau prydles bron cyfwerth â gwerth teg yr ased
- Mae asedau ar brydles yn arbenigol a dim ond y prydlesi sy'n cael eu defnyddio heb addasiadau mawr.

Caiff prydlesi tir ac adeiladau eu hystyried ar wahân at ddiben dosbarthiad prydles.

Prydlesi Cyllid

Mae prydles ariannol yn brydles sy'n trosglwyddo'r rhan fwyaf o'r risgiau a'r gwobrau sy'n gysylltiedig â pherchnogaeth ased i'r prydlesai.

Pan fo'r Cyngor yn brydlesi, caiff ased a rhwymedigaeth ei gydnabod ar ddechrau'r brydles. Mae'r ased felly'n colli gwerth ac yn cael ei ailbrisio fel pe bai'n eiddo'r Cyngor. Mae'r rhwymedigaeth yn lleihau wrth i daliadau'r brydles gael eu gwneud.

Pan fo'r Cyngor yn brydlesydd, caiff y taliad prydles sy'n cael ei dderbyn ei gydnabod fel ad-daliad o'r prifswm gydag elfen llog y taliad yn cael ei gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Nid yw unrhyw ased yn cael ei gydnabod.

Prydlesi Gweithredol

Caiff unrhyw brydles heblaw Prydles Ariannol ei ystyried yn Brydles Weithredol.

Pan fo'r Cyngor yn brydlesi, mae taliadau prydles yn cael eu cydnabod fel traul yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail unionsyth oni bai fod sail systematig arall yn cynrychioli'n well y buddion sy'n cael eu derbyn.

Lle mae'r Cyngor yn brydlesydd, dylai'r incwm gael ei gydnabod ar sail unionsyth oni bai fod sail systematig arall yn cynrychioli'n well y manteision sy'n cael eu derbyn. Bydd Tir ac Adeiladau eraill sy'n cael eu prydlesu o dan brydles weithredol yn destun dibrisiad yn yr un modd ag asedau eraill o fewn yr un categori.

1.9 Eiddo, Gwaith ac Offer

Mae asedau sydd â sylwedd ffisegol ac sy'n cael eu dal i'w defnyddio wrth gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau neu wasanaethau, ar gyfer eu rhentu i eraill, neu at ddibenion gweinyddol, ac y mae disgwyl iddyn nhw gael eu defnyddio yn ystod mwy nag un flwyddyn ariannol yn cael eu dosbarthu fel Eiddo, Gwaith ac Offer. Caiff dibrisiant ei godi ar sail unionsyth ar y rhan fwyaf o'r asedau diriaethol sydd ag oes ddefnyddiol gyfyngedig, ac eithrio tir sydd ddim yn ddibrisiadwy. Mae oes yr holl asedau wedi'i nodi ar sail unigol.

1.9.1 Cydnabyddiaeth

Caiff gwariant ar gaffael, creu neu wella Eiddo, Gwaith ac Offer ei gyfalafu ar sail cronni, ar yr amod ei bod yn debygol y bydd y buddion economaidd neu'r potensial gwasanaeth yn y dyfodol sy'n gysylltiedig â'r eitem yn llifo i'r Cyngor, ac mae modd mesur cost yr eitem yn ddibynadwy. Mae'r Cyngor yn gweithredu polisi de-minimis gwerth £10,000 ar gyfer cydnabod gwariant o'r fath fel cyfalaf. Mae gwariant ar asedau dyw'r Cyngor ddim yn berchen arnyn nhw, ond lle mae'n derbyn buddion parhaus, hefyd wedi'i gyfalafu ar sail cronladau. Er ei fod wedi'i gyfalafu, caiff y gwariant yma ei amorteiddio yn ystod y flwyddyn y mae'n digwydd.

Mae'r Cyngor yn gweithredu polisi de-minimis ar gyfer cofnodi asedau yn y gofrestr asedau. Mae lefelau de-minimis yn cael eu gweithredu fel a ganlyn:

Math o Ased	£'000
Tir ac Adeiladau	20
Cerbydau	10
Offer ac Offer	10
Rhwydweithiau Mewnol	20
Asedau ac Asedion Cymunedol	Dim

1.9.2 Mesuriad

I gychwyn, caiff asedau eu mesur ar sail cost, gan gynnwys:

- Y pris prynu
- Unrhyw gostau y mae modd eu priodoli i ddod â'r ased i'r lleoliad a'r cyflwr sy'n angenrheidiol fel bod modd iddo weithredu yn y modd y roedd rheolwyr yn bwriadu
- Yr amcangyfrif cychwynnol o gostau datgymalu a symud yr eitem ac adfer y safle lle roedd wedi'i leoli

Nid yw'r Cyngor yn cyfalafu costau benthyca.

Mae cost asedau sy wedi'u caffael trwy gyfrwng heblaw pryniant yn cael ei ystyried yn werth teg yr asedau, oni bai bod dim sylwedd masnachol gan y caffaeliad (h.y. fydd hyn ddim yn arwain at amrywiad yn llifoedd arian y Cyngor). Yn yr achos olaf, lle caiff ased ei gaffael trwy gyfnewid, cost y caffael yw swm gweithredu'r ased sy wedi'i roi gan y Cyngor.

Caiff gwerth asedau Hirdymor Diriaethol ei bennu ar y sail argymhellion CIPFA ac yn unol â'r Datganiad o Egwyddorion Prisio Asedau a Nodiadau Cyfarwyddyd a gyhoeddwyd gan Sefydliad Brenhinol y Syrffewyr Siartredig (RICS). Yn gyffredinol, caiff asedau Eiddo, Gwaith ac Offer eu prisio ar sail gwerth eu defnydd presennol (EUV) sy'n cael ei ystyried yn "werth cyfredol". Mae eitemau arbenigol (e.e. ysgolion) yn cael eu prisio ar sail cost adnewyddu dibrisiedig (DRC). Mae'r dull hwn o brisio yn cyfrifo cost codi adeiladau a strwythurau cyfatebol modern, a'u dibrisio i gyfrif am oedran ac oes economaidd yn y dyfodol. Enw'r cyfrifiad cost yma yw Prisiad Cyfwerth Modern (MEV). Yn gyffredinol, caiff eiddo buddsoddi eu prisio ar sail gwerth y farchnad agored (OMV). Mae asedau seilwaith yn cael eu cynnwys gan ddefnyddio cost hanesyddol, a'u haddasu i adlewyrchu dibrisiant. Caiff ei ystyried bod gan heolydd wedi'u mabwysiadu, sy wedi'u hadeiladu gan ddatblygwyr preifat gost hanesyddol i'r Cyngor o sero ac felly dydyn nhw ddim yn cael eu cydnabod yn y Datganiad o Gyfrifon.

Lle dydy asedau ddim yn cael eu defnyddio ond ddim yn bodloni'r meini prawf ar gyfer Asedau a Gaiff eu Dal i'w Gwerthu, yna maen nhw'n cael eu hystyried yn Asedau Gwarged yng nghategoriau Eiddo, Gwaith ac Offer a Thir ac Adeiladau Eraill. Caiff Asedau Gwarged eu prisio ar werth teg. Gwerth teg yw'r gwerth y byddai'n cael ei dderbyn rhwng cyfranogwyr parod y farchnad. Mae angen ystyried defnydd gorau ac uchaf yr ased. Mae'r mewnbwnau i'r technegau prisio mewn perthynas â'r asedau hyn wedi'u categoreiddio yn ôl y lefelau hierarchaeth canlynol:

Lefel 1 – prisiau wedi'u dyfynnu mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer yr un asedau neu rwymedigaethau mae modd i'r Cyngor gael mynediad atyn nhw ar y dyddiad mesur.

Lefel 2 – mewnbwn y mae modd sylwi arno heblaw prisiau wedi'u dyfynnu ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth. Er enghraifft, cyflwr y farchnad, prisiau gwerthu diweddar.

Lefel 3 – mewnbwn nad oes modd sylwi arno, er enghraifft, tybiaethau ynghylch twf rhent; cyfraddau disgownt, ac ati

Mae mesur gwerth teg yn gwahaniaethu rhwng mesuriadau sy'n digwydd yn rheolaidd h.y. ar ddiwedd pob cyfnod, er enghraifft asedau dros ben, a'r rhai sy ddim yn cael eu

mesur yn rheolaidd ar amgylchiadau penodol, er enghraifft asedau a gaiff eu dal i'w gwerthu.

Yn y cyfrifon mae tua 134 o Asedau Gwarged gyda gwerth teg cylchol o £2.6 miliwn. Caiff y mwyafrif o'r asedau eu prisio ar fewnbynau lefel 2, ac eithrio un ased sy wedi'i brisio yn £800k gan ddefnyddio mewnbynau lefel 3. Ar gyfer yr ased yma, mae addasiad wedi'i wneud i fewnbynau lefel 2 i ystyried cyflwr yr ased.

Caiff asedau cymunedol eu prisio ar sail cost hanesyddol. Does gan y rhain ddim oes ddefnyddiol y mae modd ei hadnabod ac maen nhw'n asedau y mae'r Cyngor yn bwriadu eu cynnal yn barhaus. Mae parciau a chofebion yn enghreifftiau o asedau cymunedol.

Caiff asedau sydd wrthi'n cael eu hadeiladu eu prisio yn ôl cost hanesyddol nes iddyn nhw ddod yn weithredol. Pan fyddan nhw'n dod yn weithredol, maen nhw'n cael eu hailbrisio ar sail berthnasol.

Mae Asedau Treftadaeth yn cael eu cydnabod yn yr un modd os ydynt yn asedau anweithredol materol sy'n cael eu cynnal yn unig at ddibenion diwylliannol neu ddibenion ennill gwybodaeth. Mae cost neu werth y farchnad yr asedau yma yn cael eu cydnabod, ac mae gwerth yr asedau'n cael eu hadolygu am amhariad ond dydyn nhw ddim yn cael eu dibrisio.

Lle nad oes tystiolaeth o werth cyfredol yn y farchnad oherwydd natur arbenigol ased, caiff cost adnewyddu dibrisiedig (DRC) ei defnyddio fel amcangyfrif o'r gwerth cyfredol. Lle mae asedau sy ddim yn eiddo sydd â oes defnyddiol byr neu werthoedd isel (neu'r ddau), caiff sail cost hanesyddol dibrisiedig ei defnyddio fel procsi am werth cyfredol.

Caiff asedau sy wedi'u cynnwys yn y Fantolen ar y gwerth presennol eu hailbrisio'n ddigonol i sicrhau nad yw eu swm cario yn sylweddol wahanol i'w gwerth presennol ar ddiwedd y flwyddyn, ond o leiaf bob pum mlynedd. Lle mae prisiau yn cynyddu, caiff credydau eu gwneud i'r Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn i gydnabod enillion sy heb eu gwireddu. Yn eithriadol, mae'n bosibl i enillion gael eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr lle maen nhw'n codi o ganlyniad i wrthdroi colled a gafodd ei godi yn flaenorol ar wasanaeth.

Lle caiff gostyngiadau mewn gwerth eu nodi, byddan nhw'n cael eu cyfrifo fel a ganlyn:

- Os oes balans o enillion ailbrisio ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn, caiff swm gweithredu'r ased ei nodi yn erbyn y balans hwnnw (hyd at swm yr enillion cronedig).
- Lle does dim balans yn y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn neu falans annigonol, caiff swm gweithredu'r ased ei nodi yn erbyn y llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r Gronfa Ailbrisio yn cynnwys enillion ailbrisio sy wedi'u cydnabod ers 1 Ebrill 2007 yn unig, dyddiad gweithredu ffurfiol y gronfa. Mae enillion wedi'u cronni sy'n codi cyn y dyddiad dan sylw yn cael eu cyfuno yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

1.9.3 Amhariad

Caiff asedau eu hasesu trwy gydol y flwyddyn i ystyried a oes unrhyw arwydd bod amhariad ar ased. Lle mae arwyddion yn bodoli ac mae unrhyw wahaniaethau posibl yn cael eu hamcangyfrif yn rhai perthnasol, mae'r swm y mae modd ei adfer o'r ased yn cael

ei amcangyfrif ac, os yw hyn yn llai na swm gweithredu'r ased, caiff colled amhariad am y diffyg ei chydabod.

Lle mae colledion amhariad wedi'u nodi, maen nhw'n cael eu cyfrifo fel a ganlyn:

- Os oes balans o enillion ailbrisio ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn, caiff swm gweithredu'r ased ei nodi yn erbyn y balans hwnnw (hyd at swm yr enillion cronedig).
- Lle does dim balans yn y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn neu falans annigonol, caiff swm gweithredu'r ased ei nodi yn erbyn y llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Pan fo colled amhariad yn cael ei wrthdroi wedyn, mae'r gwrthdroad yn cael ei gredydu i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, hyd at swm y golled wreiddiol, wedi'i addasu ar gyfer dibrisiant a fyddai wedi cael ei godi pe bai'r golled heb ei chydabod.

1.9.4 Dibrisio

Caiff dibrisiant ei godi ar sail llinell syth ar y rhan fwyaf o eiddo, gwaith ac offer. Mae oes yr holl asedau wedi'i nodi ar sail unigol.

Caiff eithriadau eu gwneud ar gyfer:

- Asedau Treftadaeth.
- Asedau heb oes derfynol ddefnyddiol mae modd ei phennu megis tir rhydd-ddaliol.
- Asedau sy ddim ar gael eto i'w defnyddio h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu, ac asedau sy'n cael eu dal i'w gwerthu.

Pan fo gan eitem o Eiddo, Gwaith ac Offer gydrannau mawr y mae eu costau'n sylweddol o'u cymharu â chyfanswm cost yr eitem, mae'r cydrannau'n cael eu dibrisio ar wahân.

Mae enillion ailbrisio hefyd yn cael eu dibrisio, gyda swm yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Bydd y swm yma yn hafal i'r gwahaniaeth rhwng dibrisiant y gwerth cyfredol sy'n cael ei godi ar asedau, a'r dibrisiant a fyddai wedi'i godi ar sail eu cost hanesyddol,

Caiff dibrisiant ei gyfrif yn ystod blwyddyn y caffaeliad ac nid yn ystod y flwyddyn y caiff yr ased ei waredu.

1.9.5 Gwarediadau ac Asedau a Gaiff eu Dal i'w Gwerthu

Pan fydd hi'n debygol y bydd swm gweithredu ased yn cael ei adennill yn bennaf trwy drafodiad gwerthu yn hytrach na thrwy ei ddefnydd parhaus, caiff ei ail-ddosbarthu fel Ased a Gaiff ei Dal i'w Werthu. Caiff yr asedau hyn eu mesur gan ddefnyddio'r gwerth isaf a gafodd ei roi iddyn nhw pan gafodd ei gytuno y bydden nhw'n cael eu gwerthu, a gwerth teg ar ôl didynnu'r costau gwerthu.

Mae modd rhannu'r prisiad yn y fantolen fel a ganlyn:

	£'000
Gwerth teg	672
Gwerth cario	2,388
Cyfanswm gwerth yn y Fantolen	3,060

Caiff y gwerth teg anghylchol ei fesur gan ddefnyddio lefel 2 yn yr hierarchaeth mewnbwn (edrychwch ar nodyn 1.9.2 am esboniad o lefelau). Pan fo gostyngiad dilynol i werth teg ar ôl didynnu costau gwerthu, caiff y golled ei nodi yn y llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Dim ond enillion mewn gwerth teg hyd at swm unrhyw golledion blaenorol sy wedi'u cydnabod yn y (Gwarged) neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau a gaiff eu cydnabod. Fydd dim tâl yn cael ei godi ar ddibrisiad ar Asedau a gaiff eu Dal i'w Gwerthu. Os na fydd asedau bellach yn bodloni'r meini prawf i'w dosbarthu fel Asedau a gaiff eu Dal i'w Gwerthu, byddan nhw'n cael eu hailddosbarthu yn asedau hirdymor a'u prisio gan ddefnyddio eu swm gweithredu isaf cyn iddyn nhw gael eu dosbarthu yn Asedau a gaiff eu Dal i'w Gwerthu (wedi'i addasu ar gyfer dibrisiant, amorteiddio neu ailbriso), a'u swm adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio â gwerthu.

Chaiff asedau sydd i'w gadael neu y bydd y Cyngor yn rhoi'r gorau iddyn nhw ddim eu hailddosbarthu yn Asedau a gaiff eu Dal i'w Gwerthu. Y meini prawf ar gyfer nodi asedau fel asedau sydd wedi'u dal i'w gwerthu yw:

- Eu bod ar gael i'w gwerthu ar unwaith yn y cyflwr presennol.
- Bod eu gwerthu yn debygol iawn.
- Eu bod wedi'u farchnata'n weithredol.
- Bod disgwyl cwblhau'r gwerthiant o fewn 12 mis.

Pan gaiff ased ei waredu neu ei ddadgomisiynu, caiff swm yr ased yn y Fantolen (boed Eiddo, Gwaith ac Offer neu Asedau a gaiff eu Dal i'w Gwerthu) ei ddileu i'r adran Gwariant Gweithredol Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar waredu. Mae derbyniadau o warediadau (os ydyn nhw'n digwydd) wedi'u credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hefyd fel rhan o'r enillion neu'r colledion ar waredu (h.y. wedi'u rhyddhau yn erbyn gwerth gweithredu'r ased ar adeg cael gwared arno). Caiff unrhyw enillion ailbriso wedi'u cronni ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbriso Wrth Gefn eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Os yw'r symiau sy'n cael eu derbyn ar gyfer gwaredu yn uwch na £10k, byddan nhw wedi'u categorieiddio fel derbyniadau cyfalaf. Mae'n ofynnol i dderbyniadau gael eu credydu i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf mae Modd eu Defnyddio, ac yna mae modd eu defnyddio ar gyfer buddsoddiad cyfalaf newydd neu eu neilltuo i leihau angen sylfaenol y Cyngor i fenthycu (y Gofyniad Cyllido Cyfalaf). Caiff derbyniadau eu neilltuo i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf y mae Modd eu Defnyddio gan Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd Wrth gefn.

Nid yw gwerth dileu gwarediadau yn dâl yn erbyn Treth y Cyngor, gan fod trefniadau ar wahân ar gyfer ariannu cyfalaf yn darparu'n llawn ar gyfer cost asedau hirdymor. Caiff symiau eu neilltuo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

1.10 Cronfeydd Wrth Gefn

Mae'r Cyngor yn neilltuo symiau penodol fel cronfeydd wrth gefn ar gyfer dibenion polisi yn y dyfodol neu i gwmpasu achosion wrth gefn. Caiff cronfeydd wrth gefn eu creu trwy neilltuo symiau allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn. Pan fydd gwariant wedi'i ariannu o gronfa wrth gefn, caiff y tâl hwnnw ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno. Er mwyn sicrhau bod hyn ddim yn dâl yn erbyn Balans Cronfa'r Cyngor, caiff y gwariant ei ariannu trwy addasiad yn y Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

Caiff rhai cronfeydd wrth gefn eu cadw i reoli'r prosesau cyfrifyddu ar gyfer asedau hirdymor, offerynnau ariannol, buddion ymddeoliad a chyflogeion, a dydyn nhw ddim yn cynrychioli adnoddau y mae modd eu defnyddio i'r Cyngor.

1.11 Gwariant Refeniw wedi'i Ariannu gan Gyfalaf o Dan Statud

Dyma wariant sy wedi'i wneud yn ystod y flwyddyn y mae modd ei gyfalafu o dan ddarpariaethau statudol ond sy ddim yn arwain at greu Ased Hirdymor. Caiff ei godi fel gwariant i'r llinell(au) gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Pan fydd y Cyngor yn ariannu gwariant o'r fath o adnoddau cyfalaf, mae trosglwyddiad yn y Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd wrth Gefn i Gronfa'r Cyngor o'r Cyfrif Addasu Cyfalaf wedyn yn gwrthdroi'r symiau sy wedi'u codi fel nad oes unrhyw effaith ar lefel Treth y Cyngor.

1.12 Grantiau Llywodraeth a Chyfraniadau Eraill

Rhaid rhoi cyfrif am grantiau'r Llywodraeth a chyfraniadau eraill sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a refeniw ar sail croniadau a'u cydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fo sicrwydd rhesymol bod;

- y Cyngor wedi cydymffurfio â'r amodau ar gyfer eu derbyn; a bydd y
- grant neu gyfraniad yn cael ei dderbyn.

Mae arian sy wedi'i roi lle nad oes sicrwydd rhesymol o'r ddau faen prawf uchod, yn cael eu dal fel credydwr yn y Fantolen.

Mae grantiau refeniw yn cael eu credydu i'r gwasanaeth perthnasol a chaiff grantiau cyfalaf eu credydu i'r adran Trethiant ac Incwm Grant Amhenodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Lle mae grant refeniw wedi'i gydnabod yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ond heb ei ddefnyddio eto i ariannu gwariant, caiff ei neilltuo fel Cronfa Wrth Gefn wedi'i Chlustnodi.

Lle mae grant cyfalaf wedi'i gydnabod fel incwm ond heb ei ddefnyddio eto i ariannu gwariant cyfalaf, caiff ei gredydu i Grantiau Cyfalaf heb eu Cymhwyso trwy'r Datganiad ynglŷn â Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn. Yn dilyn hynny, pan fydd yr arian yn cael ei ddefnyddio, bydd y grant yn cael ei drosglwyddo o'r Cyfrif Cyfalaf Grant Heb ei Gymhwyso i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf.

Pan fydd Swyddfa Archwilio Cymru ddim wedi llofnodi hawliad eto, mae gwerthoedd y Fantolen mewn perthynas â grantiau wedi'u cynnwys ar sail hawlio drafft heb ei archwilio.

1.13 Taliadau i Refeniw am Asedau Hirdymor

Caiff gwasanaethau eu debydu â'r eitemau canlynol i gofnodi'r gost o ddal Asedau Hirdymor yn ystod y flwyddyn:

- Dibrisiad sydd i'w briodoli i'r asedau sy'n cael eu defnyddio gan y gwasanaeth perthnasol.
- Colledion adbrisiu ac amharu yng ngwerth asedau sy'n cael eu defnyddio gan y gwasanaeth lle nad oes unrhyw enillion cronedig yn y Gronfa Adbrisiu Wrth Gefn y mae modd i'r colledion gael eu dileu yn eu herbyn.
- Amorteiddio Asedau Anniriaethol i'w priodoli i'r gwasanaeth.

Does dim gofyn i'r Cyngor godi Treth y Cyngor i ariannu dibrisiad, adbrisiad a cholledion amharu neu amorteiddio. Felly mae'r taliadau yma i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cael eu gwrthdroi yn y Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

1.14 Darpariaeth Isafswm Refeniw/Darpariaeth ar gyfer Ad-dalu Dyled

Mae Deddf Llywodraeth Leol 2003 yn gofyn i bob awdurdod lleol neilltuo Darpariaeth Isafswm Refeniw (MRP) ar gyfer adbrynu dyled. Yn unol â Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifyddu) (Cymru) (Diwygio) 2008, mae triniaeth cyfrifyddu y Cyngor fel a ganlyn:

Benthycia â Chymorth: Mae'r ddarpariaeth isafswm refeniw o ran benthycia â chymorth yn cael ei dileu ar sail llinell syth dros 40 mlynedd, yn gysylltiedig (yn fras) â bywydau asedau'r Cyngor.

Benthycia heb gymorth: Mae'r ddarpariaeth isafswm refeniw yn cael ei chodi ar Falans Cronfa'r Cyngor fel a ganlyn:

- Taliadau mewn rhandaliadau cyfartal (neu'u cydweddu â buddiannau deilliadol) dros fywyd yr ased wedi'i greu (rhaid i fywyd yr ased fod wedi'i gymhwyso ar gyfer unrhyw variant wedi ei gyfalafu o dan Gyfarwyddiadau ynglŷn â Chyfalafiad);
- Dull blwydd-dal;
- Taliadau yn unol â dibrisio'r ased; neu
- Dull priodol arall wedi'i ganiatáu gan y cyfarwyddiadau.

Prydlesi Ariannol: Yn unol â chyfarwyddyd darpariaeth isafswm refeniw wedi'i gyhoeddi gan Lywodraeth Cymru, mae darpariaeth isafswm refeniw ar gyfer prydlesi ariannol yn cynrychioli prifswm ad-daliadau wedi'u gwneud gan y Cyngor (cyfeiriwch at bolisiau Prydlesi).

1.15 Darpariaethau

Mae darpariaethau yn cael eu gwneud pan fo digwyddiad wedi digwydd sy'n rhoi rhwymedigaeth gyfreithiol neu adeiladol i'r Cyngor sydd, mae'n fwy na thebyg, angen setliad trwy drosglwyddo buddiannau economaidd neu botensial gwasanaeth, ac mae modd gwneud amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth yna.

Mae tâl yn cael ei godi am ddarpariaethau fel gwariant ar linell y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn y daw'r Cyngor yn effro i'r rhwymedigaeth. Mae'r darpariaethau'n cael eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau ar ddyddiad mantolen y gwariant y mae angen ei wneud er mwyn setlo'r rhwymedigaeth, gan roi ystyriaeth i risgiau ac ansicrwydd perthnasol.

Pan wneir taliadau maes o law, mae tâl yn cael ei godi i'r ddarpariaeth sydd eisoes yn y Fantolen. Caiff setliadau wedi'u hamcangyfrif eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol. Pan ddaw'n llai na thebygol y bydd bellach angen trosglwyddo buddiannau economaidd (neu fod setliad is na'r hyn sydd i'w ddisgwyl yn cael ei wneud), caiff y ddarpariaeth ei dychwelyd a'i chredydu yn ôl i'r gwasanaeth perthnasol.

1.16 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau Eraill

Mae gan y Cyngor fuddiannau mewn cwmnïau ac endidau eraill sydd angen cael eu cynnwys yn y datganiadau ariannol.

Mae Amgen Cymru Ltd ac Amgen Rhondda Ltd yn bodloni meini prawf is-gwmnïau ac yn cael eu cynrychioli yn rhan o Asedau Hirdymor ar Fantolen y datganiadau ariannol.

Mae Capita Glamorgan Consultancy Ltd yn bodloni meini prawf cwmni cysylltiedig.

O ganlyniad i berthnasedd, dydy datganiadau ariannol grŵp wedi cael eu llunio. Bydd cyfrifon Amgen Cymru Ltd., Amgen Rhondda Ltd. a Capita Glamorgan Consultancy Ltd ar gael ar wahân ar ôl cael eu harchwilio.

Mae'r Cyngor yn cyfrannu at drefniadau Cydbwyllgor amrywiol. Yn unol ag ystyriaethau perthnasedd, mae dau o'r Cydbwyllgorau yma, sef Gwasanaeth Addysg ar y Cyd Consortiwm Canolbarth y De (CSCJES) a Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (CCRCD) wedi cael eu cynnwys yn natganiadau ariannol y Cyngor. Mae'r broses gyfuno wedi cael ei gwneud ar sail llinell wrth linell, wedi'i chyfrif gan ddefnyddio methodoleg dosrannu rhesymol.

2.0 Safonau Cyfrifyddu wedi'u Cyflwyno, ond heb eu Mabwysiadu

Mae disgwyl i'r safonau, a all ofyn am ddatgeliad yng nghyfrifon 2018/19, ac sydd wedi cael eu cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu hyd yn hyn gael eu rhestru yn Atodiad C o God 2019/20 pan gaiff ei gyhoeddi. Yn y cyfamser, mae safonau a all fod yn berthnasol yn cynnwys:

- Diwygiadau i Eiddo Buddsoddi Gwasanaethau Archwilio Mewnol 40 Trosglwyddo Eiddo Buddsoddi;
- Gwelliannau Blynyddol i Gylch Safonau IRFS 2014-16;
- Thrafodion Arian Cyfredol Tramor ac Ystyriaeth Ymlaen Llaw IFRIC 22;
- Ansicrwydd mewn perthynas â Thriniaeth Treth Incwm IFRIC 23; a
- Newidiadau i IFRS 9 Offerynnau Ariannol: Nodweddion Rhagdaliad gydag lawndal Negyddol.

Does dim disgwyl y bydd y diwygiadau uchod yn cael effaith berthnasol ar Ddatganiad o Gyfrifon y Cyngor.

3.0 Dyfarniadau Beirniadol wrth Gymhwyso Polisiâu Cyfrifyddu

Wrth gymhwyso'r Polisiâu Cyfrifyddu wedi'u nodi yn nodyn 1.0, roedd rhaid i'r Cyngor wneud dyfarniadau penodol am drafodion cymhleth a'r rhai sydd ag ansicrwydd am ddigwyddiadau yn y dyfodol. Dyma'r dyfarniadau beirniadol wedi'u gwneud yn y Datganiad o Gyfrifon:

3.1 Grantiau ac Amodau Cyfrannu

Mae beirniadau'n cael eu gwneud yn nhermau amodau wedi'u hatodi i grantiau cyfalaf a referniw. Mae grantiau yn cael eu cydnabod fel incwm wrth eu derbyn/fod yn dderbyniadwy. Fydd rhwymedigaeth adenillion ddim yn cael ei chydabod, oni bai bod yna ragdybiaethau bod amodau'r grant wedi cael eu torri. O ganlyniad i hyn, mae grantiau cyfalaf sydd wedi dod i law, heb rwymedigaeth adenillion disgwyliedig, yn cael eu hadlewyrchu yn y Cyfrif Grantiau Cyfalaf Anghymwysedig nes eu bod nhw'n cael eu defnyddio i ariannu'r Rhaglen Gyfalaf. Yn yr un modd, mae grantiau referniw sydd wedi dod i law heb rwymedigaeth adenillion disgwyliedig sydd i'w defnyddio i ariannu gwariant yn y dyfodol yn cael eu hadlewyrchu yn y Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi ar y Fantolen.

3.2 Ysgolion Gwirfoddol a Gynorthwyr ac Ysgolion Gwirfoddol a Reolir

Mae'r Cod yn cadarnhau bod triniaeth gyfrifyddu ysgolion yr awdurdod lleol yn Lloegr a Chymru yn dibynnu ar gydbwysedd rheoli. O ran ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr, does dim rhaid i unrhyw asedau hirdymor y mae corff cyfreithiol arall yn berchen arnyn nhw, nid y Cyngor, megis yr Esgobaeth, fod ar y Fantolen.

Mae'r Fantolen yn cynnwys tir Ysgol Gynradd y Santes Fererid Eglwys Gatholig Rhufain a chaeau chwarae Ysgol Uwchradd Sant Ioan Fedyddiwr yr Eglwys yng Nghymru ac Ysgol Gyfun y Cardinal Newman Eglwys Gatholig Rhufain gan fod y Cyngor yn berchen arnyn nhw. Wrth adolygu'r meini prawf presennol, dydy'r Cyngor ddim o'r farn bod gyda fe unrhyw ysgolion gwirfoddol a reolir.

4.0 Rhagdybiaethau sy wedi'u Gwneud am y Dyfodol a Ffynonellau Mawr Eraill o Ansicrwydd Amcangyfrif

Mae'r Datganiad o Gyfrifon yma yn cynnwys ffigurau amcangyfrifedig sy'n seiliedig ar ragdybiaethau wedi'u gwneud gan y Cyngor am y dyfodol neu sydd, fel arall, yn ansicr. Mae amcangyfrifon yn cael eu gwneud gan ystyried profiad hanesyddol, tueddiadau presennol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, gallai canlyniadau go iawn fod yn wahanol i'r rhagdybiaethau ac amcangyfrifon gan nad oes modd pennu asedau a rhwymedigaethau gyda sicrwydd. Mae'r eitemau ar Fantolen y Cyngor ar 31 Mawrth 2019 lle mae risg sylweddol o ddiwygio perthnasol yn y flwyddyn ariannol sydd i'w dod, fel a ganlyn:

4.1 Rhwymedigaeth Pensiwn (gan gynnwys Dyfarniad McCloud, y broses Rheoli Costau a chydraddoli a mynegoli Lleiafswm Pensiwn Gwarantedig.

Mae'r amcangyfrif o rwymedigaeth net i dalu pensiynau yn dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth sy'n ymwneud â'r gyfradd gostyngiadau sy'n cael ei defnyddio, y

gyfradd o ran cynnydd cyflogau, newidiadau o ran oedrannau ymddeol, cyfraddau marwolaethau ac adenillion disgwylidig ar asedau cronfeydd pensiwn. Mae AON Hewitt wedi'i gyflogi i roi cyngor i'r Cyngor am y rhagdybiaethau sydd i'w cymhwyso.

Mae modd mesur yr effeithiau ar rwymedigaeth newidiadau ar atebolrwydd pensiynau o ran rhagdybiaethau unigol. Fodd bynnag, mae'r rhagdybiaethau'n rhyngweithio mewn ffyrdd cymhleth. Yn ystod 2018/19, rhoddodd AON Hewitt wybod bod y gyfrannedd wedi'i hariannu o rwymedigaeth pensiynau net y Cyngor wedi gostwng £2.6 miliwn o ganlyniad i gywiro amcangyfrifon yn sgil profiad a'u gostwng £94.9 miliwn i'w briodoli i ddiweddarau rhagdybiaethau ariannol. Cyfeiriwch at nodyn 32.0 am ragor o fanylion.

Roedd y Llys Apêl wedi canfod fod y trefniadau diogelu trawsnewidiol a gafodd eu gweithredu pan gafodd cynlluniau pensiwn diffoddwyr tân a barnwyr eu diwygio yn gwahaniaethu ar sail oedran. Mae'n bosibl y bydd hyn yn cael goblygiadau ar gynlluniau eraill y sector cyhoeddus a gafodd eu diwygio ar yr un pryd (gan gynnwys y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol ('LGPS')) a hefyd a all arwain at roi iawndal i aelodau sy'n cael eu hystyried fel testun gwahaniaethu. Gwrthododd y Goruchaf Lys gais y Llywodraeth am ganiatâd i apelio yn erbyn y dyfarniad yma ar 27 Mehefin 2019.

Bydd y mater yn cael ei gyfeirio yn ôl i'r Tribiwnlys Cyflogaeth ar gyfer gwrandawriad. Ar ôl i'r Tribiwnlys ddod i benderfyniad ar welliant, bydd iawndal yn cael ei ddyrannu a bydd y cynlluniau'n cael eu diwygio ble'n addas.

Ar gyfer 2018/19, mae amcangyfrif wedi cael ei wneud am effaith penderfyniad y Goruchaf Lys. Mae'r rhwymedigaeth pensiynau wedi cynyddu gan £19.63miliwn, gyda chyllid cyfatebol i'r Gronfa Bensiynau Wrth Gefn yn y Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

Mae deddfwriaeth yn gofyn bod Trysorlys Ei Mawrhydi a Bwrdd Ymgynghori'r Cynllun yn cyflawni prisiadau cyfnodol er mwyn monitro cost y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol ('LGPS') i sicrhau ei fod yn parhau i fod yn gynaliadwy a fforddiadwy. Caiff hyn ei gyfeirio ato fel y "Broses Reoli Costau". Roedd Trysorlys Ei Mawrhydi a Bwrdd Ymgynghori'r Cynllun wedi cymryd seibiant o'i adolygiadau yn dilyn dyfarniad McCloud yn y Llys Apêl. Bydd y Broses Reoli Costau yn ailgychwyn ystyried unioni ac unrhyw ddiwygiadau i'r cynllun. Dydy deiliant y broses yma ddim wedi cael ei ystyried yn y dadleniadau.

Dydy'r rhwymedigaeth pensiynau yn y Fantolen ddim yn cynnwys effaith bosibl cydraddoli a mynegeo Pensiynau Isafswm Gwarantiedig, tu hwnt i'r broses fynegeo ar gyfer aelodau sy'n cyrraedd Oedran Pensiwn y Wladwriaeth cyn 5 Rhagfyr 2018. Ar 26 Hydref 2018, dyfarnodd yr Uchel Lys yn achos banc Lloyds bod angen cydraddoli at ddibenion Pensiynau GMP. Cadarnhaodd y dyfarniad bod gan ymddiriedolwyr ddyletswydd "i gydraddoli buddion ar gyfer dynion a menywod". Mae Trysorlys ei Mawrhydi wedi nodi bod "gan gynlluniau'r sector cyhoeddus ddull i gydraddoli buddion GMP, dyma pham fyddwn ni ddim angen newid ein dull o ganlyniad i'r dyfarniad yma."

4.3 Darpariaeth Yswiriant

Mae'r Cyngor yn gwneud darpariaeth ar gyfer pob hawliad sy'n dod i law (ond heb ei dalu) yn ôl y gwerth "wrth gefn" wedi'i atodi i'r hawliad yna. Mae'r gwerth wrth gefn yn adlewyrchu'r gwerth mwyaf tebygol o gytuno ar yr hawliad, heb ystyried tebygolrwydd y cytundeb. Mae gwerthoedd wrth gefn yn cael eu darparu gan garfan yswiriant fewnol y Cyngor, gweithwyr sy'n trin hawliadau ac aseswyr colledion. Mae hyn yn dibynnu ar y math o hawliad a gwerth amcangyfrifedig yr hawliad. Mae hawliadau sy'n ymwneud â moduron ac eiddo yn cael eu darparu yn ôl 100% o'r gwerth wrth gefn. Mae hawliadau rhwymedigaeth yn cael eu darparu yn ôl canran sy'n seiliedig ar y cyfnod o amser y mae'r hawliad heb ei ddatrys. Mae hyn yn adlewyrchu nad yw pob hawliad sy'n dod i law yn cael ei dalu. Mae rhai yn cael eu diarddel yn llwyddiannus. Cyfeiriwch at nodyn 11.0 am ragor o fanylion.

Y risgiau o ran camddatganiad yw y bydd gwerth hawliadau presennol yn newid (yn cynyddu neu'n gostwng) neu'n cael eu diarddel yn llwyddiannus. Mae cronfa wrth gefn wedi'i neilltuo yn cael ei sefydlu i fodloni'r costau ychwanegol sy'n ymwneud ag effaith y newidiadau potensial o ran amcangyfrifon. Mae'r gronfa wrth gefn wedi'i chlustnodi hefyd yn ariannu hawliadau neu ddigwyddiadau sydd wedi digwydd ond mae hawliadau heb eu derbyn. Cyfeiriwch at nodyn 13.2 am ragor o fanylion.

4.4 Eiddo, Gwaith ac Offer

Mae priswyr allanol yn cynnal prisiadau ffurfiol o fewn uchafswm o raglen dreigl 5 mlynedd i sicrhau bod yr asedau ar y Fantolen yn cael eu cynrychioli yn ôl "gwerth presennol". Mae prisiadau yn cael eu cynnal yn unol â chyfarwyddyd wedi'i gyhoeddi gan Sefydliad Brenhinol y Syrffwyr Siartredig (RICS). Yn ôl cyfrifiad prisiad y gwerth presennol, mae rhagdybiaethau yn cael eu gwneud ar fywydau defnyddiol asedau, allai fod yn amodol ar newidiadau yn y dyfodol.

5.0 Digwyddiadau ar ôl y Cyfnod Adrodd

Cafodd y Datganiad o Gyfrifon wedi'i archwilio, ei awdurdodi i'w gyhoeddi gan Gyfarwyddwr Gwasanaethau Cyllid a Digidol, ac yntau'n Brif Swyddog Ariannu, ar 31 Gorffennaf 2019. Dydy digwyddiadau sy'n cael eu cynnal ar ôl y dyddiad yma ddim yn cael eu hadlewyrchu yn y datganiadau na nodiadau ariannol. Os oes digwyddiadau sy'n cael eu cynnal cyn y dyddiad yma ac sy'n darparu gwybodaeth am amodau sy'n berthnasol ar 31 Mawrth 2019, mae'r ffigurau yn y datganiadau a nodiadau ariannol wedi cael eu haddasu ym mhob agwedd faterol i adlewyrchu effaith yr wybodaeth yma.

6.0 Eiddo, Gwaith ac Offer**6.1 Symudiadau ar Falansau****Symudiadau yn 2018/19:**

	Tir ac Adeiladau Eraill	Rhwydweithiau Mewnol	Peiriannau, Cerbydau ac Offer	Asedau ac Asedion Cymunedol	Asedau yn cael eu hadeiladu	Cyfanswm Eiddo, Gwaith ac Offer
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost neu Brisio						
erbyn 1 Ebrill 2018	660,332	609,290	36,805	4,420	60,938	1,371,785
Cyd-bwyllgorau Balans Agoriadol	0	0	0	0	3,112	3,112
Ychwanegiadau	40,703	19,239	5,399	0	45,549	110,890
Ailbrisio yn Cynyddu / (Gostyngiadau) Cydnabyddedig yn yr Ailbrisiad	8,174	0	0	0	0	8,174
Ailbrisio yn Cynyddu / (Gostyngiadau) Cydnabyddedig yn y Gwarged / Diffyg ar Darparu Gwasanaethau	(15,361)	0	0	0	0	(15,361)
Dad-gydnabod - Gwarediadau	(6,011)	0	(2,168)	0	0	(8,179)
Dad-gydnabod - Arall	0	0	(2,454)	0	0	(2,454)
Ailddosbarthu Asedau (i) / o Hel ar Werth	(1,765)	0	0	0	0	(1,765)
Ailddosbarthiadau Eraill	28,869	0	0	1,278	(33,126)	(2,979)
Symudiadau Eraill mewn Cost	18					18
Ar 31 Mawrth 2019	714,959	628,529	37,582	5,698	76,473	1,463,241
Parhad trosodd...						

Cronedig Dibrisiant a Amhariad						
Ar 1 Ebrill 2018	(84,098)	(177,652)	(28,542)	(743)	0	(291,035)
Cyd-bwyllgorau Balans Agoriadol	0	0	0	0	0	0
Tâl Dibrisiant	(13,333)	(11,523)	(4,018)	0	0	(28,874)
Dibrisiant wedi'i Ysgrifennu o'r Ailbrisiad Cronfa Wrth Gefn	2,474	0	0	0	0	2,474
Dibrisiant wedi'i Ysgrifennu i'r Gwarged / Diffyg ar Ddarparu Gwasanaeth	851	0	0	0	0	851
Amhariad (Colledion) / Gwrthdroi Cydnabyddir yn y Cronfa Adbrisio	(4,370)	0	0	0	0	(4,370)
Amhariad (Colledion) / Gwrthdroi Cydnabyddir yn y Gwarged / Diffyg ar y Darparu Gwasanaethau	(15,678)	(243)	(2,454)	0	0	(18,375)
Dad-gydnabod - Gwarediadau	1,456	0	2,085	0	0	3,541
Dad-gydnabod - Arall	0	0	2,454	0	0	2,454
Ailddosbarthu Asedau (i) / o Hel ar Werth	691	0	0	0	0	691
Ailddosbarthiadau Eraill	153	0	0	(105)	0	48
Symudiadau Eraill mewn Cost neu Brisiad	(18)	0	0	0	0	(18)
tan 31 Mawrth 2019	(111,872)	(189,418)	(30,475)	(848)	0	(332,613)
Gwerth Llyfr Net:						
tan 31 Mawrth 2019	603,087	439,111	7,107	4,850	76,473	1,130,628
tan 31 Mawrth 2018	576,234	431,638	8,263	3,677	64,050	1,083,862

6.2 Ymrwymadau Cyfalaf

Ar 31 Mawrth 2019, mae'r Cyngor wedi cytuno dechrau nifer o contractau ar gyfer adeiladu neu godi gwerth Eiddo, Gwaith ac Offer yn 2018/19 a'r dyfodol. Costau hyn fydd £35.1 miliwn. Ymrwymadau tebyg ar 31 Mawrth 2018 oedd £74.5 miliwn.

Mae'r gwerthoedd contractau materol ar 31 Mawrth 2019 fel a ganlyn:

Cynllun	£'000
Ysgol Gyfun Treorci	3,578
Ysgol Gymuned Tonyrefail	5,116
Llys Cadwyn (Datblygiad Dyffryn Taff)	26,366
Cyfanswm	35,060

6.3 Adbrisio

Mae'r Cyngor yn cynnal rhaglen dreigl sy'n sicrhau bod pob Eiddo, Gwaith ac Offer y mae angen eu mesur yn ôl y gwerth presennol yn cael eu hadbrisio o leiaf bob pum mlynedd. Mae prisiau yn cael eu cynnal gan brisiwr wedi'i benodi gan y Cyngor. Mae prisiau tir ac adeiladau yn cael eu cynnal yn unol â methodoleg a seiliau o ran amcangyfrif wedi'u nodi yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Mae prisiau cerbydau, gwaith ac offer yn seiliedig ar brisoedd presennol lle mae marchnad ail law weithredol neu mae prisiau sylfaenol diweddaraf yn cael eu haddasu yn ôl cyflwr yr ased.

Mae'r rhagdybiaethau sylweddol sy'n cael eu cynhwyso wrth amcangyfrif y gwerthoedd presennol fel a ganlyn:

- Mae prisiau yn cynnwys cost adeiladu ar sail gyfwerth fodern.
- Mae'r gost wedi cael ei dibrisio i roi cyfrif am oedran a bywyd economaidd yr adeiladau yn y dyfodol.
- Mae prisiau yn ddarostyngedig i ragolwg a hyfywedd parhad y cyfnod mae'r eiddo wedi'i feddiannu a'i ddefnyddio.

7.0 Offerynnau Ariannol Safon Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS)

7.1 Categoriâu o Offerynnau Ariannol

Mae'r categorïau canlynol o offerynnau ariannol yn cael eu cario ar y Fantolen:

Asedau	Hirdymor		Swm Cyfredol	
	31/03/18	31/03/19	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000	£'000	£'000
Buddsoddiadau: Benthyciadau a Derbyniadwy	4,750	4,500	14,591	26,083
Dyledwyr: Asedau Ariannol Wedi'i gario ar Symiau Contract	1,259	803	53,397	69,234
Cyfanswm	6,009	5,303	67,988	95,317

Rhwymedigaethau	Hirdymor		Swm Cyfredol	
	31/03/18	31/03/19	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthyciadau: Rhwymedigaethau Ariannol ar Gost Amorteiddiedig	193,889	248,518	78,926	84,987
Rhwymedigaethau Prydles Cyllid	385	384	1	1
Credydwyr Rhwymedigaethau Ariannol yn rhan o'r Gost Amorteiddiedig	0	0	11,565	13,733
Cyfanswm	194,274	248,902	90,492	98,721

Does dim cyfrifiadau colled credyd disgwylidiedig ar gyfer yr asedau ariannol. Mae gwerth y credydwyr yn y tabl yn berthnasol i anfonebau sydd wedi'u hawdurdodi i'r Cyngor eu talu, ond sydd heb eu talu o hyd ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r balans yma wedi'i gynnwys ar y Fantolen o dan y pennawd *Credydwyr Tymor Byr*.

7.2 Incwm, Gwariant, Enillion a Cholledion

	2017/18			2018/19		
	Caiff Rhwymedigaethau Ariannol eu Gweithredu ar gost Amorteiddio	Asedau Ariannol: Benthyciadau a Derbyniadwy	Cyfanswm	Caiff Rhwymedigaethau Ariannol eu Gweithredu ar gost Amorteiddio	Asedau Ariannol: Benthyciadau a Derbyniadwy	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Treuliau Llog	9,760	0	9,760	10,369	0	10,369
Colledion Amharu	0	0	0	0	0	0
Cyfanswm y Treuliau mewn (Gwarged) neu Diffyg ar y Ddarpariaeth o wasanaethau	9,760	0	9,760	10,369	0	10,369
Incwm Llog	0	(117)	(117)	0	(1,191)	(1,191)
Incwm Llog a Gronnwyd ar Asedau Ariannol â Nam	0	0	0	0	0	0
Cyfanswm yr Incwm mewn (Gwarged) neu Diffyg ar Ddarpariaeth	0	(117)	(117)	0	(1,191)	(1,191)
	9,760	(117)	9,643	10,369	(1,191)	9,178

7.3 Gwerth Teg o Asedau a Rhwymedigaethau

Mae rhwymedigaethau ariannol, asedau ariannol wedi'u cynrychioli gan fenthyciadau a symiau i'w derbyn a dyledwyr a chredydwyr hirdymor yn cael eu cario yn y Fantolen yn ôl cost wedi'i hamorteiddio. Mae modd asesu eu gwerth teg trwy gyfrif gwerth presennol y llifoedd arian fydd yn digwydd dros gyfnod yr offerynnau sydd ar ôl, gan ddefnyddio'r rhagdybiaethau canlynol:

- Mae benthyciadau wedi'u benthycu gan y Cyngor wedi cael eu prisio trwy ddiystyru'r llifoedd arian dan gytundeb dros fywyd cyfan yr offeryn yn ôl y gyfradd farchnad briodol ar gyfer benthyciadau'r Awdurdod Lleol.
- Dydy ad-daliadau nac amhariadau ddim wedi'u cydnabod.
- Os bydd offeryn ariannol yn aeddfedu yn ystod y 12 mis nesaf, bydd y swm cario yn cael ei dybio i fod yn amcangyfrif i werth teg.
- Cymerir bod y gwerth teg masnach a symiau eraill i'w derbyn yn swm wedi'i anfonebu neu'i filio.
- Mae debydwyr a chredydwyr tymor byr yn cael eu cario yn ôl cost gan fod hyn yn amcangyfrif teg o'u gwerth.

Mae'r gwerthoedd teg wedi'u cyfrif fel a ganlyn:

	31/03/18		31/03/19	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£'000	£'000	£'000	£'000
Dyled PWLB	111,060	173,225	170,720	232,859
Dyled y Farchnad	85,539	136,001	85,523	134,713
Enw'r Awdurdod Lleol	76,078	76,078	77,187	77,187
Dyledion eraill	138	138	75	75
Prydlesi Cyllid	386	386	385	385
Credydwyr Masnach	11,565	11,565	13,733	13,733
Cyfanswm	284,766	397,393	347,623	458,952

	31/03/18		31/03/19	
	Swm Cario	Gwerth Teg	Swm Cario	Gwerth Teg
	£'000	£'000	£'000	£'000
Benthyciadau a Derbyniadwy	19,336	19,341	30,573	30,583

Mae'r gwerthoedd teg ar gyfer dyled Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) a dyled farchnad wedi cael eu cyfrif gan ddefnyddio lefel 2 yn y hierarchaeth gwerth teg. Gwelwch nodyn 1.9.2 yn y polisïau cyfrifyddu am esboniad o'r lefelau yma.

7.4 Natur a Chwmpas Risgiau sy'n codi o Offerynnau Ariannol

Mae gweithgareddau'r Cyngor yn ei roi mewn perygl o nifer o risgiau ariannol:

Prif Risgiau

- Risg o ran Credyd – y posibilrwydd y bydd partïon eraill yn methu â thalu symiau sydd i'w talu i'r Cyngor.
- Risg o ran Hylifedd – y posibilrwydd na fydd gan y Cyngor gyllid ar gael i fodloni'i ymrwymadau i wneud taliadau.
- Risg o ran Ail-ariannu ac Aeddfedu – y posibilrwydd y bydd gofyn i'r Cyngor adnewyddu offeryn ariannol sydd wedi aeddfedu yn ôl cyfraddau neu delerau llog sy'n llai ffafriol.
- Risg o ran y Farchnad – y posibilrwydd y bydd y Cyngor yn cael colledion ariannol o ganlyniad i newidiadau o ran cyfraddau llog a symudiadau yn y farchnad stoc.

7.5 Gweithdrefnau Cyffredinol ar gyfer Rheoli Risg

Mae gweithdrefnau cyffredinol y Cyngor ar gyfer rheoli risg yn canolbwyntio ar natur anrhagweladwy y marchnadoedd ariannol a gweithredu cyfyngiadau i leihau'r risgiau yma. Mae'r gweithdrefnau ar gyfer rheoli risgiau wedi'u diffinio yn y Ddeddf Llywodraeth Leol 2003 a'r rheoliadau cysylltiedig. Mae gofyn i'r Cyngor gydymffurfio â Chod Darbodus a Materion Rheoli Trysorlys y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddu (CIPFA) yng Nghod Ymarfer Gwasanaethau Cyhoeddus a Chyfarwyddyd Buddsoddi wedi'u cyflwyno trwy'r Ddeddf. Mae'r Cyngor yma yn cydymffurfio â'r gofynion yma trwy:

- Mabwysiadu gofynion y Cod Ymarfer yn ffurfiol.
- Mabwysiadu Datganiad Polisi Rheoli'r Trysorlys a Chymalau Rheoli'r Trysorlys sy'n cael eu cynnwys yn Rheolau Gweithdrefnau Ariannol.
- Cymeradwyo blwyddyn ymlaen llaw Ddangosyddion Materion Ariannol a Thrysorlys ar gyfer y tair blynedd nesaf.
- Cymeradwyo Strategaeth Fuddsoddi ar gyfer y flwyddyn sydd i'w dod gan osod meini prawf ar gyfer buddsoddi a dewis partïon buddsoddi i gontract yn unol â chyfarwyddyd Llywodraeth Cymru.
- Cymeradwyo Strategaeth Gyfalaf yw rhoi trosolwg o sut mae gwariant cyfalaf, ariannu cyfalaf a gwaith rheoli'r trysorlys yn cyfrannu at ddarparu gwasanaethau'r Cyngor, ynghyd â throsolwg o'r risg gysylltiedig, sut y caiff hynny ei reoli a'r goblygiadau o ran cynaliadwyedd ariannol yn y dyfodol.

Mae angen i'r rhain gael eu cofnodi a'u cymeradwyo cyn dechrau'r flwyddyn y maen nhw'n berthnasol iddi. Mae'r Strategaeth Rheoli'r Trysorlys yn amlinellu'r dull manwl o reoli risg o ran offerynnau ariannol y Cyngor. Mae cyflawniad yn cael ei gofnodi mewn adolygiad i Aelodau yng nghanol y flwyddyn, yn ogystal ag adolygiad blwyddyn gyfan, a'i gynnwys mewn adroddiadau cyflawniad chwarterol.

Mae polisiâu yn cael eu gweithredu gan garfan Rheoli'r Trysorlys gorfforaethol. Mae'r Cyngor yn cynnal egwyddorion ysgrifenedig ar gyfer rheoli risgiau yn gyffredinol, yn ogystal â pholisiâu ysgrifenedig sy'n ymdrin â meysydd penodol, megis risg o ran cyfradd llog, risg o ran credyd a buddsoddi arian parod dros ben trwy Arferion Rheoli'r Trysorlys (TMPs). Mae'r arferion yn gofyniad y Cod Ymarfer ac yn cael eu hadolygu o dro i dro.

Mae Strategaeth Rheoli'r Trysorlys a'r Strategaeth Gyfalaf ar gael ar wefan y Cyngor.

7.6 Risg o ran Credyd

Mae'r Risg o ran Credyd yn codi o adneuron mewn banciau a sefydliadau ariannol, yn ogystal â risgiau o ran credyd i gwsmeriaid y Cyngor.

Mae'r risg yma yn cael ei lleihau trwy'r Strategaeth Fuddsoddi. Rhaid i adneuron beidio â chael eu gwneud gyda sefydliadau ariannol oni bai eu bod nhw'n bodloni meini prawf credyd sylfaenol. Mae meini prawf o'r fath yn cynnwys statysau credyd wedi'u neilltuo gan asiantaethau statysau credyd. Mae'r Strategaeth Fuddsoddi hefyd yn gosod uchafswm o ran cyfanswm a hyd y buddsoddiad gyda sefydliad ariannol. Mae'r Cyngor yn defnyddio diwydrwydd dyladwy perthnasol ac yn rhoi trefniadau diogelwch priodol yn eu lle wrth roi benthyg i sefydliadau. Mae meini prawf a rheolaethau eraill yn eu lle o ran dewis parti i gontract. Mae modd gweld rhagor o fanylion yn Strategaeth Rheoli'r Trysorlys gymeradwy.

Mae'r dadansoddiad canlynol yn crynhoi'r uchafswm o ran potensial y Cyngor i risg o ran credyd. Mae'r cyfraddau diffyg talu yn nodi manylion o brofiad y Cyngor o ran lefelau casglu cwsmeriaid.

	31/03/19	Profiad Hanesyddol o Ddiffyg	Addasiad ar gyfer Amodau'r Farchnad ar 31/03/19	Amcangyfrif o'r Amlygiad Uchaf i Ddiffyg ar 31/03/19	Amcangyfrif o'r Amlygiad Uchaf i Ddiffyg ar 31/03/18
	(a)	(b)	(c)	(a*c)	
	£'000	%	%	£'000	£'000
Blaendaliadau gyda Uwchadrannau'r Llywodraeth ac Awdurdodau Lleol	30,583	0	0	0	0
Dyledwyr Masnach	11,119	0.56	0.56	62	64

Mae'r Profiad Hanesyddol o Ddiffyg Talu, sef 0.56%, yn cynrychioli dyled wedi'i dileu yn 2018/19 sydd wedi'i nodi fel canran o anfonebau wedi'u codi yn ystod y flwyddyn honno. Dydy'r ganran yma ddim yn sail i Ddarpariaeth Dyled Ddrwg, sy'n cael ei chyfrif trwy ddefnyddio canrannau amrywiol. Bwriad hyn yw adlewyrchu'r risg nad oes modd casglu dyledion o oedrannau amrywiol, yn hytrach na'r gyfradd is o ddyledion i'w dileu ar gyfer y flwyddyn.

Mae gan fuddsoddiadau gyda'r Swyddfa Rheoli Dyledion a chyrff eraill wedi'u cefnogi gan y Llywodraeth y statws sy'n gymwys i benthyca'r Llywodraeth.

Dydy'r Cyngor ddim fel arfer yn caniatáu credyd ar gyfer ei ddyledwyr masnach. Fodd bynnag, mae £3.6 miliwn o falans y ddyled, sef £11.1 miliwn, yn uwch na 30 diwrnod. Mae modd dadansoddi'r ddyled fel a ganlyn:

	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000
Llai na 3 mis	908	1,309
3 - 6 mis	793	374
6 mis i flwyddyn	254	529
Dros flwyddyn	1,288	1,355
Cyfanswm	3,243	3,567

7.7 **Risg o ran Hylifedd**

Mae'r Cyngor yn rheoli ei safle hylifedd trwy weithdrefnau rheoli llif arian effeithiol.

Mae gan y Cyngor fynediad i fenthyciadau o'r marchnadoedd arian ar gyfer unrhyw anghenion llif arian o-ddydd-i-ddydd. Er bod y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (PWLB) yn darparu mynediad i gronfeydd tymor hwy, mae hefyd yn gweithredu'n fenthyciwr i Gynghorau os daw hi i'r pen (er na fydd yn darparu cyllid i gyngor y mae ei weithredoedd yn anghyfreithlon). Mae gofyn i'r Cyngor ddarparu cyllideb fanteledig yn unol â Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992, sy'n sicrhau bod digon o arian yn cael ei godi i dalu am wariant blynyddol. Does dim risg arwyddocaol na fydd modd i'r Cyngor godi cyllid i fodloni ei ymrwymadau o dan offerynnau ariannol.

7.8 **Risg o ran Ail-ariannu ac Aeddfedu**

Mae'r Cyngor yn cynnal portffolio dyled a buddsoddi arwyddocaol. Er bod y gweithdrefnau llif arian uchod yn cael eu hystyried yn erbyn y gweithdrefnau risg ail-ariannu, mae'r risg tymor hwy i'r Cyngor yn berthnasol i reoli'r perygl o osod offerynnau ariannol wrth iddyn nhw aeddfedu. Mae'r risg yma yn cyfeirio at rwymedigaethau ariannol tymor hwy yn aeddfedu ac asedau ariannol tymor hwy.

Y cyfyngiadau dangosydd darbodus wedi'u cymeradwyo ar gyfer strwythur aeddfedu'r ddyled a'r cyfyngiadau wedi'u gosod ar fuddsoddiadau â hyd o dros flwyddyn yw'r paramedrau allweddol wedi'u defnyddio i fynd i'r afael â'r risg yma. Mae'r strategaethau trysorlys a buddsoddi wedi'u cymeradwyo gan y Cyngor yn mynd i'r afael â'r prif risgiau ac mae carfan Strategaeth Rheoli'r Trysorlys Gorfforaethol a Strategaeth Gyfalaf yn rheoli risgiau gweithredol o fewn paramedrau wedi'u cymeradwyo.

Mae hyn yn cynnwys:

- monitro proffil aeddfedu'r rhwymedigaethau ariannol a diwygio'r proffil trwy fenthycia newydd neu aildrefnu dyled bresennol; a
- monitro proffil aeddfedu buddsoddiadau i sicrhau bod hylifedd digonol ar gael ar gyfer anghenion llif arian y Cyngor o-ddydd-i-ddydd, ac mae ehangder buddsoddiadau tymor hwy yn darparu sefydlogrwydd o aeddfedrwydd ac adenillion mewn perthynas â'r anghenion llif arian tymor hwy.

Mae'r dadansoddiad aeddfedu o brifswm elfen Cyngor Rhondda Cynon Taf o rwymedigaethau ariannol fel a ganlyn:

	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000
Llai na blwyddyn	76,133	79,451
Rhwng 1 a 2 flynedd	6	2,376
Rhwng 2 a 5 mlynedd	2	7,674
Rhwng 5 a 10 mlynedd	552	38,840
Dros 10 mlynedd	194,627	203,316
Cyfanswm	271,320	331,657

Mae'r dadansoddiad aeddfedu o asedau ariannol fel a ganlyn:

	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000
Aeddfedrwydd yn fwy na blwyddyn	4,750	4,500
Aeddfedrwydd llai na blwyddyn	14,586	26,073
Cyfanswm	19,336	30,573

Dydy Dyledwyr Masnach ddim wedi'u cynnwys yn y tabl uchod.

7.9 Risg o ran y Farchnad

Risg o ran y Gyfradd Llog

Mae'r Cyngor mewn perygl o symudiadau cyfraddau llog o ran arian wedi'i fenthycu a buddsoddiadau. Mae gan symudiadau mewn cyfraddau llog effaith gymhleth ar y Cyngor, gan ddibynnu ar sut mae cyfraddau newidiol a sefydlog yn symud ar draws cyfnodau offerynnau ariannol amrywiol.

Mae gan y Cyngor nifer o strategaethau ar gyfer rheoli risg cyfradd llog. Mae Strategaeth Rheoli'r Trysorlys Flynyddol yn dod â dangosyddion darbodus y Cyngor at ei gilydd a'i weithrediadau trysorlys disgwylidig, gan gynnwys disgwyliad o symudiadau cyfradd llog. Mae carfan Rheoli'r Trysorlys Gorfforaethol a Strategaeth Gyfalaf, ar y cyd ag Ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys wedi'u penodi, yn monitro cyfraddau llog y farchnad a rhagolygon yn ystod y flwyddyn i addasu achosion lle mae'r Cyngor mewn perygl mewn modd addas.

Pe bai pob cyfradd llog 1% yn uwch (gyda phob newidyn arall yn gyson) yr effaith ariannol fyddai:

	£'000
Cynnydd yn y llog sy'n daladwy ar gyfradd amrywiol benthyciadau	1
Cynnydd yn y llog sy'n dderbyniadwy ar gyfradd amrywiol Buddsoddiadau	Dd/B
Effaith ar Incwm Cynhwysfawr a Datganiad Gwariant	1
Gostyngiad yng ngwerth teg benthyca cyfradd sefydlog rhwymedigaethau (dim effaith ar Cl&ES)	33,504

Byddai'r effaith fras o gwmp o 1% mewn cyfraddau llog fel yr uchod.

8.0 Dyledwyr Tymor Byr

Mae dadansoddiad o Dyledwyr Tymor Byr ar y Fantolen fel a ganlyn:

31/03/18		31/03/19
£'000		£'000
25,748	Cyrff Llywodraeth Ganolog	36,853
4,453	Awdurdodau Lleol eraill	1,286
4,329	Cyrff y GIG	7,754
1257	Corfforaethau Cyhoeddus a Chronfeydd Masnachu	16
17,610	Endidau ac Unigolion Eraill	23,325
53,397	Cyfanswm	69,234

Dyledwyr ar gyfer Trethiant Lleol

Mae modd dadansoddi'r dyddiad talu blaenorol, ond nid y cyfanswm wedi'i amharu, ar gyfer Treth y Cyngor yn ôl oedran fel a ganlyn:

2017/18		2018/19
£'000		£'000
2,792	Llai na blwyddyn	2,990
1,175	1 - 2 mlynedd	1,116
632	2 - 3 mlynedd	723
405	3 - 4 mlynedd	428
276	4 - 5 mlynedd	287
871	Dros 5 mlynedd	845
6,151	Cyfanswm	6,389

9.0 Arian Parod a Chyfwertth

Mae'r Arian Parod a Chyfwertth wedi'u gwneud o'r elfennau canlynol:

31/03/18		31/03/19
£'000		£'000
7,382	Arian Parod dan ofal y Cyngor	8,361
(14,352)	Cyfrifon Banc Cyfredol	(11,535)
(6,970)	Arian Parod a Chyferwerth	(3,174)

Mae symiau tymor byr dros ben yn cael eu buddsoddi yn unol â strategaeth fuddsoddi ac yn cael eu cynrychioli ar y Fantolen fel "Buddsoddiadau Tymor Byr". Mae Cyfrifon Cyfredol y Banc yn cynrychioli safle'r cyfrif banc ar 31 Mawrth 2019, wedi'u haddasu ar gyfer sieciau heb eu cyflwyno.

10.0 Credydwy'r Tymor Byr

Mae dadansoddiad o Gredydwy'r Tymor Byr ar y Fantolen fel a ganlyn:

31/03/18		31/03/19
£'000		£'000
(8,487)	Cyrff Llywodraeth Ganolog	(9,741)
(10,173)	Awdurdodau Lleol eraill	(21,219)
(1,692)	Cyrff y GIG	(4,667)
(11)	Corfforaethau Cyhoeddus a Chronfeydd Masnachu	(151)
(57,881)	Endidau ac Unigolion Eraill	(58,705)
(78,244)	Cyfanswm	(94,483)

11.0 Darpariaethau

Mae darpariaethau yn symiau wedi'u neilltuo ar gyfer costau penodol yn y dyfodol sy'n debygol o godi, ond does dim modd pennu swm neu amser yn fanwl gywir. Mae darpariaethau ar gyfer dyledion drwg wedi'u dangos fel didyniad o ddyledwyr.

Symudiadau o ran darpariaethau yn ystod y flwyddyn oedd:

Darpariaeth Tymor Byr	Prynu Tir a Hawliadau Rhan 1	Hawliadau Yswiriant	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill 2018	(540)	(1,580)	(2,120)
Darpariaethau ychwanegol a wnaed yn 2018/19	0	(1,659)	(1,659)
Symiau a ddefnyddiwyd yn 2018/19	6	1,252	1,258
Gwrthdroi symiau nas defnyddiwyd yn 2018/19	0	328	328
Balans ar 31 Mawrth 2019	(534)	(1,659)	(2,193)

Darpariaeth Tymor Hir	Hawliadau Yswiriant	Cyd- bwyllgorau	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill 2018	(1,666)	(284)	(1,950)
Darpariaethau ychwanegol a wnaed yn 2018/19	(2,568)	0	(2,568)
Symiau a ddefnyddiwyd yn 2018/19	1,673	132	1,805
Gwrthdroi symiau nas defnyddiwyd yn 2018/19	891	0	891
Balans ar 31 Mawrth 2019	(1,670)	(152)	(1,822)

12.0 Rhwymedigaethau Hirdymor Eraill

Mae dadansoddiad o Rwymedigaethau Hirdymor Eraill yn y tabl isod:

31/03/18		31/03/19
£'000		£'000
(611,858)	Atebolrwydd Pensiwn (IAS19)	(608,638)
(394)	Arall	(589)
(612,252)	Cyfanswm	(609,227)

13.0 Cronfeydd Wrth Gefn nad oes modd eu Defnyddio

31/03/18			31/03/19
£'000			£'000
10,720	Balans Cronfa'r Cyngor	13.1	10,498
65,096	Cyfalaf, Trysorlys a Chronfeydd Yswiriant Wrth Gefn	13.2	63,707
64,157	Cronfeydd Eraill sy'n Gysylltiedig â Refeniw	13.2	41,867
3,397	Cronfa Wrth Gefn Ysgolion Dirprwyedig		3,007
1,127	Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu defnyddio	13.3	3,343
7,396	Cyfrif Grantiau Cyfalaf Anghymwysedig	13.4	16,966
173	Cronfa wrth Gefn Yswiriant MGCC		391
152,066	Cyfanswm y Cronfeydd Wrth Gefn y mae modd eu defnyddio		139,779

13.1 Balans Cronfa'r Cyngor

Mae Balansau Cronfa'r Cyngor yn falansau gweithiol wedi'u cronni ac maen nhw'n gysylltiedig â gwasanaethau cronfeydd cyffredinol. Mae'r rhain yn eithrio gwasanaethau'r Cyngor wedi'u clustnodi megis Ysgolion Dirprwyedig.

Doedd dim symudiadau ym Malans Cronfa'r Cyngor yn ystod 2018/19.

	£'000
Balans ar 31 Mawrth 2018	10,720
Canlyniad Cyllideb Refeniw	(222)
Balans ar 31 Mawrth 2019	10,498

13.2 Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi

Mae'r nodyn yma yn esbonio'r symiau wedi'u neilltuo ar wahân o Falansau Cronfa'r Cyngor yng Nghronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi i ddarparu cyllid ar gyfer cynlluniau gwariant yn y dyfodol a'r symiau wedi'u symud yn ôl o'r cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi i fodloni gwariant Cronfa'r Cyngor yn 2018/19. Mae pob cronfa wedi'i chlustnodi yn cael ei hystyried yn gronfa refeniw wrth gefn.

Cyfalaf, Trysorlys a Chronfeydd Yswiriant Wrth Gefn

Cronfa Wrth Gefn	Nod	Balans ar 31/03/18	Trosglwyd diadau allan	Trosglwyd diadau i mewn	Balans ar 31/03/18
		£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfalaf Datblygiadau	Adnoddau wedi'u neilltuo o refeniw cyllideb, wedi'i chlustnodi i ariannu cynllun cyfalaf 3 mlynedd y Cyngor sydd wedi'i gymeradwyo.	53,700	(28,607)	27,562	52,655
Trysorlys Rheoli Cronfa Wrth Gefn	Cyllid ar gyfer dyfodol hysbys a phosibl pwysau ar gyllideb y Cyllid Cyfalaf.	2,465	0	0	2,465
Yswiriant Cronfa Wrth Gefn:	Darparu ar gyfer amcangyfrif o gostau digwyddiadau sydd wedi digwydd yn ystod y flwyddyn bolisi ond heb arwain at dderbyn cais.	8,931	(1,000)	656	8,587
Cyfanswm		65,096	(29,607)	28,218	63,707

Cronfeydd Eraill sy'n Gysylltiedig â Refeniw

Cronfa Wrth Gefn	Nod	Balans ar 31/03/18	Trosglwyd diadau allan	Trosglwyd diadau i mewn	Balans ar 31/03/19
		£'000	£'000	£'000	£'000
Cyllideb Refeniw Strategaeth 2018/19	Cynllunio Ariannol Tymor Canolig a Trawsnewid Gwasanaeth (cyllid trosiannol) i'w ryddhau i ariannu cyllideb 2018/19.	1,022	(1,022)	0	0
Cyllideb Refeniw Strategaeth 2019/20	Cynllunio Ariannol Tymor Canolig a Trawsnewid Gwasanaeth (cyllid trosiannol) i'w ryddhau i ariannu cyllideb 2019/20.	0	0	1,537	1,537
Cyd-bwyllgor Cronfa Wrth Gefn	Yn adlewyrchu cyfran y Cyngor o Warchodfeydd Clustnodedig Cyffredinol y Cyd bwyllgorau y mae ganddo ddiddordeb ynddyn nhw.	123	0	638	761
Grant Refeniw Cronfeydd Wrth Gefn (IFRS)	Dwyn grantiau refeniw ymlaen nad ydyn nhw eto wedi'i gymhwyso i gyfrifo gwariant - triniaeth gofynnol i gydymffurfio â Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol.	3,021	(3,021)	3,856	3,856
Costau ariannol Rheoli ac Adnoddau Dynol Rheoli Risg	Adnoddau wedi'u neilltuo ag yswiriant a r gyfer y dyfodol a rhwymedigaethau'n ymwneud ag amrywiol risgiau sydd wedi eu nodi	29,766	(26,792)	10,662	13,636
Buddsoddiad / Rhwydweithiau Mewnol	Ariannu costau cyfredol ac yn y dyfodol er mwyn cynnal a gwella isadeiledd ym mhob rhan o Ronda Cynon Taf.	6,855	(6,855)	6,534	6,534
Blwyddyn flaenorol Ymrwymadau	Dwyn ymlaen y cyllid presennol i ariannu prosiectau y mae gan ymrwymadau ar eu cyfer wedi'u gwneud eisoes yn y flwyddyn flaenorol.	11,957	(9,256)	3,187	5,888
Tymor canolig Cynllunio Ariannol a Trawsnewid Gwasanaeth	Adnoddau wedi'u neilltuo fel cyllid trosiannol (untro) i gefnogi gwasanaeth ariannol a gwasanaeth tymor canolig gofynion cynllunio cyllid y Cyngor.	4,665	(1,537)	175	3,303
Arall (nodwch) Cronfeydd Wrth Gefn	Yn cynrychioli nifer o gronfeydd wrth gefn sy'n cael eu dal ar gyfer dibenion penodol sydd wedi'u nodi.	3,692	(900)	504	3,296
Buddsoddi i Arbed	Nodi cyllid (premio pwmp) i gefnogi cyfleoedd Buddsoddi i Arbed pan fydd y cyfle'n codi.	3,056	0	0	3,056
Cyfanswm		64,157	(49,383)	27,093	41,867

13.3 Cronfeydd wrth Gefn y mae modd eu defnyddio

Y Gronfa Wrth Gefn y mae modd ei defnyddio yw'r gyfran o dderbynebaw cyfalaf y mae modd eu defnyddio i gyllido gwariant cyfalaf.

Mae symudiadau ar y gronfa wrth gefn fel a ganlyn:

2017/18		2018/19
£'000		£'000
1,443	Balans ar 1 Ebrill	1,127
	Derbyniadau yn ystod y flwyddyn:	
725	Gwerthu asedau	2,626
22	Ad-daliadau morgais	0
5	Ad-dalu gostyngiad (Hawl i Brynu)	2
	Cais yn ystod y flwyddyn:	
(1,068)	Ariannu gwariant cyfalaf	(412)
1,127	Balans ar 31 Mawrth	3,343

13.4 Cyfrif Grantiau Cyfalaf Anghymwysedig

Mae'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf Anghymwysedig yn cynnwys Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf wedi'u derbyn a'u credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ond heb eu cymhwyso i ariannu gwariant cyfalaf. Mae'n cynrychioli adnoddau sydd ar gael i ariannu gwariant cyfalaf yn y dyfodol. Mae disgwyl y bydd amodau'r grantiau wedi'u dal yn y cyfrif yma yn cael eu bodloni.

2017/18		2018/19
£'000		£'000
8,572	Balans ar 1 Ebrill	7,396
34,152	Grantiau sydd wedi'u derbyn	42,649
(35,328)	Grantiau gafodd ei ddefnyddio i ariannu	(33,079)
7,396	Balans ar 31 Mawrth	16,966

14.0 Cronfeydd Wrth Gefn nad oes modd eu Defnyddio

Mae'r rhain yn gronfeydd wrth gefn wedi'u sefydlu o ganlyniad i reoliadau amrywiol i sicrhau bod costau sy'n daladwy i Dreth y Cyngor yn briodol. Dydyn nhw ddim yn cynrychioli adnoddau sydd ar gael i'r Cyngor eu defnyddio yn gyffredinol.

31/03/18			31/03/19
£'000			£'000
172,236	Cronfa Adbrisio	14.1	171,042
6	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig		3
485,926	Cyfrif Addasu Cyfalaf	14.2	503,909
(5,656)	Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol	14.3	(5,573)
(611,858)	Cronfa Bensiynau	14.4	(608,638)
(5,756)	Cyfrif Absenoldeb Byr Dymor Cronedig		(4,476)
34,898	Cyfanswm y Cronfeydd Wrth Gefn nad oes modd eu		56,267

14.1 Cronfa Adbrisio

Mae'r Gronfa Adbrisio yn cynnwys yr enillion wedi'u gwneud gan y Cyngor o ganlyniad i gynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Gwaith ac Offer a'i Asedau Anniraethol. Bydd y balans yn gostwng os bydd asedau ag enillion wedi'u cronni;

- yn cael eu hailbrisio'n is neu'u hamharu ac mae'r enillion yn cael eu colli;
- yn cael eu defnyddio wrth ddarparu gwasanaethau ac mae'r enillion yn cael eu defnyddio trwy ddibrisiad; neu
- yn cael eu dileu ac mae'r enillion yn cael eu rhyddhau.

Mae'r Gronfa Wrth Gefn yn cynnwys yr enillion adbrisio wedi'u cronni ers 1 Ebrill 2007 yn unig, sef y dyddiad y cafodd y gronfa wrth gefn ei sefydlu. Mae enillion wedi'u cronni sy'n codi cyn y dyddiad dan sylw yn cael eu cyfuno yn y balans ar y Cyfrif Addasu Cyfalaf.

2017/18		2018/19	
£'000		£'000	£'000
196,695	Balans ar 1 Ebrill	172,236	
13,583	Ailbrisio asedau i fyny	12,617	
(18,905)	Ailbrisio asedau i lawr a pheidio a chodi tâl ar y Gwarged / Diffyg os oes colledion o ran nam wrth Ddarparu Gwasanaethau	(6,659)	
191,373	Gwarged neu ddiffyg ar ailbrisio Tymor Hir Asedau heb eu postio i'r Gwarged neu'r Diffyg o ran Darparu Gwasanaethau		178,194
(13,013)	Addasiad rhwng y Cyfrif Addasu Cyfalaf a'r Gronfa Ailbrisio	0	
(4,781)	Gwahaniaeth rhwng Dibrisiant Gwerth Cyfredol a Dibrisiant Costau Hanesyddol	(4,672)	
(1,343)	Enillion Cronedig ar Asedau sydd wedi'u gwerthu neu	(2,480)	
(19,137)	Swm wedi'i ddileu i gyrffif Addasiad Cyfalaf		(7,152)
172,236	Balans ar 31 Mawrth		171,042

14.2 Cyfrif Addasu Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn ymgorffori'r newidiadau o ran amser sy'n codi o'r trefniadau gwahanol ar gyfer rhoi cyfrif am Asedau Hirdymor a chyfrifyddu caffael, adeiladu neu godi gwerth yr asedau hynny o dan ddarpariaethau statudol. Mae'r gost caffael, adeiladu, neu godi gwerth yn cael ei debydu o'r cyfrif fel dibrisiad. Mae tâl yn cael ei godi ar gyfer colledion amharu ac amorteiddio i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda chofnodion cysoni o'r Gronfa Adbrisio i drosi ffigurau gwerth teg i sail cost hanesyddol). Mae'r cyfrif yn cael ei gredydu gyda'r symiau wedi'u neilltuo gan y Cyngor fel cyllid ar gyfer y costau caffael, adeiladu a chodi gwerth.

Mae'r cyfrif yma hefyd yn cynnwys enillion adbrisio wedi'u cronni ar Eiddo, Gwaith ac Offer cyn 1 Ebrill 2007, sef y dyddiad y cafodd y Gronfa Adbrisio ei sefydlu i dal enillion o'r fath.

2017/18		2018/19	
£'000		£'000	£'000
450,463	Balans ar 1 Ebrill	485,926	
	Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â Gwariant Cyfalaf sydd wedi'i ddebydu neu ei gredydu i'r Incwm Cynhwysfawr a Datganiad Gwariant:		
(40,629)	Taliadau am ddibrisiant a nam ar Asedau Hirdymor*	(46,285)	
(8,159)	Colledion ailbrisio ar Eiddo, Gwaith ac Offer	(15,619)	
0	Symudiad yng ngwerth y farchand Eiddo Buddsoddi Priodweddau	873	
(1,266)	Amorteiddiad Asedau Anniriaethol	(1,388)	
(9,182)	Gwariant Refeniw wedi'i Ariannu gan Gyfalaf o Dan Statud Statud	(9,023)	
(1,663)	Nifer o Asedau Tymor Hir sydd wedi'u dileu neu eu gwaredu neu eu gwerthu fel rhan o enillion / colledion yn unol ag Incwm Cynhwysfawr a Datganiad Gwariant	(5,341)	
19,137	Eitemau wedi'u haddasu sydd wedi'u tynnu allan o'r broses Ailbrisio Cronfa Wrth Gefn	7,152	
408,701	Swm net wedi'i dynnu allan o gost Asedau Hir Dymor sydd wedi eu defnyddio yn ystod y flwyddyn		416,295
	Cyllid cyfalaf a gymhwyswyd yn ystod y flwyddyn:		
1,068	Defnyddio Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf I ariannu Gwariant Cyfalaf newydd	412	
34,152	Grantiau cyfalaf a chyfraniadau heb eu cymhwyso wedi'u credydu i Gyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Datganiad sydd wedi'i gymhwyso i gyfalaf cyllido	30,181	
1,176	Cymhwyso grantiau at gyllid cyfalaf o'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf heb eu Cymhwyso	2,951	
11,054	Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad cyfalaf sy'n cael ei godi yn erbyn Cronfa'r Cyngor	11,529	
29,797	Gwariant cyfalaf wedi'i godi yn erbyn Cronfa'r Cyngor	42,541	
(22)	Ad-daliadau morgais preifat	0	
77,225			87,614
485,926	Balans ar 31 Mawrth		503,909

* Mae taliadau am ddibrisio ac amharu asedau hirdymor yn cynnwys credydau sy'n cynrychioli gwrthdroad colledion adbriso ac amharu, a debydau sy'n cynrychioli newidiadau yn ystod y flwyddyn.

14.3 Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol

Mae'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn cynrychioli'r gwahaniaeth wedi'i gronni rhwng y costau cyfrifyddu wedi'u cynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a'r costau cyfrifyddu wedi'u cronni sydd eu hangen yn unol â rheoliadau i'w codi â thâl i Falans Cronfa'r Cyngor. Ar 31 Mawrth 2019, roedd balans credyd o £5.6 miliwn (balans credyd o £5.7 miliwn ar 31 Mawrth 2018).

14.4 Cronfa Bensiynau

Mae'r Cronfa Bensiynau yn ymgorffori'r newidiadau amser sy'n codi o'r trefniadau gwahanol ar gyfer rhoi cyfrif am fuddion ôl-gyflogaeth a buddion ariannu yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r Cyngor yn rhoi cyfrif am fuddion ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gan fod y buddion yn cael eu sicrhau gan weithwyr sy'n cronni blyneddoddd o wasanaeth, diweddarau'r rhwymedigaethau wedi'u cydnabod i adlewyrchu chwyddiant, rhagdybiaethau newidiol ac adenillion buddsoddi ar unrhyw adnoddau wedi'u neilltuo i dalu'r costau. Serch hynny, mae gofyn i drefniadau statudol gyfrifyddu buddion wedi'u sicrhau wrth i'r Cyngor dalu cyfraniadau i gronfeydd pensiynau neu dalu unrhyw pensiynau y mae'n gyfrifol amdany'n nhw. Mae balans y ddyled ar y Gronfa Bensiynau yn dangos diffyg sylweddol o ran y buddion wedi'u sicrhau gan weithwyr blaenorol a gweithwyr presennol a'r adnoddau y mae'r Cyngor wedi'u neilltuo i'w bodloni. Bydd y trefniadau statudol yn sicrhau bod cronfeydd yn cael eu neilltuo erbyn i'r buddion gael eu talu.

2017/18		2018/19
£'000		£'000
(579,048)	Balans ar 1 Ebrill	(611,858)
(12,186)	Enillion neu (golledion) actiwaraid ar Asedau Pensiynau a Rhwymedigaethau	45,004
(56,964)	Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â budd-daliadau ymddeol wedi'i ddebydu neu ei gredydu i'r Gwarged neu'r Diffyg ar Darpariaeth y Gwasanaethau o ran Incwm Cynhwysfawr a Datganiad Gwariant	(81,340)
36,340	Cyfraniadau pensiwn cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i pensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y	39,556
(611,858)	Balans ar 31 Mawrth	(608,638)

15.0 Datganiad Llif Arian – Addasiadau i Net (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau ar gyfer Symudiadau sydd ddim yn Arian Parod

2017/18		2018/19
£'000		£'000
(48,788)	Dibrisiant a Nam	(61,904)
(1,266)	Amorteiddiad	(1,388)
(3,565)	(Cynnydd) / Gostyngiad mewn Credydwyd	(13,613)
2,086	Cynnydd / (Gostyngiad) mewn Dyledwyr	15,381
(98)	Cynnydd / (Gostyngiad) yn y Stoc	101
(20,624)	Newid mewn Atebolrwydd Pensiwn	(41,784)
(59)	Cyfraniad at Ddarpariaethau	55
(776)	Croniad Absenoldeb Cronedig Tymor Byr	1,280
(1,663)	Cario swm yr Asedau Tymor Hir ac Asedau sy'n cael eu Cynnal Yn gwerthu, wedi'u gwerthu neu ddad-gydnabod	(5,341)
2,125	Eitemau eraill heblaw arian parod sy'n cael eu codi ar y Net (Gwarged) neu'r Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(8,236)
(72,628)	Addasiadau i Net (Gwarged) neu Diffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau ar gyfer Newidiadau o ran arian, sydd ddim yn cynnwys Arian Parod	(115,449)

16.0 Datganiad Llif Arian – Addasiadau ar gyfer Eitemau sydd wedi'u Cynnwys yn y Net (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau sy'n Weithgareddau Buddsoddi ac Ariannu

2017/18		2018/19
£'000		£'000
725	Yr elw o werthu Eiddo, Offer a Buddsoddi mewn Eiddo ac Asedau Anniriaethol	2,626
29,364	Unrhyw eitemau eraill sy'n cael eu heffeithio gan arian parod fel buddsoddi neu ariannu llif arian	40,339
30,089		42,965

17.0 Datganiad Llif Arian – Llog Gweithgareddau Gweithredol

Mae gan y tabl canlynol fanylion am y llog wedi'i dderbyn a'i dalu sy'n rhan o adran 'Llifoedd Arian o Weithgareddau Gweithredol' ar y Datganiad Llif Arian.

2017/18		2018/19
£'000		£'000
(117)	Llog a dderbyniwyd	(1,191)
9,760	Llog wedi'i dalu	10,369
9,643	Diddordeb mewn Gweithgareddau Gweithredu	9,178

18.0 Datganiad Llif Arian – Gweithgareddau Buddsoddi

2017/18		2018/19
£'000		£'000
103,738	Eiddo, Gwaith ac Offer, Buddsoddi mewn Eiddo ac Asedau Anniriaethol	119,441
4,603	Prynu ac Adbrynu Tymor Byr a Thymor Hir Buddsoddiadau'r Gronfa	11,242
(725)	Yr elw o werthu Eiddo, Offer a Buddsoddi mewn Eiddo ac Asedau Anniriaethol	(2,626)
(33,164)	Derbynebaw eraill o Weithgareddau Buddsoddi	(40,339)
74,452	Llifoedd Arian Net o Weithgareddau Buddsoddi	87,718

19.0 Datganiad Llif Arian – Gweithgareddau Cyllido

2017/18		2018/19
£'000		£'000
(402,660)	Derbyniadau arian parod Benthycia Tymor Byr a Thymor Hir	(229,870)
1	Taliadau arian parod am ostwng y rhwymedigaethau sy'n ddyledus a sy'n ymwneud â Phrydlesau Cyllid	1
361,677	Ad-daliadau Benthycia Tymor Byr a Thymor Hir	168,960
(40,982)	Llifoedd Arian Net o Weithgareddau Ariannu	(60,909)

20.0 Nodiadau i'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllid**20.1 Addasiadau rhwng y Sail Cyllid a Chyfrifyddu 2017/18**

Addasiadau o Gronfa'r Cyngor i Gyrraedd yr Incwm Cynhwysfawr a Symiau Datganiad Gwariant	Addasiadau at Ddibenion Cyfalaf	Newid net ar gyfer yr Addasiadau Pensiynau	Gwahaniaetha u Eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£ '000s	£ '000s	£ '000s	£ '000s
Gwasanaethau Corfforaethol a Rheng Flaen	10,641	1,069	4,049	15,759
Uwchadran y Prif Weithredwr	(47)	377	1,263	1,593
Gwasanaeth Addysg a Dysgu Gydol Oes	11,080	1,907	(1,349)	11,638
Cyfadrannau y Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant	11,292	2,526	(1,018)	12,800
Cyllidebau'r Awdurdod Cyfan	(19,387)	2	(26,161)	(45,546)
Cyd-bwyllgorau	0	0	174	174
Costau'r gwasanaethau (Net)	13,579	5,881	(23,042)	(3,582)
Incwm a gwariant arall o Ddadansoddiad Gwariant a Chyllid	(24,625)	14,589	15,410	5,374
Gwahaniaeth rhwng Cronfa'r Cyngor (Costau sy'n Weddill) neu Ddiffyg Ariannol Cyfanswm Incwm a Datganiad Gwariant (Gwarged) neu Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	(11,046)	20,470	(7,632)	1,792

Addasiadau rhwng y Sail Cyllid a Chyfrifyddu 2018/19

Addasiadau o'r Gronfa Gyffredinol i Gyrraedd yr Incwm Cynhwysfawr a Niferoedd Datganiad Gwariant	Addasiadau at Ddibenion Cyfalaf	Newid net ar gyfer yr Addasiadau	Gwahaniaethau Eraill	Cyfanswm Addasiadau
	£ '000s	£ '000s	£ '000s	£ '000s
Gwasanaethau Corfforaethol a Rheng Flaen	3,576	22,876	15,989	42,441
Uwchadran y Prif Weithredwr	7,262	290	2,037	9,589
Gwasanaethau Addysg a Chynhwysiant	28,356	1,192	986	30,534
Cyfadrn y Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant	7,828	1,890	(1,397)	8,321
Cyllidebau'r Awdurdod Cyfan	(30,072)	2	(11,988)	(42,058)
Cyd-bwyllgorau	0	0	(2,505)	(2,505)
Costau'r gwasanaethau (net)	16,950	26,250	3,122	46,322
Incwm a gwariant arall o Ddadansoddiad Gwariant a Chyllid	(37,570)	15,380	17,525	(4,665)
Gwahaniaeth rhwng y Gronfa Gyffredinol (Costau sy'n Weddill) neu Ddiffyg Ariannol a Chyfanswm Incwm a Datganiad Gwariant (Gwarged) neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau	(20,620)	41,630	20,647	41,657

Mae manylion am gyfanswm yr addasiadau uchod yn y Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn.

20.2 Gwariant ac Incwm wedi'u dadansoddi ar sail Natur

Mae gwariant ac incwm y Cyngor yn cael eu dadansoddi fel a ganlyn:

	2017/18	2018/19
Gwariant Cynhwysfawr	£'000	£'000
Treuliau Buddion Gweithwyr	318,965	350,581
Treuliau Gwasanaethau Eraill	336,512	343,922
Dibrisiant, Amorteiddiad a Nam	63,102	72,315
Taliadau Llog	9,760	10,369
Archebion ac Ardollau	29,877	31,428
Colledion o ran Gwaredu Asedau	938	2,716
Cyfanswm y Gwariant	759,154	811,331
Incwm		
Ffioedd, Taliadau ac Incwm Gwasanaeth Eraill	(248,631)	(233,204)
Incwm Llog a Buddsoddiad	(117)	(1,191)
Incwm o Dreth y Cyngor a'r NNDR	(200,215)	(206,162)
Enillion o ran Gwaredu Asedau	0	0
Grantiau a Chyfraniadau gan y Llywodraeth	(308,399)	(328,895)
Cyfanswm yr Incwm	(757,362)	(769,452)
(Gwarged) neu Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	1,792	41,879

21.0 Lwfansau Aelodau

Mae'r Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Lwfansau i Aelodau Cyngorau Sir a Chyngorau Bwrdeistref Sirol ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol) (Cymru) 2002 yn rhoi gofyniad ar awdurdodau i gyhoeddi eu cynlluniau ar gyfer lwfansau Aelodau a datgelu'r symiau sy'n cael eu talu i bob Aelod o dan gynlluniau o'r fath bob blwyddyn.

Yn ystod y flwyddyn, talodd y Cyngor y symiau canlynol mewn perthynas â lwfansau sylfaenol, lwfansau cyfrifoldeb arbennig a lwfansau gofal dibynnol i 75 o Aelodau (ac eithrio cyfraniadau yswiriant gwladol gan gyflogwr, cyfraniadau cyflogwr at bensiwn a chostau cysylltiedig eraill).

	2017/18	2018/19
	£'000	£'000
Lwfansau	1,285	1,310
Treuliau	12	11
Cyfanswm	1,297	1,321

Caiff manylion am yr holl daliadau a lwfansau y mae'r Cyngor yn eu talu bob blwyddyn i bob Cyngorydd a phob Aelod Cyfetholedig eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor, ar ôl bob blwyddyn ariannol.

22.0 Tâl Swyddogion

Mae'r canllawiau statudol wedi'u cyhoeddi gan Weinidogion Cymru yn argymhell y dylid defnyddio lluosrifau tâl fel ffordd o fesur y berthynas rhwng cyfraddau cyflogau ar draws y gweithlu â thâl yr uwch reolwyr, yn unol ag Adroddiad Hutton 'Review of Fair Pay in the Public Sector' (2010).

Cymhareb tâl Rhondda Cynon Taf yw 1:8 a'r cyflog canolrifol yw £18,246. Dyma'r gymhareb rhwng cyflog y Prif Weithredwr ac enillion canolrifol gweithlu'r Cyngor, gan gynnwys gweithwyr Consortiwm Canolbarth y De ac Ysgolion Gwirfoddol a Gynorthwyr, gan ddefnyddio lefelau cyflog presennol.

O dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd), rhaid i awdurdodau lleol ddatgelu yn eu cyfrifon nifer y gweithwyr yr oedd eu tâl yn dod o dan bob dosbarth fesul £5,000 gan ddechrau ar £60,000 (ac eithrio cyfraniadau pensiwn gan gyflogwr). Mae'r datgeliad yn cynnwys taliadau dileu swydd.

Yn ystod 2018/19, nifer y gweithwyr wedi'u talu gan y Cyngor bob mis ar gyfartaledd oedd 9,943 (10,213 2017/18), gan dalu cyfanswm o £227 miliwn (ac eithrio cyfraniadau yswiriant gwladol a phensiwn y cyflogwr) (£220 miliwn 2017/18). O dan hyn, cafodd y taliadau cyflog canlynol eu gwneud o fewn y categorïau wedi'u nodi:

Band Tâl	2017/18	2018/19		
	Nifer y Gweithwyr	Nifer y Gweithwyr		
	Cyfanswm	Am 31/03/19	Yn weddill o'r Flwyddyn	Cyfanswm
£60,000 - £64,999	62	60	5	65
£65,000 - £69,999	25	24	2	26
£70,000 - £74,999	11	4	0	4
£75,000 - £79,999	8	11	1	12
£80,000 - £84,999	0	2	1	3
£85,000 - £89,999	8	5	0	5
£90,000 - £94,999	3	2	0	2
£95,000 - £99,999	0	3	0	3
£100,000 - £104,999	1	0	0	0
£105,000 - £109,999	0	0	0	0
£110,000 - £114,999	1	0	0	0
£115,000 - £119,999	1	0	0	0
£120,000 - £124,999	0	1	0	1
Cyfanswm	120	112	9	121

Mae Swyddogion wedi'u cyflogi gan Ysgolion Wirfoddol a Gynorthwyr wedi cael eu gwahardd.

Dydy costau cyflogau Cydbwyllgorau ddim wedi'u cynnwys yn y nodyn uchod. Mae modd eu gweld nhw yn y Datganiad o Gyfrifon perthnasol ar gyfer Cydbwyllgorau. Serch hynny, mae canran o gyflogau Cydbwyllgorau wedi cael ei chyfuno yn y Gost Net o Wasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r tabl uchod yn eithrio Uwch Swyddogion penodol, sydd wedi'u nodi yn y tabl canlynol.

Mae'r tabl canlynol yn nodi cyflogau Uwch Swyddogion penodol y mae eu cyflog yn llai na £150k ond yn uwch na £60k. Does dim Uwch Swyddogion y mae eu cyflog yn uwch na £150k. Mae cyfraniadau pensiwn cyflogwyr wedi'u cynnwys.

Gwybodaeth Deiliad y Swydd Teitl y Swydd	2017/18			2018/19						
	Cyfanswm y Taliadau	Cyfraniadau Pensiwn y Cyflogwr	Cyfanswm y Taliadau gan gynnwys Cyfraniadau Pensiwn y Cyflogwr	Cyflog	Buddion Trethadwy	Iawndal am Golli Cyflogaeth		Cyfanswm y Taliadau	Cyfraniadau Pensiwn y Cyflogwr	Cyfanswm y Taliadau gan gynnwys Cyfraniadau Pensiwn y Cyflogwr
						Dileu Swyddi	Costau Mynediad Cynnar			
	£'000			£'000						
Prif Weithredwr	145	36	181	147	0	0	0	147	38	185
Cyfarwyddwr Cyfadrn, Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant (Dirprwy Brif Weithredwr er 11/03/19)	116	29	145	118	0	0	0	118	30	148
Cyfarwyddwr Cyfadrn y Gwasanaethau Corfforaethol a Gwasanaethau Rheng Flaen (Dirprwy Brif Weithredwr) hyd at 10/03/19	116	29	145	111	0	0	0	111	29	140
Cyfarwyddwr Cyfadrn – Ffyniant, Datblygu, a Gwasanaethau Rheng-flaen 11/03/19	0	0	0	6	0	0	0	6	2	8
Cyfarwyddwr - Prifffyrdd a Gofal Strydoedd hyd at 10/03/19	87	21	108	83	1	0	0	84	21	105
Cyfarwyddwr Gwasanaeth Addysg a Dysgu Gydol Oes Dros Dro hyd at 31/08/18	87	0	87	37	0	0	0	37	0	37
Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Cynhwysiant er 01/09/18	0	0	0	52	0	0	0	52	13	65
Cyfarwyddwr Materion Adnoddau Dynol hyd at 30/11/17	38	9	47	0	0	0	0	0	0	0
Cyfarwyddwr Materion Adnoddau Dynol er 01/12/17	31	8	39	96	0	0	0	96	24	120
parhad trosodd...										

Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cyllid a Digidol er 11/03/19	0	0	0	6	0	0	0	6	1	7
Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethol (gadawodd 31/03/19)	94	23	117	96	0	0	0	96	25	121
Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cyfreithiol a Llywodraethol (gadawodd 31/03/19) - Swyddog Canlyniadau	6	0	6	1	0	0	0	1	0	1
Cyfarwyddwr Materion Cynllunio ac Adfywio *	89	22	111	95	0	37	201	333	24	357
Cyfarwyddwr Eiddo'r Cyngor Chaffael (gadawodd 31/03/19)	94	23	117	102	0	40	47	189	25	214
Cyfarwyddwr Gwasanaeth Iechyd a Diogelwch y Cyhoedd ac Amddiffyn hyd at 30/11/17	50	13	63	0	0	0	0	0	0	0
Cyfarwyddwr – Iechyd a Diogelwch y Cyhoedd, a Gwasanaethau Cymuned er 01/12/17	29	7	36	88	0	0	0	88	23	111
Cyfarwyddwr Gwasanaeth y Cabinet a Chysylltiadau Cyhoeddus	66	17	83	68	0	0	0	68	17	85

* wedi gadael ar 12 Ebrill 2019

Mae'r tabl uchod yn cynrychioli'r Uwch Garfan Arwain ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf. Mae datgeliad o dâl Uwch Swyddogion Cydbwyllgorau wedi'i gynnwys yn y Datganiad o Gyfrifon perthnasol ar gyfer Cydbwyllgorau.

23.0 Costau Diswyddo

Mae'r nodyn yma yn darparu manylion am gost diswyddo'r Cyngor mewn perthynas â gweithwyr sydd wedi gadael eu swydd yn y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol (dydy costau ddim yn adlewyrchu gwerth y taliad diswyddo wedi'i dderbyn gan yr unigolyn gan ei fod yn cynnwys straen pensiwn). Mae'r holl gostau yn unol â chynlluniau terfynu perthnasol a chymwys ac, yn ôl yr angen, o dan Reoliadau Cronfa Bensiwn perthnasol lle bo hynny'n addas. Bydd pob penderfyniad yn seiliedig ar achos busnes ac yn gymorth iddo.

Mae nifer a chostau (mewn dosbarthiadau) y terfyniadau gorfodol a therfyniadau eraill wedi'u nodi yn y tabl isod.

Band Cost Diswyddo	Nifer y Terfyniadau Gorfodol		Nifer y Terfyniadau Eraill		Cyfanswm y Terfyniadau		Cyfanswm Cost Diswyddo	
	£		£'000		£'000		£'000	
	2017/18	2018/19	2017/18	2018/19	2017/18	2018/19	2017/18	2018/19
£0 - £20,000	18	29	186	344	204	373	1,212	2,316
£20,001-£40,000	2	8	40	63	42	71	1,215	1,982
£25,000-£60,000	2	3	11	21	13	24	677	1,148
£40,001 - £60,000	1	4	4	16	5	20	329	1,379
£80,001 - £100,000	1	4	6	7	7	11	647	981
£100,001 - £150,000	1	2	7	11	8	13	940	1,578
£150,001 - £200,000	0	0	4	0	4	0	666	0
£200,001 - £250,000	0	0	0	1	0	1	0	239
Cyfanswm	25	50	258	463	283	513	5,686	9,623

Yn ystod 2018/19, cynilodd y Cyngor gostau cyflogres blyneddol o £8,060k (£3,823k 2017/18) trwy Ddiswyddo Gwirfoddol ac Ymddeoliad Gwirfoddol Cynnar.

Dydy Costau Diswyddo ar gyfer Cydbwyllgorau ddim wedi'u cynnwys yn y nodyn uchod. Mae modd eu gweld nhw yn y Datganiad o Gyfrifon perthnasol ar gyfer Cydbwyllgorau. Serch hynny, mae canran o gostau diswyddo Cydbwyllgorau wedi'i chyfuno yn y Gost Net o Wasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

24.0 Costau Archwilio Allanol

Mae'r Cyngor wedi mynd i gostau ar gyfer blwyddyn ariannol 2018/19 mewn perthynas ag archwilio'r Datganiad o Gyfrifon, ardystio hawliadau grant, archwiliadau statudol a gwasanaethau eraill wedi'u darparu gan archwilwyr allanol y Cyngor:

	2017/18	2018/19
	Gwir ffigwr	Amcangyfr ifwyd
Ffioedd sy'n Daladwy i Archwilydd Cyffredinol Cymru	£'000	£'000
Gwasanaethau archwilio allanol cafodd eu cynnal gan yr Archwiliwr Statudol yn ystod y flwyddyn	250	240
Gwaith Mesur Llywodraeth Leol	94	94
Ardystio Hawliadau Grant a Ffurflenni am y flwyddyn	66	65
Cyfanswm	410	399

25.0 Ardrethi Annomestig

Mae'r lefel o Ardrethi Annomestig yn seiliedig ar 'luosydd' wedi'i osod yn genedlaethol gan Lywodraeth Cymru, wedi'i luosi gan werth ardrethol eiddo penodol. Bydd y cyfrifiad yma yn rhoi atebolrwydd ardrethi i'r eiddo am y flwyddyn. Y lluosydd ar gyfer 2018/19 oedd 51.4c (49.9c ar gyfer 2017/18). Cyfanswm y gwerth ardrethol ar 31 Mawrth 2019 oedd £129.4 miliwn (£129.3 miliwn ar 31 Mawrth 2018).

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gasglu'r ardrethi busnes yn ei ardal ac mae'n talu'r enillion i'r gronfa Ardrethi Annomestig sy'n cael ei gweinyddu gan Lywodraeth Cymru. Mae Llywodraeth Cymru yn aildosbarthu casgliadau i awdurdodau lleol ar sail swm sefydlog y pen o'r boblogaeth. Cyfanswm yr Ardrethi Annomestig wedi'u casglu o dalwyr ardrethi mewn perthynas ag ardrethi 2018/19 yw £50.2 miliwn (£48.8 miliwn yn 2017/18). Cyfanswm y cyfraniad yn ôl i'r Cyngor o'r gronfa yn y flwyddyn oedd £75.6 miliwn (£76.4 miliwn yn 2017/18) a chyfanswm y swm wedi'i dalu i'r gronfa oedd £49.8 miliwn (£49.4 miliwn yn 2017/18). Dydy'r incwm wedi'i gasglu ddim yn cael ei gydnabod fel incwm yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gan fod y Cyngor yn gweithredu'n asiant sy'n casglu incwm ar ran Llywodraeth Cymru.

26.0 Treth y Cyngor

Mae incwm Treth y Cyngor yn deillio o daliadau wedi'u codi yn ôl gwerth eiddo preswyl. Mae taliadau yn cael eu cyfrifo trwy rannu swm yr incwm sydd ei angen ar gyfer Cyngor Rhondda Cynon Taf, Comisiynydd Heddlu a Throseddau De Cymru a'r Cyngorau Cymunedol ar gyfer y flwyddyn, â sail Treth y Cyngor.

Sail Treth y Cyngor ar gyfer 2018/19 yw £75,668.01 (o'i gymharu â £74,978.22 ar gyfer 2017/18). Mae hyn yn cynrychioli'r arennill disgwyliedig ar gyfer pob £1 o dreth y Cyngor wedi'i chodi.

Mae'r sail yn cael ei chyfrifo trwy roi eiddo mewn deg dosbarth (A*-I). Ar ôl caniatáu gostyngiadau ac eithriadau, mae'r rhain yn cael eu trosi i nifer cyfwerth yr eiddo Dosbarth D, gan ddefnyddio'r lluosydd priodol isod:

Band	A*	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Nifer yr Eiddo	216	38,147	21,535	14,503	8,238	6,110	3,104	1,075	181	31
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	1	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9

Mae'r nifer canlyniadol o eiddo Dosbarth D yn cael ei leihau trwy ganran i adlewyrchu symiau disgwylidig heb eu casglu. Y gyfradd darged o ran casglu ar gyfer 2018/19 oedd 97.5%.

Mae dadansoddiad o'r enillion net o Dreth y Cyngor fel a ganlyn:

Dadansoddiad o Dreth y Cyngor	2017/18	2018/19
	£'000	£'000
Treth y Cyngor (Casgladwy)	123,802	130,542
Elw Net Treth y Cyngor	123,802	130,542
Llai Taladwy:		
Comisiynydd Heddlu a Throseddau De Cymru	(16,363)	(17,670)
Cynghorau Cymuned	(1,829)	(1,956)
Cyfanswm	105,610	110,916

27.0 Incwm Grant

Credydodd y Cyngor y grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn 2018/19:

27.1 Wedi'u Credydu i Wasanaethau

Mae nifer o grantiau a chyfraniadau wedi cael eu hadnabod fel incwm yn y Cost Net o Wasanaethau. Cyfanswm yr incwm yma yw £194 miliwn yn 2018/19 (cyfanswm y grantiau a chyfraniadau yma oedd £202 miliwn yn 2017/18).

27.2 Derbynebaw Grantiau Cyfalaf Ymlaen Llaw

Mae pob Grant Cyfalaf sydd wedi dod i law wedi cael ei adnabod fel incwm yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

28.0 Partion Cysylltiedig

Mae gofyniad ar y Cyngor i ddatgelu trafodion materol gyda phartion cysylltiedig – cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu ar y Cyngor neu'n cael eu rheoli neu'u dylanwadu gan y Cyngor. Mae datgelu'r trafodion yma yn caniatáu i ddarllenwyr asesu i ba raddau mae'r Cyngor, o bosibl, wedi cael ei orfodi o ran ei allu i weithredu'n annibynnol neu wedi sicrhau'r gallu, o bosibl, i gyfyngu ar allu parti arall i drafod yn rhydd.

28.1 Llywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru yn gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol y mae'r Cyngor yn gweithredu yn unol â fe, darparu'r rhan fwyaf o arian trwy grantiau a rhagnodi telerau nifer o'r trafodion sydd gan y Cyngor a phartion eraill (e.e. biliau Treth y Cyngor). Trafodion rhwng y Cyngor a Llywodraeth Cymru fel a ganlyn:

	2017/18	2018/19
	£'000	£'000
Grantiau Llywodraeth heb eu Gwarchod	(279,035)	(288,556)
Grantiau Cyfalaf a Chyfraniadau	(26,697)	(33,137)
Wedi'u Credydu i Wasanaethau	(141,431)	(138,633)
Cyfanswm	(447,163)	(460,326)

28.2 Prif Swyddogion ac Aelodau

Aelodau o'r Cyngor

Yn unol â'r Cod Ymddygiad sy'n rhan o Gyfansoddiad y Cyngor, mae gofyn i Aelodau gofnodi, ar y Gofrestr o Fuddiannau Aelodau, unrhyw fuddiannau ariannol neu bersonol, yn ogystal ag unrhyw rodd, lletygarwch, budd neu fantais materol. Mae croeso i'r cyhoedd archwilio'r Gofrestr ac mae ar gael fesul Aelod unigol ar wefan y Cyngor.

Mae Aelodau o'r Cyngor yn cael eu henwebu i fod ar nifer o gyrff allanol, ac mae rhai ohonyn nhw'n derbyn arian gan y Cyngor neu'n cyflwyno ardollau ac archebion i'r Cyngor eu talu. Wrth eistedd ar y cyrff yma, mae disgwyl i Aelodau weithredu'n annibynnol a pheidio â chynrychioli barn y Cyngor Bwrdeistref Sirol. Mae manylion Aelodau ar gael gan Gyfarwyddwr Gwasanaeth Swyddfa'r Cabinet a Chysylltiadau Cyhoeddus, Y Pafiliynau, Cwm Clydach.

Yn ystod 2018/19, doedd dim Aelodau â buddiant rheolaethol mewn unrhyw gwmni wedi'i gomisiynu i ddarparu gwaith neu wasanaethau, sydd o werth materol, i'r Cyngor. Serch hynny, mae Aelodau wedi pennu buddiannau gyda sefydliadau y mae'r Cyngor wedi cael trafodion ariannol gyda nhw yn ystod 2018/19. Gwerth y trafodion yma oedd taliadau o £1,117 (£1,398k yn 2017/18), ac roedd £3k heb ei dalu erbyn diwedd y flwyddyn (£9k yn 2017/18). Cyfanswm derbynebaw oedd £210k (£185k yn 2017/18), ac roedd £5k heb ei dalu erbyn diwedd y flwyddyn (£37k yn 2017/18).

Mae gan y Cyngor drafodion gyda Chwmni Adeiladu sydd wedi dyfarnu contractau i gynnal gwaith ar eiddo y Cyngor. Cyhoeddodd Aelod o'r Cyngor fod perthynas iddo yn Rheolwr Prosiect a Materion Trydannol i'r cwmni. Cyfanswm y taliadau i'r cwmni yw £3,118k a doedd dim symiau i'w talu ar ddiwedd y flwyddyn a derbynebaw o £4k, a doedd dim byd i'w dalu. Chymerodd y Swyddog ddim rhan yn y drafodaeth, penderfyniad na'r broses weinyddu mewn perthynas â'r gwasanaethau.

Prif Swyddogion (Uwch Garfan Arwain)

Yn unol â Chod Ymddygiad Gweithwyr, mae gofyn i Swyddogion ddatgelu buddiannau gwrthdaro posibl sy'n codi o drefniadau cyflogaeth, yn ogystal â rhoddion neu letygarwch a chynigion o hynny ac, yn unol ag Adran 117 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, unrhyw drefniadau cytundebol lle mae buddiant gwrthdaro. Mae gan y rhan fwyaf o gyrff proffesiynol godau o ymddygiad proffesiynol mae disgwyl i aelodau o'r gyrff glynu atyn nhw.

Yn ystod 2018/19, roedd gan y Cyngor drafodion gyda cwmni sy'n darparu cymorth arbenigol i bobl ag anableddau. Cyhoeddodd aelod o Uwch Dîm Arwain y Cyngor fod perthynas iddo yn un o ymddiriedolwyr y cwmni. Cyfanswm y taliadau i'r cwmni yw £3,795 (£1,127 yn 2017/18) a doedd dim symiau i'w talu ar ddiwedd y flwyddyn (dim yn 2017/18). Cyfanswm y derbynebaw yw £172k (£178k yn 2017/18), a doedd dim byd i'w dalu (£2k yn 2017/18). Chymerodd y Swyddog ddim rhan yn y drafodaeth, penderfyniad na'r broses weinyddu mewn perthynas â'r gwasanaethau.

Doedd dim trafodion eraill o werth materol.

28.3 Archebion ac Ardollau

Mae manylion ynglŷn ag archebion wedi'u casglu ar ran sefydliadau eraill yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae dadansoddiad o archebion yn y tabl canlynol:

	2017/18	2018/19
	£'000	£'000
Comisiynydd Heddlu a Throseddau De Cymru	16,363	17,670
Cynghorau Cymuned	1,829	1,956
Cyfanswm	18,192	19,626

Mae dadansoddiad o ardollau yn y tabl canlynol:

	2017/18	2018/19
	£'000	£'000
Gwasanaeth Tân ac Achub De Cymru	11,033	11,166
Crwner	440	427
Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog	48	45
Cyd-bwyllgor Archifau Morgannwg	164	164
Cyfanswm	11,685	11,802

28.4 Cronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf

Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cyllid a Digidol yw'r Swyddog Cyllid cyfrifol ar gyfer Cronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf. Cododd y Cyngor dâl o £1.6 miliwn ar y Gronfa Bensiwn (£1.6 miliwn yn 2017/18) mewn perthynas â gweinyddu a chymorth yn ystod y flwyddyn ariannol 2018/19. Y swm sydd i'w dalu gan y Cyngor i'r Gronfa Bensiwn ar 31 Mawrth 2019 yw dim (dim ar 31 Mawrth 2018).

28.5 Cwmnïau Cysylltiedig ac Is-gwmnïau

Mae gan y Cyngor fuddiant mewn tri chwmni, sef; Amgen Cymru Ltd., Amgen Rhondda Ltd. a Capita Glamorgan Consultancy Ltd. Swyddogion y Cyngor yw cyfarwyddwyr Amgen Cymru Ltd ac Amgen Rhondda Ltd. Yn ystod 2018/19, cafodd y trafodion parti cysylltiedig eu gwneud gyda'r cwmnïau yma.

Amgen Cymru Ltd.

Talodd y Cyngor Amgen Cymru £8,702 (£7,199 yn 2017/18) mewn perthynas â rheoli gwastraff a thaliadau cael gwared ar wastraff. Roedd £637k (£560k yn 2017/18) i'w dalu i'r cwmni ar ddiwedd y flwyddyn.

Talodd Amgen Cymru y Cyngor £853k (£487k yn 2017/18) mewn perthynas â nwyddau a gwasanaethau. Roedd £151k (£164k yn 2017/18) i'w dalu i'r Cyngor ar ddiwedd y flwyddyn.

Amgen Rhondda Ltd.

Talodd y Cyngor Amgen Rhondda £175k (£175k yn 2017/18) mewn perthynas â ffioedd rheoli'r safle, gyda dim byd (dim yn 2017/18) i'w dalu ar 31 Mawrth 2019.

Capita Glamorgan Consulting Ltd.

Mae Capita Glamorgan Consultancy Ltd yn fenter ar y cyd rhwng Capita Symonds a Chyngorau Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr, Merthyr Tudful a Rhondda Cynon Taf. Mae'r Cyngor yn berchen ar 27.93% o gyfranddaliadau'r cwmni ac mae ganddo hawliau pleidleisio i'r gwerth yma ar y bwrdd.

Yn ystod 2018/19, cafodd £2,651k ei godi ar y Cyngor (£1,404k yn 2017/18) mewn perthynas â nwyddau, gwasanaethau a gwaith cyfalaf. Y balans i'w dalu i Capita Glamorgan Consultancy Ltd ar 31 Mawrth 2019 oedd £673k (£347 yn 2017/18).

Talodd Capita Glamorgan Consultancy Ltd £0.6k i'r Cyngor (£1.9k yn 2017/18) mewn perthynas â nwyddau a gwasanaethau, doedd dim byd (dim yn 2017/18) i'w dalu i'r Cyngor ar ddiwedd y flwyddyn.

28.6 Cyd-bwyllgorau

Mae'r Cyngor yn cymryd rhan yn y Cydbwyllgorau canlynol.

Cydbwyllgor Archifau Morgannwg

Mae Swyddfa Cofnodion Morgannwg yn cael ei rheoli a'i gweinyddu gan Gydbwyllgor Archifau Morgannwg o dan bwerau wedi'u cyflwyno gan Ddeddf Llywodraeth Leol (Cymru) 1994. Mae gan y Cydbwyllgor 16 o aelodau. Mae 4 Aelod o Gyngor Rhondda Cynon Taf ar y Cydbwyllgor.

Yn ystod 2018/19, cyfrannodd y Cyngor £164k at y Cydbwyllgor (£164k yn 2017/18). Cafodd hyn ei gyfrifo mewn modd cymesur yn seiliedig ar boblogaeth.

Amlogfa Llwydcoed

Mae Amlogfa Llwydcoed yn cael ei rheoli gan Gydbwyllgor o Aelodau o Gyngor Rhondda Cynon Taf a Chyngor Merthyr Tudful.

Yn ystod 2018/19, cododd y Cyngor ffioedd o £39k ar Amlogfa Llwydcoed (£32k yn 2016/17) mewn perthynas â ffioedd sefydliad canolog. Ar 31 Mawrth 2019, roedd gan y Cyngor falansau arian parod o £2,116k mewn perthynas â'r Amlogfa (£1,586 yn 2017/18).

Gwasanaeth Addysg a Gwella Ysgolion (ESIS)

Daeth y Gwasanaeth yn anweithredol o 1 Medi 2012 a chafodd ei weinyddu gan Gydbwyllgor o Gynghorau Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr, Caerffili, Merthyr Tudful a Rhondda Cynon Taf.

Mae trafodaethau ynglŷn â chytundeb ymadael wrthi'n cael eu cynnal.

Gwasanaeth Addysg ar y Cyd, Consortiwm Canolbarth y De (CSCJES)

Mae'r Gwasanaeth Addysg ar y Cyd Consortiwm Canolbarth y De yn darparu ystod eang o wasanaethau gwella ysgolion yn ardaloedd awdurdodau lleol Pen-y-bont ar Ogwr, Caerdydd, Merthyr Tudful, Rhondda Cynon Taf a Bro Morgannwg.

Mae'r Cyngor yn cyfuno 27.29% o asedau, rhwymedigaethau a thrafodion y gwasanaeth yn ei ddatganiadau ariannol.

Yn ystod 2018/19, derbyniodd y Cyngor £273k o incwm o'r gwasanaeth (£118k yn 2017/18) mewn perthynas â gwasanaethau ymgynghorol a hyfforddi, yn ogystal â grantiau o £19,991k (£19,114k yn 2017/18). Cododd ffioedd o £122k ar y gwasanaeth (£118k yn 2017/18) mewn perthynas â ffioedd sefydliad canolog. Talodd y Cyngor wariant CSEC o £1,097k (£1,060k yn 2017/18). Ar 31 Mawrth 2019, roedd gan y Cyngor falansau o £21,224k i'w talu i Wasanaeth Addysg ar y Cyd, Consortiwm Canolbarth y De (roedd gan y Cyngor falansau o £12,275k i'w talu i'r Gwasanaeth ar 31 Mawrth 2018). Yn rhan o broses gyfuno'r Cydbwyllgor, mae trafodion a balansau sy'n canslo effeithiau eraill yn cael eu dileu o'r cyfrifon i sicrhau nad yw gwerthoedd unigol yn cael eu nodi mwy nag unwaith. Mae Gwasanaeth Addysg ar y Cyd Consortiwm Canolbarth y De yn dosbarthu grantiau i awdurdodau sy'n cymryd rhan, ar ran Llywodraeth Cymru.

Amlosgfa Llangrallo

Mae Cydbwyllgor yn berchen ar Amlosgfa Llangrallo ac yn ei rheoli ar ran Cyngorau Pen-y-bont ar Ogwr, Bro Morgannwg a Rhondda Cynon Taf.

Ar ddiwedd y flwyddyn, doedd dim balansau i'w talu rhwng y Cyngor ac Amlosgfa Llangrallo.

Cynllun Mabwysiadu Cydweithredol Rhanbarthol y Fro, y Cymoedd a Chaerdydd (VVC)

Daeth Cynllun Mabwysiadu Cydweithredol Rhanbarthol y Fro, y Cymoedd a Chaerdydd yn weithredol ar 1 Mehefin 2015 ac mae'n cael ei weinyddu gan Gyngor Bro Morgannwg. Mae gwasanaethau maethu Cyngorau Bro Morgannwg, Rhondda Cynon Taf, Merthyr Tudful a Chaerdydd yn rhan o'r cynllun yma. Dyma un o bum cynllun cydweithredol sy'n rhan o Wasanaethau Mabwysiadu Cenedlaethol Cymru (NAS).

Yn ystod 2018/19, cyfrannodd y Cyngor £540k tuag at Gynllun Mabwysiadu Cydweithredol Rhanbarthol Caerdydd (£460k yn 2017/18).

Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (CCRCD)

Ar 15 Mawrth 2016, arwyddodd Arweinwyr y deg Cyngor yn Ne Ddwyrain Cymru, Prif Weinidog Cymru, Gweinidog Llywodraeth Cynulliad Cymru ar faterion Cyllid a Busnes y Llywodraeth, Ysgrifennydd Gwladol Cymru a Phrif Ysgrifennydd y Trysorlys Fargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd, cytundeb rhwng Llywodraeth y DU, Llywodraeth Cymru a'r deg arweinydd. Bwriad y cytundeb yw datblygu a rheoli buddsoddiad £1.2 biliwn yn seilwaith Prifddinas-Ranbarth Caerdydd trwy Gronfa Buddsoddi 20 mlynedd.

Mae'r Cyngor yn cyfuno 15.77% o asedau, rhwymedigaethau a thrafodion y gwasanaeth yn ei ddatganiadau ariannol.

Yn ystod 2018/19, cyfrannodd y Cyngor £1,941k at y gwasanaeth (£3,817k yn 2017/18).

28.7 Cytundeb Partneriaeth

Safle Gwastraff Bwyd Cwm Yfory Biogen

Daeth Safle Gwastraff Bwyd Biogen yn gwbl weithredol ar 19 Gorffennaf 2015. Mae'r 3 awdurdod lleol sy'n rhan o'r Hwb (Cyngor Rhondda Cynon Taf, Cyngor Merthyr Tudful a Chyngor Dinas Casnewydd) yn anfon 13,500 o dunelli, sy'n isafswm cyfun ymrwymedig, bob blwyddyn i'r cyfleuster. Yn 2018/19 mae'r partïon wedi mynd i gostau cysylltiedig o £955k (£958k yn 2017/18). Mae Llywodraeth Cymru wedi cyfrannu £124k (£124k yn 2017/18) o arian grantiau.

28.8 Partïon Cysylltiedig Eraill

Trivallis

Trivallis yw un o landlordiaid cymdeithasol cofrestredig mwyaf Cymru sy'n darparu tai ar gyfer miloedd o deuluoedd yn Rhondda Cynon Taf. Mae 3 Aelod ac 1 swyddog o Gyngor Rhondda Cynon Taf ar fwrdd Trivallis.

Yn ystod 2018/19, talodd y Cyngor Trivallis £1,072k (£1,201k yn 2017/18) a derbyniodd incwm o £1,191k (£1,235k yn 2017/18). Ar ddiwedd y flwyddyn, roedd gan Trivallis swm o £101k i'w dalu i'r Cyngor (£116k yn 2017/18).

Yn unol â Strategaeth Fuddsoddi wedi'i chytuno gan y Cyngor, yn dilyn diwydrwydd priodol ac yn amodol ar drefniadau diogelu priodol a derbyniol, dechreuodd y Cyngor drefniant benthyca wedi'i gytuno'n fasnachol gyda Trivallis, sef swm o £5,250k. Ar 31 Mawrth 2019, roedd £4,750k i'w dalu.

29.0 Gwariant Cyfalaf ac Ariannu Cyfalaf

Mae cyfanswm gwariant cyfalaf y flwyddyn wedi'i nodi yn y tabl isod (gan gynnwys gwerth yr asedau wedi'u caffael o dan brydlesi cyllid), yn ogystal a'r adnoddau sydd wedi cael eu defnyddio i'w ariannu. Os bydd gwariant cyfalaf yn cael ei ariannu yn y dyfodol trwy daliadau i refeniw gan fod asedau yn cael eu defnyddio gan y Cyngor, bydd canlyniadau gwariant yn gynydd yn y Gofyniad Cyllid Cyfalaf (CFR) – mesur o'r gwariant cyfalaf y mae'r Cyngor wedi'i wneud yn y gorffennol ond heb ei ariannu eto. Mae'r Gofyniad Cyllid Cyfalaf yn cael ei ddadansoddi yn ail hanner y nodyn yma.

	2017/18	2018/19
	£'000	£'000
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Agoriadol	411,081	435,595
Buddsoddiad Cyfalaf:		
Eiddo, Gwaith ac Offer	88,033	108,447
Asedau Anniriaethol	1,267	1,738
Gwariant Refeniw wedi'i Ariannu gan Gyfalaf o Dan Statud	12,461	10,964
	101,761	121,149
Ffynhonellau Cyllid:		
Derbyniad Cyfalaf	(1,068)	(412)
Grantiau'r Llywodraeth a Chyfraniadau Eraill	(35,328)	(33,079)
	(36,396)	(33,491)
Symiau a Gosodwyd Ar wahân i'r Refeniw:		
Cyfraniadau Refeniw Uniongyrchol	(29,797)	(42,541)
Isafswm Taliad Refeniw	(11,054)	(11,529)
	(40,851)	(54,070)
Gofyniad Cyllido Cyfalaf Caeëdig	435,595	469,183
Esboniad o Newidiadau yn ystod y Flwyddyn		
Cynnydd / (Gostyngiad) yn yr angen sylfaenol i fenthycu gyda chefnogaeth cymorth ariannol y llywodraeth)	13	(174)
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthycu (heb gefnogaeth gan gymorth ariannol y llywodraeth)	24,502	33,763
Prydlesi Cyllid	(1)	(1)
Cynnydd / (Gostyngiad) yn y Gofyniad Cyllido Cyfalaf	24,514	33,588

30.0 Prydlesi

Mae'r datgeliadau canlynol yn berthnasol i'r Cyngor fel prydleswr.

30.1 Prydlesi Cyllid

Mae gan y Cyngor nifer o eiddo wedi'u trefnu o dan brydlesi cyllid. Mae'r asedau wedi'u caffael o dan y prydlesi yma yn cael eu nodi fel Eiddo, Gwaith ac Offer yn y Fantolen yn ôl y symiau net canlynol:

	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000
Tir ac Adeiladau Eraill	136	128

Mae'r asedau yma'n rhan o adolygiad amharu'r Cyngor.

Mae'r Cyngor yn ymrwymo i wneud isafswm o daliadau o dan y prydlesi yma sy'n cynnwys sefydlu'r rhwymedigaeth hirdymor ar gyfer llog yr eiddo a chostau cyllid

sydd i'w talu yn y dyfodol tra bod y rhwymedigaeth heb ei thalu. Mae'r taliadau prydles lleiaf wedi'u gwneud o'r symiau canlynol:

	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000
Rhwymedigaethau Prydles Cyllid:		
Swm Cyfredol	1	1
Hirdymor	385	384
Costau cyllid yn daladwy yn y blynyddoedd i ddod	1,254	1,232
Isafswm Taliadau Prydles	1,640	1,617

Bydd y taliadau prydles lleiaf i'w talu dros y cyfnodau canlynol:

	Isafswm Taliadau Prydles		Prydlesi Cyllid Rhwymedigaethau	
	31/03/18	31/03/19	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000	£'000	£'000
Llai na blwyddyn	23	23	1	1
1 i 5 mlynedd	113	90	4	3
Mwy na 5 mlynedd	1,504	1,504	381	381
Cyfanswm	1,640	1,617	386	385

Mae'r Cyngor hefyd yn gweithredu'n brydleswr ar gyfer 8 cerbyd:

	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000
Derbyniadau Prydles Cyllid:		
Swm Cyfredol	120	128
Hirdymor	286	157
Costau cyllid derbyniadwy yn y blynyddoedd i ddod	61	33
Isafswm Derbyniadwy Prydles	467	318

	Isafswm Derbyniadwy Prydles		Prydlesi Cyllid Asedau	
	31/03/18	31/03/19	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000	£'000	£'000
Llai na blwyddyn	147	148	120	128
1 i 5 mlynedd	320	170	286	157
Mwy na 5 mlynedd	0	0	0	0
Cyfanswm	467	318	406	285

30.2 Prydlesi Gweithredol

Mae taliadau prydles lleiaf sydd i'w talu yn y dyfodol o dan brydlesi gweithredol nad oes modd eu canslo yn y dyfodol yn cael eu nodi yn y tabl isod. Enghreifftiau o asedau o'r fath sy'n cael eu defnyddio o dan drefniadau prydles gweithredol yw llungopiwy'r ac argraffyddion.

	31/03/18			31/03/19		
	Tir Arall ac Adeiladau	Cerbydau , Gwaith ac Offer.	Cyfansymia au	Tir Arall ac Adeiladau	Cerbydau , Gwaith ac Offer.	Cyfansymia au
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Heb fod yn hwyrach na blwyddyn	612	1,195	1,807	403	768	1,171
Yn hwyrach na blwyddyn a heb fod yn hwyrach na 5 mlynedd	2,002	1,369	3,371	1,295	1,297	2,592
Yn hwyrach na 5 mlynedd	8,253	566	8,819	7,224	590	7,814
Cyfanswm	10,867	3,130	13,997	8,922	2,655	11,577

Y gwariant wedi'i godi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r prydles yma oedd:

	31/03/18	31/03/19
	£'000	£'000
Isafswm Taliadau Prydles	2,362	1,949

30.3 Isbrydles

Mae'r Cyngor wedi isosod swyddfeydd yng Nghanolfan Menter y Cymoedd. Mae disgwyl i daliadau isbrydles nad oes modd eu canslo o £81k y flwyddyn gael eu derbyn tan y dyddiad y bydd y brydles yn dod i ben. Mae'r taliadau wedi'u dangos yn y tabl isod:

	2017/18	2018/19
	£'000	£'000
Llai na blwyddyn	60	81
1 i 5 mlynedd	59	12
Mwy na 5 mlynedd	0	0
Cyfanswm	119	93

31.0 Colledion Amharu

Yn ystod 2018/19, mae'r Cyngor wedi cydnabod colled amharu o £30.9 miliwn (colled o £20.5 miliwn yn 2017/18) mewn perthynas â'i Asedau Hirdymor. Mae'r tâl amharu yma yn cael ei gynnwys yn nodyn Ased Hirdymor 6.1, sydd hefyd yn cynnwys gwrthdroi amharu o flynyddoedd blaenorol.

32.0 Buddion Ymddeol – Cynlluniau Budd Diffiniedig

32.1 Cymryd Rhan mewn Cynlluniau Pensiwn

Yn rhan o'u telerau ac amodau, mae buddion ymddeol yn cael eu cynnig i Aelodau a Swyddogion gan y Cyngor. Er na fydd y buddion yma ddim yn cael eu talu tan bydd yr unigolyn yn ymddeol, mae gan y Cyngor ymrwymiad i wneud y taliadau yma. Mae angen rhoi cyfrif am y rhwymedigaeth ar gyfer y taliadau yma pan fydd gan yr unigolyn yr hawl i'r buddion.

Mae'r Cyngor yn cymryd rhan mewn dau gynllun pensiwn:

- Athrawon – Cyfeiriwch at nodyn 33.0.
- Gweithwyr eraill ac Aelodau – Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol wedi'i weinyddu gan Gyngor Rhondda Cynon Taf. Dyma gynllun buddion gyrfa cyfartalog diffiniedig wedi'i ariannu. Mae'r Cyngor a chyfranogwyr yn talu rhandaliadau i'r gronfa, wedi'u cyfrifo ar lefel sydd â'r bwriad o gydbwysu rhwymedigaethau pensiwn ag asedau buddsoddi. Mae'r costau pensiwn sy'n cael eu codi i gyfrifon y Cyngor yn cael eu diffinio gan IAS 19 fel "Buddion Gweithwyr".

Mae Cydbwyllgor Gwasanaeth Addysg ar y Cyd Consortiwm Canolbarth y De yn codi costau pensiwn i'w gyfrifon yn unol ag IAS 19. Mae rhan Cyngor Rhondda Cynon Taf o'r cofnodion yma yn cael ei chyfuno â'r prif gyfrifon, a'i datgelu yn y nodiadau canlynol.

32.2 Trafodion sy'n berthnasol i Fuddion Ôl-gyflogaeth

Mae cost y buddion ymddeol yn cael ei chydabod yng nghost y gwasanaethau unwaith iddyn nhw gael eu sicrhau gan weithwyr, yn hytrach nag wrth i'r buddion gael eu talu fel pensiynau. Serch hynny, mae'r tâl mae angen i ni ei wneud yn erbyn Treth y Cyngor yn seiliedig ar yr arian sydd i'w dalu yn y flwyddyn. Mae'r cost o fuddion ôl-gyflogaeth/ymddeol yn cael ei gwrthdroi o'r Gronfa Bensiwn trwy'r Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn. Mae'r trafodion canlynol wedi cael eu gwneud yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr a Balans Cronfa'r Cyngor trwy'r Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn yn ystod y flwyddyn:

	2017/18	2018/19		
		RhCT	Cyd-gwmniau	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfanswm Incwm a Datganiad Gwariant:				
Costau'r gwasanaethau				
Cost Gwasanaeth Cyfredol	41,259	43,580	252	43,832
Cost Gwasanaeth yn y Gorffennol	1,117	22,100	26	22,126
Addasiad Cydgrynhoi	(1)	0	1	1
<i>Incwm Cyllido a Buddsoddi a Gwariant Cynhwysfawr</i>				
Treuliau Llog Net	14,589	15,380	1	15,381
Cyfanswm y Budd-dal Ôl-gyflogaeth sy'n cael ei godi ar y Gwarged neu'r Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau	56,964	81,060	280	81,340
<i>Ailfesur y Net Diffiniedig Atebolrwydd Budd-dal Yn Cynnwys:</i>				
Dychwelyd ar Asedau Cynllun (Ac eithrio'r Swm sy'n cael ei gynnwys yn Nhrefnoliau Llog Net)	(24,290)	(75,430)	(471)	(75,901)
Actiwaraid (Enillion) a Cholledion yn Codi ar Rhwymedigaethau - Demograffig Rhagdybiaeth	0	(66,990)	(267)	(67,257)
Actiwaraid (Enillion) a Cholledion yn Codi ar Rhwymedigaethau - Rhagdybiaethau Ariannol	28,607	95,140	398	95,538
Actiwaraid (Enillion) a Cholledion yn Codi ar Rhwymedigaethau - Profiad	8,062	2,610	10	2,620
Cynnydd Net mewn Rhwymedigaethau o Gwarediadau / Caffaeliadau ar Rhwymedigaethau - Profiad	(193)	0	0	0
Addasiad Cydgrynhoi	0	0	(4)	(4)
Cyfanswm y Budd-dal Ôl-gyflogaeth sy'n cael ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	69,150	36,390	(54)	36,336
Datganiad ynglŷn â'r Symudiad yn y Cronfeydd Wrth Gefn:				
Gwrthdroi taliadau net a godir i'r Gwarged neu ddiffyg ar gyfer darparu Gwasanaethau ar gyfer budd-daliadau ôl-gyflogaeth yn unol â'r gyfraith;	(56,964)	(81,060)	(280)	(81,340)
Swm gwirioneddol a godir yn erbyn Balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau yn y flwyddyn:				
Cyfraniadau cyflogwyr yn daladwy i'r Cynllun	36,340	39,430	126	39,556

Cyfanswm aifesuriad y Rhwymedigaeth Buddion Diffiniedig Net wedi'i nodi yn Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall ar 31 Mawrth 2019 yw ennill o £45.0 miliwn (colled o £12.2 miliwn yn 2017/18).

Cyfanswm cronnus enillion a cholledion actiwaraidd wedi'i nodi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd at y flwyddyn sy'n gorffen ar 31 Mawrth 2019 yw colled o £98.0 miliwn.

32.3 Cysoni Gwerth Presennol Rhwymedigaethau'r Cynllun

	2017/18	2018/19		
		RhCT	Cyd-bwyllgorau	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	1,564,560	1,637,370	6,752	1,644,122
Cost Gwasanaeth Cyfredol	41,259	43,580	252	43,832
Cost Llog ar Rhwymedigaeth Diffiniedig	40,172	42,040	168	42,208
Cyfraniadau gan gyfranogwyr y cynllun	8,282	8,480	73	8,553
Aifesur (Enillion) a Cholledion				
Actiwaraidd (Enillion) a Cholledion yn Codi ar Rhwymedigaethau - Rhagdybiaeth Ddemograffig	0	(66,990)	(267)	(67,257)
Actiwaraidd (Enillion) a Cholledion yn Codi ar Rhwymedigaethau - Rhagdybiaethau Ariannol	28,607	95,140	398	95,538
Actiwaraidd (Enillion) a Cholledion yn Codi ar Rhwymedigaethau - Profiad	8,062	2,610	10	2,620
Budd-daliadau wedi'u talu	(47,920)	(50,010)	(193)	(50,203)
Costau gwasanaeth yn y gorffennol	1,117	22,100	26	22,126
Addasiad Cydgrynhoi	(17)	0	(245)	(245)
Balans ar 31 Mawrth	1,644,122	1,734,320	6,974	1,741,294

32.4 Cysoni Gwerth Teg Asedau'r Cynllun

	2017/18	2018/19		
		RhCT	Cyd- bwyllgorau	Cyfanswm
	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	985,512	1,025,610	6,654	1,032,264
Incwm Llog	25,583	26,660	167	26,827
Remeasurement (Enillion) a Cholledion:				
Y Dychweliad ar Asedau Cynllun, Ac eithrio'r Swm sy'n cael ei gynnwys yn y Treuliau Llog Net	24,290	75,430	471	75,901
Cyfraniadau gan y Cyflogwyr	36,340	39,430	126	39,556
Cyfraniadau gan gyfranogwyr y cynllun	8,282	8,480	73	8,553
Budd-daliadau wedi'u talu	(47,920)	(50,010)	(193)	(50,203)
Cynnydd Net mewn Asedau o Warediadau / Caffaeliadau	193	0	0	0
Addasiad Cydgrynhoi	(16)	0	(242)	(242)
Balans ar 31 Mawrth	1,032,264	1,125,600	7,056	1,132,656

Mae'r adenillion disgwylledig ar asedau'r cynllun yn cael eu pennu gan ystyried yr adenillion disgwylledig sydd ar gael ar yr asedau sy'n sylfaen i'r polisi buddsoddi presennol. Mae'r arenillion disgwylledig ar fuddsoddiadau llog sefydlog yn seiliedig ar arenillion adbrynu gros yn ôl dyddiad y Fantolen.

Mae adenillion disgwylledig buddsoddiadau ecwiti yn adlewyrchu cyfraddau hirdymor o adenillion yn y marchnadoedd priodol. Adenillion asedau'r cynllun yn y flwyddyn oedd ennill o £102.71 miliwn (ennill o £49.87 miliwn yn 2017/18).

32.5 Hanes y Cynllun

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
	Yn cynnwys Cyd-	Yn cynnwys Cyd-	Yn cynnwys Cyd-	Yn cynnwys Cyd-	Yn cynnwys Cyd-
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Presennol y Rhwymedigaeth Diffiniedig	(1,399,724)	(1,349,822)	(1,564,560)	(1,644,122)	(1,741,294)
Gwerth Teg Asedau'r Cynllun a'r	811,839	834,277	985,512	1,032,264	1,132,656
Costau sy'n Weddill/Diffyg Ariannol	(587,885)	(515,545)	(579,048)	(611,858)	(608,638)

Mae'r rhwymedigaethau yn dangos yr ymrwymadau sydd gan y Cyngor yn y tymor hir i dalu buddion (ymddeol) ôl-gyflogaeth. Mae gan gyfanswm y rhwymedigaeth, sef £609 miliwn, effaith sylweddol ar Werth Net y Cyngor, fel sydd wedi'i nodi yn y Fantolen. Mae trefniadau statudol ar gyfer ariannu'r diffyg yn golygu nad oes effaith ar safle ariannol y Cyngor. Mae'r diffyg ar y cynllun llywodraeth leol yn cael ei wneud yn unol â rhagdybiaethau actiwaraid.

32.6 Asedau Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol

Ar 31 Rhagfyr 2018, roedd Asedau Cronfa Pensiwn Rhondda Cynon Taf wedi'u defnyddio i gyfrifo IAS19 yn cynnwys:

Gwerth Teg Asedau'r Cynllun		
	2017/18	2018/19
	£'000	£'000
Soddgyfrannau'r DU	657,668	345,524
Soddgyfrannau Gwledydd Tramor	1,775,137	1,726,196
Gilts Llog Sefydlog y DU	274,407	407,756
Bondiau Corfforaethau	276,825	336,260
Bondiau Llywodraeth Dramor	2,735	25,109
Bondiau Corfforaethol Tramor	29,407	36,166
Eiddo	175,043	221,127
Arian Parod ac Asedau Cyfredol Net	61,066	113,635
Cyfanswm	3,252,288	3,211,773

32.7 Sail ar gyfer Amcangyfrif Asedau a Rhwymedigaethau

Trosglwyddo Asedau

Mae canlyniadau'r prisiant llawn diwethaf o'r Gronfa (neu ganlyniadau ar y dyddiad cyfrifyddu blaenorol lle bo'n addas) yn cael eu haddasu yn ôl diwedd y flwyddyn gyfrifyddu er mwyn rhagweld:

- Adenillion buddsoddi, a
- Llifoedd arian gan gynnwys adenillion buddsoddi ar y llifoedd arian hynny.

Mae gwerth yr ased ar ddechrau'r cyfnod cyfrifyddu yn cael ei gronni gydag adennillion y buddsoddiad Cronfa dros y cyfnod cyfrifyddu. Mae disgwyl i lifoedd arian net gael eu talu hanner ffordd trwy'r cyfnod a chronni hanner adenillion buddsoddi'r Gronfa dros y cyfnod.

Trosglwyddo Rhwymedigaethau

Mae canlyniadau'r prisiant llawn diwethaf o'r Gronfa (neu ganlyniadau ar y dyddiad cyfrifyddu blaenorol lle bo'n addas) yn cael eu haddasu fel bod modd caniatáu'r dyddiad cyfrifyddu diweddarach (trwy ychwanegu llog at y rhwymedigaethau) ac ystyried newidiadau i rwymedigaethau o ganlyniad i'r canlynol:

- Cynnydd buddion newydd a rhyddhau rhwymedigaethau o dalu buddion.
- Y rhagdybiaethau ariannol a demograffig wedi'u mabwysiadu ar ddiwedd y flwyddyn.
- Effaith profiad sy'n effeithio ar y rhwymedigaethau, megis effaith cynnydd pensiynau ar bensiynau sydd i'w talu a buddion gohiriedig.
- Os yw'n berthnasol, effaith digwyddiadau sy'n arwain at newid yn y rhwymedigaeth, megis costau gwasanaeth blaenorol, taliadau llawn ac ennill trwy gwtogi.

Roedd y prisiant llawn yn seiliedig ar fuddion wedi'u hariannu a'r prif ragdybiaethau wedi'u defnyddio gan yr actiwari:

	31/03/18	31/03/19
Cyfradd Enillion Disgwyliedig Tymor Hir ar Asedau yn y Cynllun (yn unol â'r gyfradd ddisgowntio)	4.5%	4.5%
Rhagdybiaethau marwolaeth:		
Hirhoedledd yn 65 ar gyfer pensiynwyr cyfredol:		
Dynion	22.9	22.2
Merched	25.0	24.1
Hirhoedledd yn 65 ar gyfer pensiynwyr y dyfodol:		
Dynion	25.1	23.9
Merched	27.3	25.9
Cyfradd chwyddiant (RPI)	3.2%	3.3%
Cyfradd chwyddiant (CPI)	2.1%	2.2%
Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau	3.35%	3.45%
Graddfa'r cynnydd ynghylch pensiynau	2.1%	2.2%
Cyfradd ar gyfer rhwymedigaethau cynllun disgowntio	2.6%	2.4%
Manteisio ar yr opsiwn i drosi pensiwn blynyddol yn gyfandaliad adeg ymddeol		
Gwasanaeth Ar ôl 2010	80%	80%
Gwasanaeth Cyn 2010	80%	80%

Mae'r rhagdybiaethau actiwaraid wedi'u nodi yn y tabl uchod yn cael effaith ar yr amcangyfrif o'r rhwymedigaethau buddion diffiniedig. Mae'r dadansoddiad isod wedi cael ei bennu ar newidiadau posibl rhesymol o'r rhagdybiaethau sy'n codi ar ddiwedd y cyfnod, ac mae'n tybio bod y dybiaeth wedi'i dadansoddi yn newid tra bod y rhagdybiaethau eraill yn parhau i fod yn gyson.

	RhCT		Cyd-bwyllgorau		Cyfanswm	
	Cynnydd yn y Rhagdybiaeth	Gostyngiad yn y Rhagdybiaeth	Cynnydd yn y Rhagdybiaeth	Gostyngiad yn y Rhagdybiaeth	Cynnydd yn y Rhagdybiaeth	Gostyngiad yn y Rhagdybiaeth
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Hirhoedledd (Cynyddu neu Gostwng mewn Blwyddyn)	55,080	(54,490)	225	(223)	55,305	(54,713)
Cyfradd y Cynnydd mewn Cyflogau (Cynyddu neu Leihau gan 0.1%)	6,910	(6,840)	32	(32)	6,942	(6,872)
Graddfa'r cynnydd ynghylch pensiynau sy'n cael eu talu (Cynyddu neu Leihau gan 0.1%)	25,520	(25,100)	106	(105)	25,626	(25,205)
Cyfradd y Cynllun Gostwng Rhwymedigaethau (Cynyddu neu Gostyngiad o 0.1%)	(31,880)	32,490	(136)	139	(32,016)	32,629

32.8 Cyfraniadau ar gyfer y Cyfnod Cyfrifyddu sy'n dod i ben ar 31 Mawrth 2020

Amcangyfrif cyfraniadau rheolaidd y cyflogwr at y Gronfa ar gyfer y cyfnod cyfrifyddu 31 Mawrth 2020 yw £38.2 miliwn. Yn ychwanegol at hyn, mae'n bosibl y bydd angen cyfraniadau straen ar gronfa.

Mae modd gweld rhagor o wybodaeth yn Adroddiad Blynyddol y Gronfa Bensiwn sydd ar gael ar gais y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cyllid a Digidol, Tŷ Bronwydd, Y Porth, Cwm Rhondda, CF39 9DL.

33.0 Buddion Ymddeol – Cynlluniau Cyfrannu Diffiniedig

Mae athrawon wedi'u cyflogi gan y Cyngor yn aelodau o Gynllun Pensiwn Athrawon, sydd wedi'i weinyddu gan Bensiynau Athrawon ar ran Adran Addysg. Mae'r Cynllun yn darparu buddion penodol i athrawon ar ôl ymddeol, ac mae'r Cyngor yn cyfrannu tuag at y costau trwy wneud cyfraniadau sy'n seiliedig ar ganran o gyflogau pensiwn aelodau.

Mae'r Cynllun, yn dechnegol, yn gynllun buddion diffiniedig. Serch hynny, dydy'r Cynllun ddim yn cael ei ariannu, ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol i gyfrif cyfradd gyfrannu'r cyflogwr sy'n cael ei thalu gan awdurdodau lleol. Does dim modd i'r Cyngor bennu ei safle a chyflawniad ariannol o ran y Cynllun gyda sicrwydd digonol at ddibenion cyfrifyddu. At ddibenion y Datganiad o Gyfrifon yma, mae'n cael ei nodi ar yr un sail â chynllun cyfrannu diffiniedig.

Yn 2018/19, talodd y Cyngor £12.9 miliwn i Bensiynau Athrawon mewn perthynas â buddion ymddeol athrawon, gan gynrychioli 16.48% o gyflog pensiwnadwy. Y ffigurau ar gyfer 2017/18 oedd £12.8 miliwn, gan gynrychioli 16.48% o gyflog pensiwnadwy hefyd. Yn ogystal â hyn, mae'r Cyngor yn gyfrifol am bob taliad pensiwn sy'n berthnasol i flynyddoedd ychwanegol y mae wedi'u dyfarnu, ynghyd â chynnydd cysylltiedig. Yn 2018/19, cyfanswm y ffigurau yma oedd £822k (£838k yn 2017/18).

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gostau unrhyw fuddion ychwanegol sy'n cael eu dyfarnu ar ôl ymddeoliad cynnar y tu allan i delerau'r cynllun i athrawon. Mae cyfrif am y costau yma ar sail buddion diffiniedig.

34.0 Rhwymedigaethau Amodol

34.1 Yswiriant

Mae'r Cyngor yn atebol am hawliadau yswiriant mewn perthynas â rhai digwyddiadau sy'n cael eu cyflwyno yn erbyn y Cyngor. Ar 31 Mawrth 2019, mae darpariaeth wedi'i neilltuo mewn perthynas â'r hawliadau sydd wedi cael eu cyflwyno. Mae yna rwymedigaeth ddigwyddiadol bellach mewn perthynas â digwyddiadau a fydd wedi digwydd ond sydd heb arwain at hawliad hyd at ddyddiad y cyfrifon. Mae'r "statud cyfyngiadau" yn pennu'r amserlen ar gyfer pryd

mae modd gwneud cais mewn perthynas â rhywbeth sydd wedi digwydd yn y gorffennol. Mae cronfa wrth gefn a glustnodwyd wedi cael ei sefydlu er mwyn cyfrannu at gostau'r digwyddiadau yma.

Oherwydd nifer yr hawliadau ac amgylchiadau gwahanol pob hawliad unigol, does dim modd i ni ddarparu cynnig o'r effaith ariannol posibl. Yn yr un modd, byddai rhoi syniad o'r ansicrwydd mewn perthynas â swm y dyledion ac amseru'r dyledion hynny yn anymarferol.

Caiff hawliadau yswiriant hefyd eu nodi yn nodyn 4.3.

34.2 Municipal Mutual Insurance Ltd.

Mae hen awdurdodau Cyngor Bwrdeistref Cwm Rhondda, Cyngor Bwrdeistref Cwm Cynon, Cyngor Bwrdeistref Taf-elái a Chyngor Sir Morgannwg Ganol yn gredydwy'r Municipal Mutual Insurance Ltd. (MMI). Roedd Municipal Mutual Insurance Cyf. (MMI) wedi rhoi'r gorau i ddarparu yswiriant busnes o 30 Medi 1992 a chafodd Cynllun o Drefniant ei roi ar waith ym mis Ionawr 1994. Er mwyn sicrhau bod MMI yn rheoli ei fusnes yn drefnus ac yn ddiddyled, rhoddwyd cynllun trefniant gyda'i gredydwy'r ar waith ym mis Ionawr 1994. Ac yntau'n credydwr o MMI, mae'r Cyngor wedi'i rwymo yn gyfreithiol gan y Cynllun yma ac ym mis Tachwedd 2012, cafodd y cynllun ei gychwyn.

Bydd unrhyw daliadau setlo yn y dyfodol a wneir gan MMI ar ôl gosod yr ardoll gychwynnol yn cael ei wneud ar y gyfradd is o 75%. Bydd cronfeydd yr awdurdodau eraill yn talu'r 25% sy'n weddill. Mae gohebiaeth gan weinyddwr y cynllun yn nodi nad yw'n bosibl gwarantu y bydd yr ardoll gychwynnol a'r ail ardoll, a gafodd eu talu ym mis Chwefror 2014 a mis Mai 2016, yn ddigon ond dyma'r amcangyfrifon gorau ar hyn o bryd. Mae'r cynllun yn gofyn bod y gweinyddwr yn adolygu'r Ardoll o leiaf unwaith y flwyddyn. Gan ystyried yr ansicrwydd mewn perthynas â faint o wahaniaeth bydd y gwaith cychwynnol yn ei gael, mae gan y Cyngor rwymedigaeth ddigwyddiadol oherwydd mae'n bosibl y bydd y Cyngor yn destun i waith ychwanegol yn amodol ar adnoddau MMI, yr yswiriwr.

35.0 Cronfeydd Ymddiriedolaeth

Mae'r Cyngor yn gweithredu fel unig ymddiriedolwr ar gyfer sawl elusen. Caiff cyfrifon ar wahân eu cynnal ar gyfer yr elusennau yma. Ar 31 Mawrth 2019, roedd asedau net y Cyngor fel a ganlyn, dydy'r asedau net ddim wedi cael eu cynnwys ym Mantolen y Cyngor. Mae ffigyrau 2018/19 yn amodol ar archwiliad (Swyddfa Archwilio Cymru Deddf yr Eglwys yng Nghymru, Gwasanaeth Archwilio Mewnol Rhanbarthol ar gyfer y cronfeydd eraill).

	Disgrifiad	31/03/18	31/03/19
		£'000	£'000
Addysg ac Amrywiol	Cronfeydd amrywiol wedi'u sefydlu ar gyfer buddion addysgol a chymunedol	251	259
Rhondda Cynon Taf Elusen i'r rhai Â nam gweledol	Cronfa wedi'i sefydlu er budd dinasyddion â nam ar eu golwg	76	45
Deddf yr Eglwys yng Nghymru Cronfa	Cronfa wedi'i sefydlu dan Ddeddf yr Eglwys yng Nghymru ar gyfer amrywiol nodau elusennol yn siroedd Rhondda Cynon Taf, Merthyr Tudful a Phen-y-bont ar Ogwr	12,253	12,720

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL RHONDDA CYNON TAF

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL 2018/19

1. **CYFLWYNIAD**

1.1 Mae [Cynllun Corfforaethol 2016-2020](#) y Cyngor yn pennu gweledigaeth, pwrpas, ac uchelgais cyffredinol y Cyngor rhwng 2016 a 2020.

1.2 Gweledigaeth, pwrpas a blaenoriaethau'r Cyngor yw:

- Gweledigaeth – Bod yn Fwrdeistref Sirol sydd â dyheadau uchel, sy'n hyderus ac sy'n hyrwyddo cyfle i bawb.
- Pwrpas – Darparu arweinyddiaeth gymunedol gref a gwasanaethau effeithiol ar gyfer pobl Rhondda Cynon Taf er mwyn eu galluogi i gyflawni eu potensial ac i ffynnu.
- Blaenoriaethau:
 - Economi – Adeiladu Economi Gref
 - Pobl – Hyrwyddo annibyniaeth a bywydau cadarnhaol i bawb; a
 - LLE – Creu cymdogaethau mae pobl yn falch o gael byw a gweithio ynddyn nhw.

1.3 Darparu sail i'r blaenoriaethau uchod yw thema drawsbynciol 'Byw ar yr hyn sydd gyda ni' sy'n canolbwyntio ar drefniadau rheoli ariannol cadarn i sicrhau bod y Cyngor yn cynnal ei sefydlogrwydd ariannol a gwneud yn fawr o adnoddau prin.

1.4 Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn nodi, a hynny ar gyfer y gymuned, defnyddwyr y gwasanaeth, y sawl sy'n talu Treth y Cyngor a rhanddeiliaid eraill, drefniadau llywodraethu'r Cyngor. Mae hefyd modd gweld adolygiad y Cyngor mewn perthynas â'i effeithlonrwydd wrth reoli risg wrth gyflawni blaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol.

2. **CWMPAS CYFRIFOLDEB**

2.1 Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn gyfrifol am sicrhau bod busnes y Cyngor yn cael ei gynnal mewn modd sy'n cydymffurfio â'r gyfraith a'r safonau a bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu, bod cofnod cywir o'r holl arian yma a bod yr arian yn cael ei ddefnyddio mewn modd economaidd, effeithlon ac effeithiol.

2.2 Mae'r Cyngor yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei waith a hwyluso ymarfer y Cyngor o'i swyddogaethau. Mae hyn yn cynnwys sicrhau trefniadau ar gyfer rheoli risg.

- 2.3 Mae'r Cyngor, wrth lunio'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol, wedi mabwysiadu'r *Fframwaith Cyflawni Trefniadau Llywodraethu Da o fewn Llywodraeth Leol (2016)* wedi'i ddatblygu gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth a Chymdeithas Prif Weithredwyr ac Uwch Reolwyr yr Awdurdod Lleol. Trwy wneud hyn, mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn bodloni dyletswydd gyfreithiol y Cyngor, fel sydd wedi'i nodi yn Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2014, fel y'i diwygiwyd gan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) (Diwygio) 2018.
- 2.4 Bwriad Datganiad Llywodraethu Blynyddol y Cyngor yw darparu cynrychiolaeth gywir o'r trefniadau llywodraethu sydd ar waith ar gyfer y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019.

3. **PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU**

- 3.1 Mae'r fframwaith llywodraethu yn cynnwys y systemau, gweithdrefnau a'r gwerthoedd diwylliannol sy'n cyfarwyddo a rheoli'r Cyngor yn ogystal â'r gweithgareddau y mae'n atebol amdany'n nhw, ac y mae'r Cyngor yn eu cynnal ac yn arwain y gymuned. Mae hyn yn galluogi'r Cyngor i fonitro'i gyflawniad mewn perthynas â'i amcanion strategol a thrafod a yw'r amcanion yma wedi arwain at ddarparu gwasanaethau costeffeithiol addas.
- 3.2 Yn achos Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf, mae llywodraethu yn golygu sicrhau bod y Cyngor yn gwneud y pethau cywir yn y ffordd gywir ar gyfer y bobl gywir mewn modd amserol, cynhwysol, agored, onest ac atebol.
- 3.3 Mae'r system rheolaeth fewnol yn rhan sylweddol o'r fframwaith yma, ac mae'r system wedi'i lunio er mwyn rheoli risg i lefel rhesymol. Does dim modd cael gwared ar yr holl risg o fethu er mwyn cyflawni amcanion a nodau ac felly mae'r system ond yn gallu darparu sicrwydd rhesymol o ran effeithiolrwydd ac nid sicrwydd diamod.
- 3.4 Mae'r system rheolaeth fewnol wedi'i seilio ar broses barhaus a gafodd ei llunio i nodi a blaenoriaethu'r risg mewn perthynas â chyflawni blaenoriaethau'r Cyngor, gwerthuso'r tebygolrwydd ac effaith y risgiau yma a'u rheoli nhw mewn modd effeithlon, effeithiol ac economaidd.
- 3.5 Mae'r fframwaith llywodraethu sy'n cael ei amlinellu isod wedi bod ar waith yng Nghyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019 (a hyd at ddyddiad cymeradwyo Datganiad o Gyfrifon 2018/19).

4. **Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU**

- 4.1 Mae gan y Cyngor ystod eang o drefniadau llywodraethu yn eu lle, yn unol â'r *Fframwaith Cyflawni Trefniadau Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol*. Mae nifer o'r trefniadau yma wedi'u nodi yn ei [Gyfansoddiad](#). Mae tabl 1 yn rhoi enghreifftiau o'r systemau, prosesau a'r dogfennau allweddol sydd ar waith o fewn y Cyngor yn ystod 2018/19.

Tabl 1 – Enghreifftiau o elfennau allweddol o drefniadau llywodraethu'r Cyngor.

Egwyddorion Llywodraethu Da	Dyma esiamplau o systemau, prosesau a dogfennau allweddol sydd ar waith o fewn y Cyngor.
Ymddwyn yn onest, gan arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesol a pharchu'r gyfraith	• Cod Ymddygiad Aelodau Etholedig a Swyddogion – pennu safonau ymddygiad y mae disgwyl i Aelodau/Swyddogion eu dilyn, mae'r safonau yma wedi'u seilio ar egwyddorion gonestrwydd, amhleidioldeb a gwrthrycholdeb. • Rheolau Gweithdrefnau – gan gynnwys y Cyngor, Llywodraeth Agored, Mynediad at Wybodaeth, Y Gyllideb a'r Fframwaith Polisi, yr Adran Weithredol, Trosolwg a Chraffu, Cyflogi Swyddogion a Rheolau Gweithdrefnau Contract a Chyllid. Mae'r rheolau yn pennu trefniadau y mae disgwyl i Aelodau Etholedig a Swyddogion eu dilyn wrth gyflawni busnes y Cyngor, gyda'r bwriad o arddangos atebolrwydd a gonestrwydd mewn modd cyhoeddus. • Y Pwyllgor Safonau – rôl y pwyllgor yma, ymhlith pethau eraill, yw hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan Aelodau Etholedig. • Polisi chwythu'r chwiban – mae'r polisi yma'n hyrwyddo'r safonau'r gwasanaeth uchaf a phennu sut mae modd i weithwyr roi gwybod i'r Cyngor am gamweddau. • Strategaeth Gwrth-dwyll, Llwgwrwobrwyo a Llygru. • Polisi Rhoddion a Lletygarwch. • Sylwadau, Canmol a Chwyno – mae'r polisi yma'n pennu sut mae'r Cyngor yn ymdrin ag adborth (gan gynnwys cwynion, canmoliaeth a sylwadau) ac yn ymateb iddyn nhw. • Canllaw i Swyddogion.
Bod yn agored a chynnal gwaith ymgysylltu cynhwysfawr â rhanddeiliaid.	• Dyma Gynllun Cyhoeddi sydd â'r bwriad o roi cyngor i ddinasyddion ar sut i ofyn am wybodaeth gyhoeddus sydd gan yr Awdurdod. • Hysbysiadau Preifatrwydd Corfforaethol a Phenodol i Wasanaethau clir ac agored. • Cynllunio ymlaen llaw ar gyfer cyfarfodydd Pwyllgorau, yn ogystal â rhestr o bynciau i'w trafod, ble y bo'n addas.

Egwyddorion Llywodraethu Da.	Dyma esiamplau o systemau, prosesau a dogfennau allweddol sydd ar waith o fewn y Cyngor.
Diffinio deilliannau o ran buddion amgylcheddol, cymdeithasol ac economaidd cynaliadwy. Penderfynu ar yr ymyriadau sydd eu hangen er mwyn gwneud y gorau o gyflawni'r deilliannau a fwriedir.	• Fframwaith Rheoli Cyflawniad (Perfformiad). • Y Cynllun Corfforaethol a'r Cynllun Darparu Gwasanaeth. • Adroddiad Cyflawniad Chwarterol (gan gynnwys diweddaru'r Gofrestr Risgiau). • Strategaeth Rheoli Risg. • Strategaeth Gyllideb Refeniw Flynyddol a'r Rhaglen Gyfalaf tair blynedd. • Cynllun Ariannol Tymor Canolig. • Pwyllgorau Craffu.
Datblygu capasiti'r endid, gan gynnwys gallu'r garfan arwain, a'r unigolion sy'n rhan o'r garfan honno.	• Proses Hunanasesu Corfforaethol a'r Broses Hunanasesu ar gyfer Gwasanaethau. • Cynllun Corfforaethol. • Rhaglen hyfforddi a datblygu ar gyfer Aelodau Etholedig a Swyddogion. • Cynllun Gweithlu 2017–22. • Cynlluniau Dirprwyo.
Rheoli risg a chyflawniad yn rhan o reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol cyhoeddus cadarn.	• Proses Hunanasesu Corfforaethol a'r Broses Hunanasesu ar gyfer Gwasanaethau. • Strategaeth Rheoli Risg. • Cynllun Darparu Gwasanaeth. • Adroddiad Cyflawniad Chwarterol (gan gynnwys diweddaru'r Gofrestr Risgiau). • Adroddiad Cyflawniad Corfforaethol (h.y. adroddiad blynyddol diwedd y flwyddyn). • Pwyllgor Archwilio a'r swyddogaeth Archwilio Fewnol. • Cynllun Rheoli Gwybodaeth (gan gynnwys y Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol). • Rheolau Gweithdrefn y Fframwaith Cyllideb a Pholisi a Rheolau Contract a Gweithdrefnau Ariannol. • Cynllun Ariannol Tymor Canolig.
Gweithredu arferion da o ran tryloywder, rhoi gwybod ac archwilio er mwyn cyflawni atebolrwydd effeithiol.	• Rhoi gwybod am brotocolau a chalendrau (gan gynnwys rhaglenni gwaith sy'n edrych i'r dyfodol, er enghraifft, ar gyfer y Cabinet a'r Pwyllgorau Craffu). • Datganiad o Gyfrifon. • Datganiad Llywodraethu Blynyddol. • Llunio Adroddiadau Blynyddol ynghylch meysydd busnes allweddol e.e. Rhianta Corfforaethol, yr Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol. • Asesiad allanol a Siarter yr Archwiliad Mewnol. • Pwyllgor y Gronfa Bensiwn.

--	--

- 4.2 Mae'r Fframwaith Trefniadau Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol yn cefnogi'r egwyddor bod Awdurdodau Lleol yn datblygu ac yn cynnal cod ymarfer. Mewn blynyddoedd blaenorol, doedd gan y Cyngor ddim 'cod' annibynnol a chyfeiriodd at bolisiâu a dogfennau wedi'u nodi yn ei Gyfansoddiad fel tystiolaeth o drefniadau priodol. Serch hynny yn dilyn y cynnig i wella yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol y llynedd, mae Cod Lleol o Lywodraethu Corfforaethol drafft wedi'i ddatblygu a bydd yn cael ei drafod gan Bwyllgor Archwilio'r Cyngor yn ei gyfarfod ar 29 Ebrill 2019.

5. **ADOLYGU EFFEITHLONRWYDD**

- 5.1 Mae'r Cyngor yn gyfrifol am gynnal asesiad o'i fframwaith llywodraethu, gan gynnwys ei system rheolaeth fewnol, o leiaf unwaith y flwyddyn.
- 5.2 Mae'r gweithgaredd yma wedi cynnwys adolygu'r gweithgareddau sydd ar waith mewn perthynas â phrif drefniadau llywodraethu'r Cyngor, gan drafod trefniadau llywodraethu gydag Uwch Swyddogion ar draws y gwasanaethau ac ystyried canfyddiadau asesiad corfforaethol y Cyngor ac adroddiad archwilydd allanol.
- 5.3 Mae'r canfyddiadau a'r cynigion er gwella wedi cael eu hadolygu a'u herio gan Garfan Uwch Arweinwyr y Cyngor a'r Pwyllgor Archwilio. Maen nhw wedi cael eu nodi isod yn unol â'r *Fframwaith Trefniadau Llywodraethu Da mewn Llywodraeth Leol (2016)*.

5.4 CYNNYDD SYDD WEDI CAEL EI WNEUD ER MWYN RHOI'R CYNIGION ER GWELLA A GAFODD EU NODI YN Y DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL 2017/18

5.4.1 Nododd Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2017/18 9 o gynigion i'w gwella. Cafodd y newyddion diweddaraf ynglŷn â chynnydd ei adrodd i Bwyllgor Archwilio'r Cyngor ar [17 Rhagfyr 2018](#). Yn dilyn trafodaeth, **PENDERFYNODD y Pwyllgor: 'Bod y cynnydd wedi'i wneud i weithredu'r argymhellion yn foddhaol'.**

5.4.2 Ar gyfer cyflawnrwydd, dyma statws pob cynnig er gwella:

Egwyddor/Maes Craidd	Mater a Nodwyd	Argymhelliad	Swyddog Cyfrifol a Graddfa Amser	Statws / Diweddariad
Y Fframwaith Llywodraethu	Mae trefniadau llywodraethu'r Cyngor yn cynnwys nifer o godau a dogfennau, a dydyn nhw ddim yn cael eu cyfuno i greu cod llywodraethu lleol sydd wedi'i nodi yn y fframwaith cenedlaethol.	Yn unol â'r fframwaith cenedlaethol, dylai'r Cyngor lunio dogfennau o'i drefniadau, a'u cyhoeddi, o fewn cod llywodraethu lleol, a hynny yn dilyn adolygiad a chymeradwyaeth gan Gynghorwyr etholedig.	Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Cyflawni a Gwella Chwarter 2 2018/19 Graddfa Amser Diwygiedig Chwarter 4 2018/19	Wedi ei roi ar waith. Cyfeiriwch at baragraff 4.2 o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.
Ymddwyn yn onest, gan arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd	Cafodd nifer o gamau eu cymryd er mwyn codi ymwybyddiaeth o bolisiâu a strategaethau o fewn y Cyngor; serch hynny, chaiff gwybodaeth ddim ei chasglu ynglŷn â lefel y ddealltwriaeth.	Polisiâu a Strategaethau – cyflawni gwaith ymgynghori o fewn y Cyngor er mwyn asesu lefel yr ymwybyddiaeth a'r ddealltwriaeth o'r Polisi Chwythu'r Chwiban, Y Strategaeth Gwrth-dwyll, Llwgrwobrwy a Llygru, y Polisi	Pennaeth Datblygu'r Gyfundrefn Chwarter 3 2018/19	Wedi ei roi ar waith. Cyfeiriwch at baragraff 5.5.8 o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Egwyddor/Maes Craidd	Mater a Nodwyd	Argymhelliad	Swyddog Cyfrifol a Graddfa Amser	Statws / Diweddariad
moesol a pharchu'r gyfraith		Anrhegion a Lletygarwch a'r trefniadau sefydlu.		
Ymddwyn yn onest, gan arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesol a pharchu'r gyfraith	Cwynion a Sylwadau – does dim dadansoddiadau cyson yn cael eu cynnal a'u darparu i Wasanaethau er mwyn cefnogi trefniadau rheoli cyflawniad, er enghraifft, dadansoddiadau o nifer y cwynion, a'u math, ac unrhyw themâu sy'n codi'n gyson.	Sylwadau, canmoliaeth a chwynion (sydd ddim yn ymwneud â'r gwasanaethau cymdeithasol) – cyflwyno trefniadau sy'n sicrhau bod modd i wasanaethau fanteisio ar ddadansoddiadau rheolaidd o gwynion. Cwynion a Sylwadau – does dim diweddariadau cyson yn cael eu llunio er mwyn crynhoi'r cwynion a'r pryderon sydd ddim yn ymwneud â'r gwasanaethau cymdeithasol, na'r camau gweithredu a gaiff eu cymryd.	Pennaeth Materion Cyfreithiol – Gwasanaethau Corfforaethol a Llywodraethol Chwarter 2 2018/19	Wrthi'n mynd rhagddo Cyfeiriwch at baragraffau 5.5.14 i 5.5.15 o'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol.
Diffinio deilliannau mewn perthynas â buddiannau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy.	Doedd cynlluniau gweithredu blaenoriaeth y Cynllun Corfforaethol Drafft ddim yn rhan o'r broses cyn graffu yn 2017/18.	Dylai'r cynlluniau gweithredu blaenoriaeth y Cynllun Corfforaethol Drafft ar gyfer 2018/19 wynebu proses cyn graffu er mwyn asesu sail y targedau dangosyddion cyflawniad a ph'un a fydd y camau sydd wedi'u nodi yn helpu i wireddu deilliannau sydd wedi'u diffinio, ymhlith pethau eraill.	Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Cyflawni a Gwellu a Rheolwr Cyflawniad Chwarter 1 2018/19	Wedi ei roi ar waith. Cyfeiriwch at baragraff 5.7.2 o'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol.

Egwyddor/Maes Craidd	Mater a Nodwyd	Argymhelliad	Swyddog Cyfrifol a Graddfa Amser	Statws / Diweddariad
Datblygu capasiti'r gwasanaeth, gan gynnwys gallu'r arweinwyr ac unigolion o fewn y gwasanaeth	Er y caiff ffurflenni gwerthuso eu defnyddio er mwyn mesur gwerth yr hyfforddiant a gweithgareddau datblygu, nifer cyfyngedig o adborth sydd ar gael.	Yn sgil y nifer cyfyngedig o adborth a gaiff ei ddarparu ynglŷn â hyfforddiant, ymgysylltu â hyfforddeion er mwyn nodi dulliau eraill o gael adborth er mwyn sicrhau bod yr adnoddau yn darparu'r budd gorau.	Pennaeth Datblygu'r Gyfundrefn Chwarter 1 2018/19 ymlaen	Wedi ei roi ar waith. Anfonir ceisiadau am adborth ar ôl hyfforddiant yn electronig at fynychwyr achlysuron hyfforddi o hyd (a dull o ddadansoddi adborth) yn ogystal â deialog wyneb yn wyneb â Swyddogion y Cyngor – bydd hon yn broses barhaus.
Rheoli risg a chyflawniad yn rhan o reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol cyhoeddus cadarn	Cafodd prosesau rheoli risg y Cyngor eu hadolygu yn 2017/18 a chafodd gwelliannau eu cyflwyno er mwyn atgyfnerthu'r trefniadau ymhellach. Serch hynny, chafodd y ddogfen Rheoli Risg ddim ei hadolygu/diweddaru.	Adolygu Strategaeth Rheoli Risg y Cyngor er mwyn asesu a yw'n parhau i fod yn addas i bwrpas. Os oes angen adolygu'r ddogfen, dylai'r newidiadau yma cael eu hadrodd i Gynghorwyr etholedig fel bod modd iddyn nhw adolygu a chymeradwyo'r newidiadau cyn iddyn nhw gael eu cyhoeddi.	Pennaeth Materion Archwilio Mewnol a Rhaglenni Datblygu Caffael Chwarter 3 2018/19	Wedi ei roi ar waith. Cyfeiriwch at baragraff 5.10.1 o'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol.

Egwyddor/Maes Craidd	Mater a Nodwyd	Argymhelliad	Swyddog Cyfrifol a Graddfa Amser	Statws / Diweddariad
Rheoli risg a chyflawniad yn rhan o reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol cyhoeddus cadarn	Pwyllgor Archwilio – does dim hunanasesiad wedi'i gynnal yn erbyn y safonau sydd wedi'u hamlinellu yn nogfen CIPFA: 'Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities and Police – 2013 Edition'. Mae'r broses yma wedi'i hoedi am ein bod ni'n aros am ganllawiau sydd wedi'u diweddaru.	Dylai Pwyllgor Archwilio'r Cyngor, ar y cyd â'r Pennaeth Materion Archwilio Mewnol, gynnal hunanasesiad yn erbyn y safonau sydd wedi'u nodi yn nogfen CIPFA: 'Audit Committees: Practical Guidance for Local Authorities and Police. 2018 Edition'.	Pennaeth Materion Archwilio Mewnol a Rhaglenni Datblygu Caffael Graddfa Amser Diwygiedig Chwarter 4 2018/19	Wedi ei roi ar waith. Cyfeiriwch at baragraff 5.10.11 o'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol.
	Dydy dogfen Rheolau Gweithdrefnau Ariannol y Cyngor ddim wedi'i adolygu ers 2 flynedd.	Adolygu a diweddaru Rheolau'r Gweithdrefn Ariannol y Cyngor, pan fo angen, a rhoi gwybod i Gynghorwyr etholedig am y newidiadau yma fel bod modd iddyn nhw eu trafod a'u cymeradwyo.	Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Cyflawni a Gwella – Chwarter 2 2018/19	Wrthi'n mynd rhagddo Cyfeiriwch at baragraff 5.10.17 o'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol.
Rhoi arferion da ar waith o ran tryloywder, adrodd ac archwilio er mwyn darparu atebolrwydd effeithiol	Dydy'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol ddim yn ddogfen annibynnol ar wefan y Cyngor.	Er mwyn cynyddu amlygrwydd / ymwybyddiaeth o'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol, dylai'r ddogfen yma fod yn ddogfen annibynnol ar wefan y Cyngor.	Pennaeth Materion Archwilio Mewnol a Rhaglenni Datblygu Caffael Chwarter 2 2018/19	Wedi ei roi ar waith. Cyfeiriwch at baragraff 5.11.4 o'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol.

- 5.4.3 Yn seiliedig ar y diweddariad diwedd blwyddyn, ystyrir bod cynnydd da wedi'i wneud ar y cyfan i weithredu'r 9 cynnig er gwella yn 2017/18 e.e. 7 wedi'u rhoi ar waith a 2 sydd wrthi'n mynd rhagddo. Bydd y 2 gynnig sydd wrthi'n mynd rhagddo yn cael eu trosglwyddo i'w gweithredu'n llawn yn 2019/20.

- 5.5 Ymddwyn yn onest, gan arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesol a pharchu'r gyfraith.

Gweithredu gydag uniondeb

Aelodau Etholedig¹

- 5.5.1 Cafodd cofnodion cyfarfodydd Pwyllgor Craffu'r Cyngor eu harchwilio i benderfynu a oedd wedi cael eu cynnal yn unol â Chod Ymddygiad y Cyngor. Cafodd ei nodi bod datganiadau o fuddiant wedi cael eu gwneud gan Gynghorwyr, ble y bo'n addas.

Y Pwyllgor Safonau

- 5.5.2 Roedd Pwyllgor Safonau yn ei le yn ystod y flwyddyn i hyrwyddo, cynnal a goruchwilio safonau uchel o ymddygiad gan Gynghorwyr etholedig. Nodir bod Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Safonau wedi'i gynnwys yng Nghyfansoddiad y Cyngor.
- 5.5.3 Yn ystod 2018/19, roedd gan y Pwyllgor Safonau gynllun gwaith yn ei le, aeth yr Aelodau at ei gilydd 4 gwaith a llunion nhw Adroddiad Blynnyddol ar gyfer 2018/19 a gafodd ei adrodd a'i gytuno gan y Pwyllgor yn y cyfarfod a gynhaliwyd ar 22 Mawrth 2019.
- 5.5.4 Yn ogystal â hyn, cafodd ymddygiad 1 Aelod etholedig ei adrodd i'r Pwyllgor Safonau ymchwilio iddo yn ystod 2018/19. Cafodd hyn ei drafod yn y cyfarfod a gynhaliwyd ar 22 Hydref 2018. Yn dilyn ystyried y dystiolaeth wedi'i darparu a datganiadau tystion, daeth y Pwyllgor i'r casgliad bod sail i'r gŵyn, ond doedd dim angen cymryd camau pellach.

Gweithwyr y Cyngor

- 5.5.5 Derbyniodd pob swyddog a ddechreuodd o fewn y Cyngor sesiwn sefydlu lleol a chafodd gweithdrefn Adolygu Cyflawniad Unigol ei rhoi ar waith er mwyn cefnogi datblygu personol y swyddogion. Cafodd y trefniadau cyffredinol eu rheoli gan Wasanaeth Adnoddau Dynol y Cyngor a nodwyd bod diweddariad ynglŷn â chynnydd wedi'i adrodd i'r Uwch Dîm Rheoli i sicrhau bod adolygiadau wedi'u cynnal yn amserol.

Trefniadau ar waith i fynd i'r afael ag amhriodoldeb posibl

- 5.5.6 Mewn achos lle bod Swyddog yn penderfynu gweithredu'n groes i delerau ac amodau cyflogaeth, roedd trefniadau ar waith i swyddogion "chwythu'r chwiban" trwy Bolisi a Gweithdrefn [Chwythu'r Chwiban y Cyngor](#).
- 5.5.7 Yn ogystal â'r trefniadau Chwythu'r Chwiban, roedd trefniadau ar waith i fynd i'r afael â [thwyll, llwgrwobrwyo a llygru](#) posibl.

¹ Aelodau Etholedig – cyfeirir atyn nhw'n Gynghorwyr etholedig hefyd

5.5.8 Mae gan y Pwyllgor Archwilio gyfrifoldeb cyffredinol dros oruchwylio'r trefniadau llywodraethu sydd ar waith mewn perthynas â chwythu'r chwiban a mynd i'r afael ag achosion posibl o dwyll, llwgrwobrwyo a llygru. Adroddiadau allweddol wedi'u derbyn gan y Pwyllgor Archwilio yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r trefniadau yma oedd:

- [5 Tachwedd 2018](#)

Diweddariad Dros Dro o ran Gwrth-dwyll, Llwgrwobrwyo a Llygru, gan gynnwys trosolwg o'r Fenter Twyll Genedlaethol.

Rhoddodd yr adroddiad yma ddiweddariad dros dro i'r Pwyllgor Archwilio o'r gweithgareddau wedi'u cynnal mewn perthynas ag atal, canfod ac archwilio i achosion posibl o dwyll yn ystod 2018/19. Yn ogystal â hyn, cafodd trosolwg o'r Fenter Twyll Genedlaethol ei ddarparu.

- [4 Chwefror 2019](#)

Arolwg Staff 2018

Rhoddodd yr adroddiad yma ganlyniadau'r arolwg staff a gafodd ei gynnal rhwng mis Tachwedd 2018 a Rhagfyr 2018 i Aelodau (canlyniadau adborth yn seiliedig ar 1,141 o gyfranogwyr allan o 5,994 o staff nad ydyn nhw'n gweithio mewn ysgolion – sef cyfradd cyfranogi o 19%). Bwriad yr arolwg oedd asesu ymwybyddiaeth gyffredinol o drefniadau chwythu'r chwiban a gwrth-dwyll y Cyngor, a chafodd yr argymhellion canlynol eu hawgrymu yn yr adroddiad:

- [CAM GWEITHREDU 1](#)

Atgoffa staff o bwysigrwydd teimlo ag awdurdod i roi gwybod am unrhyw ddrwgdybiaethau sydd gyda nhw (roedd 16.6% o'r gweithwyr a gwblhaodd yr arolwg o'r farn nad oes gyda nhw'r awdurdod i leisio barn ar ôl gweld problem frys a doedd 13.7% 'ddim yn siwr').

- [CAM GWEITHREDU 2](#)

Tawelu meddwl staff na fyddan nhw'n destun ôl-ffeithiol os byddan nhw'n 'chwythu'r chwiban' am gydweithiwr (doedd 41.4% o'r bobl a gwblhaodd yr arolwg ddim yn hyderus na fyddai ôl-ffeithiau gan y Cyngor pe baen nhw'n rhoi gwybod am bryder).

- [CAM GWEITHREDU 3](#)

Cyfathrebu crynodeb syml i staff o drefniadau chwythu'r chwiban a gwrth-dwyll y Cyngor. Hefyd, atgoffa staff lle mae modd dod o hyd i gopiau llawn o'r polisiau (doedd 41.6% o bobl a gwblhaodd yr arolwg ddim yn gwybod am unrhyw bolisiau i'w helpu pe bawn nhw'n gweld problem e.e. Polisi Chwythu'r Chwiban, Gwrth-dwyll, Llwgrwobrwyo a Llygru).

5.5.9 Derbyniodd y Pwyllgor Archwilio yr argymhellion wedi'u nodi yn yr Adroddiad ar 4 Chwefror 2019, ond roedd y Pwyllgor yn awyddus i Swyddogion ddadansoddi'r adborth ymhellach gyda'r bwriad o asesu a oes themâu neu

bryderon penodol staff yn amlwg ym meysydd gwasanaeth penodol y Cyngor. I fynd i'r afael â hyn, cytunwyd ar gam gweithredu ychwanegol:

- CAM GWEITHREDU 4
Adolygu'r adborth manwl a ddaeth i law a'i ddefnyddio i dargedu adnoddau mewn meysydd penodol allai wella'r trefniadau ymhellach.
- 25 Mawrth 2019
Cafod dau adroddiad eu cyflwyno i'r Pwyllgor (mewn perthynas â threfniadau llywodraethu):
 - Adroddiad Blyneddol Chwythu'r Chwiban 2018/19; a
 - Adroddiad Blyneddol Gwrth-dwyll, Llwgwrwobrwyo a Llygredd 2018/19.

Nodwyd yn y ddau adroddiad y trefniadau llywodraethu sydd ar waith mewn perthynas â mynd i'r afael ag amhriodoldeb posibl ac roedd crynodeb o'r gwaith wedi'i gyflawni yn ystod blwyddyn ariannol 2018/19. Mae'r adroddiadau hefyd yn cynnwys blaenraglen o weithgarwch wedi'i dargedu ar gyfer 2019/20 sy'n gyson â deilliannau'r ymarfer ymgynghori â staff a gafodd ei gynnal rhwng mis Tachwedd 2018 a Rhagfyr 2018 a'r adborth a ddaeth i law gan y Pwyllgor Archwilio yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 4 Chwefror 2019.

- 5.5.10 Yn seiliedig ar y camau gweithredu wedi'u cynnal i oruchwylio meysydd chwythu'r chwiban a gwrth-dwyll gyda'r gwaith wedi'i gynnal i ymchwilio ac ymateb i achosion a'u hatal, y casgliad yw bod y trefniadau cyffredinol sydd ar waith yn ddigonol.
- 5.5.11 Polisi Rhoddion a Lletygarwch – mae gan y Cyngor Bolisi Rhoddion a Lletygarwch, ac roedd trefniadau ar waith, ar ffurf cofrestrau, i nodi rhoddion a lletygarwch yn unol â'r Polisi yma.

Sylwadau, Gair o Ganmoliaeth neu Gŵyn

Gwasanaethau Cymdeithasol

- 5.5.12 Cafodd adroddiad ei gyflwyno i'r Cabinet ar 3 Hydref 2018, gan nodi trosolwg o weithdrefn cwyno statudol Gwasanaethau Cymdeithasol y Cyngor ar gyfer y cyfnod rhwng Ebrill 2017 a Mawrth 2018. Yn yr adroddiad, roedd crynodeb o bob cwyn a chanmoliaeth wedi'u derbyn, a daeth i gasgliad trwy nodi achosion lle arweiniodd ymarferion dysgu gwers at newidiadau i weithdrefnau / protocolau perthnasol.
- 5.5.13 Yn ôl yr adroddiad, daeth 162 o gwynion i law a oedd angen ymateb iddyn nhw ar y cam cyntaf. Cynrychioliodd y ffigwr yma ostyngiad o 20 o gwynion o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. O'r 162 o gwynion cam un a ddaeth i law, aeth 3 ymlaen i gam dau a daeth 1 cwyn i law yn uniongyrchol ar gam 2 y broses. Yn ôl yr adroddiad, roedd nifer y cwynion a ddaeth i law yn gymharol isel ar y

cyfan o'i gymharu â nifer y bobl sy'n defnyddio'r Gwasanaethau Cymdeithasol bob blwyddyn.

Sylwadau, Gair o Ganmoliaeth neu Gŵyn am Wasanaethau sy ddim yn Wasanaethau Cymdeithasol

- 5.5.14 Cafodd diffyg adroddiad blynyddol sy'n crynhoi'r holl sylwadau, geiriau o ganmoliaeth neu gwynion ei nodi'n faes i'w wella yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol y llynedd.
- 5.5.15 Yn ystod 2018/19, cafodd gwaith ei gynnal i ganoli adnoddau mewn perthynas â phob sylw, gair o ganmoliaeth a chwyn yn un garfan. Mae gan y Cyngor garfan ganolig sy'n rheoli gohebiaeth o'r fath ac mae hyn yn berthnasol i'r gwasanaethau cymdeithasol a gwasanaethau sy ddim yn wasanaethau cymdeithasol. Nodir bod trefniadau wedi'u rhoi ar waith i alluogi gwaith dadansoddi ac adrodd ar wybodaeth.

Arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol

Aelodau Etholedig

- 5.5.16 Yn dilyn etholiadau llywodraeth leol a gafodd eu cynnal ym mis Mai 2017, cafodd pob Aelod etholedig hyfforddiant ar God Ymddygiad Aelodau. Mae hyn yn cefnogi egwyddor gwerthoedd moesegol. Serch hynny, nodir nad yw hyfforddiant gloywi mewn perthynas â'r Cod Ymddygiad wedi cael ei gynnal ers hynny (gweler 5.9.14).

Cadwyni Cyflenwi'r Cyngor

- 5.5.17 Mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno 'Cod ymarfer: Cyflogaeth foesegol mewn cadwyni cyflenwi' gwirfoddol. Bwriad y Cod Ymarfer yw cefnogi datblygu cadwyni cyflenwi mwy moesegol i gyflawni contractau ar gyfer sefydliadau sector cyhoeddus a thrydydd sector Cymru sy'n derbyn cronfeydd cyhoeddus. Mae gwaith wedi cael ei gynnal yn ystod 2018/19 i ffurfioli'r trefniadau angenrheidiol fydd yn galluogi'r Cyngor i ddangos cydymffurfiaid â 12 egwyddor y Cod. O ganlyniad i'r gwaith wedi'i gynnal yn ystod 2018/19, bydd Strategaeth Caffael Moesegol mwy diweddar yn cael ei chraffu yn ystod Blwyddyn y Cyngor 2019/20. Ar ôl i'r Strategaeth gael ei chymeradwyo, bydd rhaid llunio adroddiad i'w graffu bob blwyddyn.

Parchu'r Gyfraith

- 5.5.18 Roedd y Prif Weithredwr (ac yntau'n Bennaeth y Gwasanaeth Cyflogedig) wedi arwain swyddogion y Cyngor ac wedi cadeirio'r Uwch Dîm Arwain (SLT). Mae'r Uwch Dîm Rheoli yn cynnwys, yn ogystal â swyddi allweddol eraill, rolau statudol Prif Swyddog Cyllid a'r Swyddog Monitro.
- 5.5.19 O 11 Mawrth 2019, penododd y Cyngor Brif Swyddog Cyllid newydd ar ôl i'r Prif Swyddog Cyllid blaenorol adael y Cyngor. Cafodd y penodiad newydd ei gymeradwyo gan y Cyngor llawn ar 6 Mawrth 2019.

5.5.20 Gan roi sylw penodol i rôl y Prif Swyddog Cyllid o fewn y Cyngor yn ystod 2018/19, roedd y rôl yma'n cydymffurfio â'r egwyddorion sydd wedi'u nodi yn nogfen Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth ['Rôl y Prif Swyddog Cyllid'](#) oherwydd bod y Prif Swyddog Cyllid yn:

- *Aelod allweddol o'r Tîm Arwain gan helpu i ddatblygu a gweithredu strategaeth a chyflawni amcanion strategol y sefydliad mewn modd cynaliadwy ac er budd y cyhoedd;*
- *Rhan weithredol o holl benderfyniadau busnes ac roedd modd iddo ddylanwadu arnyn nhw er mwyn sicrhau bod goblygiadau, cyfleoedd a risgiau uniongrchol a hir dymor yn cael eu hystyried, ac yn gyson â strategaeth ariannol y sefydliad; ac*
- *Arwain gwaith hyrwyddo a chyflawni rheolaeth ariannol da fel bod arian cyhoeddus yn cael ei ddiogelu a'i ddefnyddio mewn modd addas, economaidd, effeithiol ac effeithlon ar bob adeg ar draws y sefydliad.*

Cyflawni'r cyfrifoldebau'r Prif Swyddog Cyllid:

- *Arwain a chyfarwyddo'r swyddogaeth ariannol a oedd yn addas i bwrpas; a*
- *Mae wedi'i gymhwyso ac mae ganddo'r profiad addas.*

CYNIGON ER GWELLA

5.5.21 Arolwg Staff – gan ddefnyddio canlyniadau'r arolwg staff (o ran chwythu'r chwiban a gwrth-dwyll, llwgrwobrwyas a llygru), darparu rhaglen wedi'i thargedu o sesiynau codi ymwybyddiaeth ar gyfer y meysydd gwasanaeth y mae angen cymorth arnyn nhw (paragraff 5.5.9).

5.5.22 Sylwadau, gair o ganmoliaeth a chwynion am wasanaethau sy ddim yn wasanaethau cymdeithasol – dylai trefniadau adrodd blynyddol gael eu rhoi ar waith i adrodd manylion i'r pwyllgor craffu perthnasol am sylwadau, gair o ganmoliaeth a chwynion am wasanaethau sy ddim yn wasanaethau cymdeithasol sydd wedi dod i law (gyda'r adroddiad cyntaf yn cynnwys y cyfnod o fis Ebrill 2018 tan fis Mawrth 2019). (paragraffau 5.5.14 a 5.5.15).

5.6 SICRHAU DIDWYLLEDD A CHYNNAL GWAITH YMGYSYLLTU CYNHWYSFAWR Â RHANDDEILIAID

Didwylledd

Ymrwymiad i didwylledd

Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol

5.6.1 Daeth y Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR) i rym ar 25 Mai 2018. Cymerodd y Cyngor gamau i ddangos atebolrwydd a thryloywder wrth delio â gwybodaeth bersonol a sensitif a'i phrosesu mewn perthynas ag unigolion trwy:

- Rhoi Polisi Diogelu Data ar waith a rhoi swydd Swyddog Diogelu Data i aelod presennol o staff (yn ôl cymeradwyaeth y Cabinet ar 22 Mawrth 2018). Yn ogystal â hyn, cafodd tudalen we Diogelu Data ei lansio.
- Cofnodi'r sail gyfreithiol y mae prosesu data / gwybodaeth yn seiliedig arni yn ffurfiol mewn cyfresi o ddogfennau o'r enw Cofrestrau Diogelu Data.
- Llunio 'Hysbysiadau Preifatrwydd' sydd ar gael ar wefan y Cyngor ac sy'n nodi sut mae'r Cyngor yn bwriadu defnyddio gwybodaeth a sut bydd yn darparu ei wasanaethau a chyfrifoldebau statudol.

5.6.2 Ystyrir bod cyhoeddi'r wybodaeth yma yn cefnogi'r Cyngor i gydymffurfio â'r rheoliadau ac yn dangos didwylledd a thryloywder wrth ddelio â'i gwsmeriaid.

Rhyddid Gwybodaeth

5.6.3 Roedd y Cyngor wedi rhoi cynllun cyhoeddi Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 ar waith, yn unol â gofynion deddfwriaethol. Yn ystod 2018/19, derbyniodd y Cyngor 1,144 cais Rhyddid Gwybodaeth/Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol. Caiff ystategau ymateb ac unrhyw gwynion sy'n cael eu harchwilio gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth ynghylch cais Rhyddid Gwybodaeth/Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol eu nodi yn adroddiad gwybodaeth y cyfarfod chwarterol y Bwrdd Rheoli Gwybodaeth. Mae hyn yn galluogi'r Bwrdd i gynnal trosolwg o gydymffurfiaeth y Cyngor mewn perthynas â'r deddfwriaeth berthnasol.

5.6.4 Roedd gwefan y Cyngor wedi cynnig gwybodaeth ynghylch [Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000](#) ac roedd [Cynllun Cyhoeddi](#) ar waith i roi cyngor i drigolion ynghylch sut i wneud cais am wybodaeth sy'n cael ei chadw gan y Cyngor.

Didwylledd – Blaenraglenni Gwaith

5.6.5 Roedd gan y Cyngor blaengynllun ar gyfer cyfarfodydd Pwyllgorau yn ogystal â rhestr o bynciau i'w trafod, ble y bo'n addas:

- Yn ystod cyfarfod y Cyngor ar 23 Mai 2018, cytunodd y Cyngor ar galendr o gyfarfodydd ar gyfer blwyddyn y Cyngor 2018/19 ar gyfer y Cabinet, y

Cyngor, y Pwyllgor Trwyddedu, y Pwyllgor Archwilio a'r Pwyllgor Cynllunio a Datblygu, yn unol â'r Gyfansoddiad;

- Cyhoeddodd y Cabinet ei raglen waith ar gyfer blwyddyn y Cyngor 2018/19 ar 21 Mehefin 2018. Cafodd y rhaglen yma'i diwygio ar dri achlysur: 20 Medi 2018, 18 Rhagfyr 2018, 19 Mawrth 2019; a
- Cytunodd y Pwyllgorau Craffu ar raglenni gwaith a chafodd y rhaglenni yma'u cyhoeddi ar dudalen penodol [Rhaglenni Waith y Pwyllgorau Craffu](#) ar wefan y Cyngor, yn unol â chynnig i wella a gafodd ei wneud gan Swyddfa Archwilio Cymru.

5.6.6 Mae Rhaglenni Gwaith Pwyllgor yn adnodd pwysig i helpu Aelodau i weld eitemau fydd yn cael eu trafod gan Bwyllgorau, ac i Bwyllgorau eraill eu defnyddio i atal dyblu gwaith a helpu gyda threfniadau cyn y cam craffu. Mae Rhaglenni Gwaith hefyd yn helpu aelodau'r cyhoedd i ymgysylltu â phroses ddemocrataidd y Cyngor. Nodir bod mwy o sylw wedi'i roi i rai rhaglenni gwaith yn nhermau nifer yr adroddiadau wedi'u cyflwyno mewn pwyllgorau unigol. Wrth anelu at ddarparu gwybodaeth sy'n fwy meintiol, mae hyn wedi arwain at raglenni gwaith yn cynnwys ystod rhy eang o bynciau mewn rhai achosion.

Gwneud penderfyniadau ac archwilio'r penderfyniadau sy'n cael eu gwneud

5.6.7 Y Cabinet yw'r corff sy'n dod i benderfyniadau yn y Cyngor. Mewn adolygiad o'r adroddiadau a gafodd eu cyflwyno i'r Cabinet yn 2018/19:

- Roedd pob un o'r adroddiadau yn y fformat cywir;
- Roedd cyfanswm o 106 adroddiad wedi cael eu cyflwyno. Roedd 94 o'r rhain ar gael yn gyhoeddus, a chafodd 12 adroddiad eu gwahardd o'r wasg / cyhoedd oherwydd bod yr eitemau sy'n cael eu trafod yn golygu ei fod yn bosibl y bydd Gwybodaeth Eithriedig, er enghraifft, gwybodaeth sensitif o ran masnach; a
- Cafodd 'Hysbysiadau Penderfynu' eu cyhoeddi ar wefan y Cyngor ar gyfer yr holl benderfyniadau a gafodd eu gwneud gan y Cabinet yn ystod y flwyddyn. Doedd y penderfyniadau ddim wedi dod i rym (h.y. doedd dim modd rhoi'r penderfyniadau ar waith) nes bod y cyfnod 'galw i mewn' gofynnol yn dod i ben.
- Ers Ebrill 2018, cafodd dau benderfyniad y Cabinet eu 'galw i mewn':
 - Datblygu Canolfannau Cymuned fel sydd wedi'i amlinellu mewn adroddiad i gyfarfod y Cabinet ar [19 Ebrill 2018](#).
 - Cafodd y 'galw i mewn' ei ystyried gan gyfarfod arbennig o'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu a gynhaliwyd ar 30 Ebrill 2018 lle cafodd pryderon Aelodau etholedig eu hymateb. Ar ôl trafodaeth, penderfynodd y Pwyllgor "*beidio ag atgyfeirio'r mater yn ôl i'r Cabinet ei ystyried a rhoi'r penderfyniad wedi'i wneud ar 19 Ebrill ar waith...*"

- Rhaglen Ysgolion yr 21^{ain} Ganrif – Cynigion i Ad-drefnu Ysgolion Cynradd, Ysgolion Uwchradd a Darpariaeth y Chweched Dosbarth yn Ardal Pontypridd fel sydd wedi'i amlinellu mewn adroddiad i'r Cabinet ar 21 Mawrth 2019.

- Cafodd y 'galw i mewn' ei ystyried gan gyfarfod arbennig o'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu a gynhaliwyd ar 3 Ebrill 2019, a daeth 2 ffurflen 'galw i mewn' i law mewn perthynas â'r penderfyniad yma. Ar ôl ystyried y pryderon wedi'u nodi yn y ddwy ffurflen 'galw i mewn', penderfynodd y Pwyllgor beidio ag atgyfeirio'r mater yn ôl i'r Cabinet ei ystyried a byddai'r penderfyniad a gafodd ei wneud ar 21 Mawrth yn cael ei roi ar waith.

- 5.6.8 Roedd penderfyniadau a gafodd eu gwneud gan swyddogion dynodedig yn 2018/19, sef Penderfyniadau wedi'u Dirprwyo a gafodd eu cyhoeddi ar [wefan y Cyngor](#). Cafodd cyfanswm o 33 Penderfyniad wedi'i Ddirprwyo eu cyhoeddi, doedd dim un penderfyniad wedi cael ei alw i mewn a doedd dim un wedi dod i rym (h.y. wedi cael ei roi ar waith) cyn diwedd y cyfnod 'galw i mewn' gofynnol.

Ymgysylltu â phreswylwyr / rhanddeiliaid

- 5.6.9 Mae'r Cyngor wedi nodi'i ymrwymiad i ymgysylltu â phreswylwyr a rhanddeiliaid yn ei 'Gynllun Corfforaethol 2016-2020' i gynorthwyo â gwaith cyflawni'r deiliant o 'cymunedau mwy cysylltiedig a chydnerth'.
- 5.6.10 Caiff yr ymrwymiad yma'i gefnogi gan [dudalen Ymgynghori](#) pwrpasol ar wefan y Cyngor a thrwy ymrwymiad ehangach y Cyngor i weithgareddau ymgysylltu'r trwy'r [Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus](#).
- 5.6.11 Yn ystod y flwyddyn, cyflawnodd y Cyngor amrywiaeth o ymarferion ymgynghori. Roedd rhai o'r gweithgareddau yma mewn partneriaeth â sefydliadau eraill y sector cyhoeddus. Mae canlyniadau'r gweithgareddau ymgynghori ac ymgysylltu â grwpiau cymunedol wedi cael eu cynnwys yn yr adroddiadau i'r Cabinet, ble'n berthnasol, i lywio penderfyniadau.
- 5.6.12 Ar ôl adolygu sampl o'r adroddiadau ymgynghori a gafodd eu llunio yn ystod 2018/19, roedd amrywiaeth eang o ddulliau cyfathrebu yn cael eu cynnig er mwyn annog rhanddeiliaid i leisio'u barnau.

CYNNIG ER GWELLA

- 5.6.13 Yn rhan o raglenni gwaith craffu datblygol ar gyfer 2019/20 (paragraff 5.6.6):
- Dylai mwy o ganolbwynt ar symleiddio meysydd / themâu i'w hadolygu er mwyn caniatáu dull o adrodd sy'n seiliedig ar ddeilliannau; a

- Cysylltu Cylchoedd Gorchwyl Pwyllgorau ag adroddiadau / meysydd yn fwy eglur er mwyn craffu arnyn nhw (gan ystyried gwneud hyn fel ymarfer peilot yn y lle cyntaf).

5.7 DIFFINIO DEILLIANNAU MEWN PERTHYNAS Â BUDDIANNAU ECONOMAIDD, CYMDEITHASOL AC AMGYLCHEDDOL CYNALIADWY

5.7.1 Mae 'Cynllun Corfforaethol – 2016-2020' yn nodi blaenoriaethau a deilliannau'r Cyngor a fydd yn cael eu cyflawni ac roedd trefniadau ar waith yn ystod y flwyddyn i brofi a yw'r deilliannau yma'n parhau i fod yn berthnasol:

- Roedd y camau gweithredu allweddol i'w cyflawni, fel sydd wedi'u nodi yn Hunanasesiad o Wasanaethau yn 2018/19 ac yng Nghynlluniau Darparu Gwasanaeth, yn ategu'r blaenoriaethau a gafodd eu nodi o fewn Cynllun Corfforaethol y Cyngor; a
- Cafodd y newyddion diweddaraf eu cyhoeddi yn ystod y flwyddyn a chafodd y newyddion yma'u diweddarau a'u craffu gan y Cabinet a'r Pwyllgor Craffu – Cyllid a Chyflawniad.

5.7.2 Roedd adolygiad o'r cynlluniau gweithredu ar gyfer y tri Chynllun Corfforaethol a gafodd ei gynnal yn 2018/19 yn nodi:

- Roedd cynlluniau gweithredu drafft ar ddechrau'r flwyddyn yn destun trefniadau cyn y cam craffu gan y Pwyllgor Craffu – Cyllid a Chyflawniad (yn ei gyfarfod ar 4 Gorffennaf 2018). Er bod targedau dangosyddion cyflawniad wedi'u hadolygu yn rhan o'r broses yma, ystyrir y byddai adolygiad mwy manwl o dargedau penodol yn helpu Pwyllgorau Craffu ymhellach o ran goruchwyllo cyflawniad.
- Rhoddodd y camau gweithredu sylw i egwyddor datblygu cynaliadwy Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, er enghraifft:
 - Economi – parhau i gydweithio â busnesau a chymunedau lleol i sicrhau bod canol trefi yn manteisio ar dwf (er enghraifft, cefnogi gwaith ailddatblygu hen Westy'r Boot, Aberdâr);
 - Pobl – rhaglen barhaus o fuddsoddi mewn eiddo newydd, gofal ychwanegol i helpu i wella deilliannau ar gyfer yr unigolion hynny mae angen cymorth arnyn nhw i fyw'n annibynnol ac i atal problemau rhag digwydd neu waethygu; a
 - Lle – rhaglen hirdymor o fuddsoddi yn seilwaith y Cyngor i gefnogi darpariaeth gwasanaethau cynaliadwy.
- Cafodd adroddiadau cynnydd eu cyflwyno i'r Cabinet a'r Pwyllgor Craffu – Cyllid a Chyflawniad unwaith bob chwarter yn ystod y flwyddyn. Roedd hyn yn cynnwys cyfres o gamau gweithredu wedi'u cytuno a chyfres o ddangosyddion cyflawniad (gan gynnwys gwybodaeth meincnodi, lle'n bosibl) a dadansoddiad o'r targedau sydd wedi'u pennu.

5.7.3 Roedd tystiolaeth glir bod y Cyngor yn canolbwyntio ei adnoddau i gefnogi cyflawni blaenoriaethau ei Gynllun Corfforaethol, a hynny o safbwynt Cynllunio Ariannol Tymor Canolig a Buddsoddi, fel sydd wedi'i nodi isod.
Cynllun Ariannol Tymor Canolig

5.7.4 Cafodd [Cynllun Ariannol Tymor Canolig](#) diweddaraf y Cyngor sy'n berthnasol i'r cyfnod rhwng 2018/19 a 2021/22 ei gyflwyno i'r Cabinet yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 17 Gorffennaf 2018 sef:

- Cyllideb Refeniw 2018/19 (£471.6 miliwn) – cafodd 84% o'r gyllideb refeniw ei ddyrannu i flaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol a chafodd y 16% sy'n weddill ei ddyrannu i Gostau'r Awdurdod Cyfan, Gwasanaethau Eraill i'r Cyhoedd, Gwasanaethau Cyhoeddus Rheoleiddiol a Chymorth Craidd; a
- Rhaglen Gyfalaf 2018/19 tan 2020/21 (£180.248 miliwn) – cafodd 98% o adnoddau cyfalaf ei ddyrannu i flaenoriaethau'r cynllun corfforaethol. Cafodd y 2% sy'n weddill ei ddyrannu i'r Gwasanaethau Cyhoeddus Rheoleiddiol, Costau'r Awdurdod Cyfan a Chymorth Systemau TGCh Craidd.

Buddsoddiad

5.7.5 Cafodd buddsoddiad ychwanegol ei gymeradwyo gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn i gefnogi cyflawni blaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol ymhellach: sef swm o £23.450 miliwn ar 24 Hydref 2018 a swm o £6.740 miliwn ar 6 Mawrth 2019.

5.7.6 Nodwyd mai'r cyfle i gyflawni buddsoddiad ychwanegol a dod o hyd i adnoddau untro mae modd eu rhyddhau oedd canlyniad asesu cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi y Cyngor.

CYNNIG ER GWELLA

5.7.7 Yn ogystal â'r trefniadau cyn-graffu o gynlluniau gweithredu'r Cynllun Corfforaethol, cydlynw adolygiad mwy manwl o dargedau penodol gan Bwyllgor(au) Craffu yn rhan o graffu cyflawniad y Cyngor yn effeithiol (paragraff 5.7.2).

5.8. PENDERFYNU AR YR YMYRIADAU SYDD EU HANGEN ER MWYN GWNEUD Y GORAU O GYFLAWNI'R DEILLIANNAU A FWRIEDIR.

Penderfynu ar ymyraethau a'u cynllunio

5.8.1 Roedd trefniadau gwneud penderfyniadau y Cyngor yn ystod 2018/19 wedi'u seilio ar adroddiadau ysgrifenedig ar ffurf y penderfynwyd arni'n flaenorol. Roedd hyn yn ystyried materion ariannol, cyfreithiol ac ymgynghori ac yn alinio â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (mae hyn yn cynnwys adroddiadau'r Cyngor a'r Cabinet, er enghraifft).

- 5.8.2 Roedd adolygiad o Adroddiadau'r Cabinet yn ystod y flwyddyn yma'n dangos bod y gyfres o wybodaeth a gafodd ei defnyddio i wneud penderfyniadau yn gynhwysfawr.
- 5.8.3 Ar y cyfan, mae'r dulliau neu'r ymyraethau a gafodd eu defnyddio gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn yma yn gwneud cyfraniad cadarnhaol tuag at gyflawni'r deilliannau, yn unol â blaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol. Mae enghreifftiau o'r ymyraethau allweddol wedi'u nodi isod.

Cabinet a'r Uwch Dîm Arwain

- 5.8.4 Mae'r Cabinet a'r Uwch Dîm Arwain wedi cynllunio rhaglen waith o eitemau i'w hadrodd arnyn nhw yn ystod y flwyddyn gan nodi'r amserlenni gofynnol. Mae'r amserlenni gofynnol yma'n rhoi gwybod am gynnydd y gwaith a'r deilliannau sy'n cael eu cyflawni. Mae hyn wedi cynnwys:
- Blaenoriaethu'r Economi – parhau â phrosiectau Band A Ysgolion yr 21ain Ganrif, sydd wedi galluogi creu ysgolion newydd a mwy o amgylcheddau dysgu o'r radd flaenaf yn ystod y flwyddyn: Ysgolion Cymunedol Y Porth, Ysgol Nantgwyn ac Ysgol Gynradd Cwmaman;
 - Blaenoriaethu Pobl – parhau i ddarparu'r Gwasanaeth Teuluoedd Cydnerth sy'n darparu cefnogaeth deuluol hygyrch ac yn atal problemau rhag gwaethygu; a
 - Blaenoriaethu Lleuedd – dechrau i ddarparu hybiau cymunedol i helpu i adeiladu cymunedau cydnerth sy'n darparu ystod o wasanaethau ym maes dinasyddiaeth mewn un neu nifer o adeiladau sydd wedi'u lleoli'n agos mewn cymdogaethau sydd wedi'u blaenoriaethu

Pwyllgorau Craffu

- 5.8.5 Mae Pwyllgorau Craffu wedi cyflawni gwaith mewn meysydd gwaith ar wahân sydd wedi cefnogi newidiadau o ran darpariaeth gwasanaeth. Mae amlinellid o rywfaint o'r gwaith wedi'i gynnwys isod gyda manylion llawn y gwaith i'w gweld yn [Adroddiad Craffu Blynnyddol](#) (yn amodol ar gymeradwyaeth y Cyngor)

Pwyllgor Craffu – Plant a Phobl Ifainc

- Cynnal nifer o adolygiadau cyn-graffu yn unol â'r Strategaeth Presenoldeb Ysgol ac [Archwiliad Digonolrwydd Chwarae](#), cynorthwyo'r Cabinet i frwr ymlaen â'i benderfyniadau.
- Cyfrannodd y Pwyllgor hefyd at y broses ymgynghori mewn perthynas â [Chynigion Ysgolion yr 21ain Ganrif](#).

Pwyllgor Craffu – Cyllid a Chyflawniad

- Ymgynghorwyd â'r Pwyllgor fel rhan o broses ymgynghori Strategaeth Cyllideb Refeniw 2019/20 y Cyngor. Fel rhan o ymgysylltiad y Pwyllgor ac wrth edrych tua'r dyfodol, mae'r Pwyllgor wedi gofyn am gymryd rhan wrth

helpu i lunio cwestiynau ymgynghori ar gyfer gweithgaredd ymgynghori ar y gyllideb yn y dyfodol.

Pwyllgor Craffu – Cynnal Gwasanaethau Cyhoeddus, Cymunedau a Ffyniant

- Yn dilyn Rhybudd o Gynnig yng nghyfarfod o'r Cyngor, fe wnaeth y Pwyllgor gynnig gweithgor ar gyfer Wardeiniaid Eira Gwirfoddol. Arweiniodd hyn at 4 argymhelliad a cafodd eu cyflwyno i'r Cabinet ar 18 Hydref 2018. Penllanw'r gwaith oedd lansio ymgyrch 'Cofiwch eich Cymdogion' ar wefan y Cyngor i gefnogi gwaith ehangach y Cyngor wrth baratoi ar gyfer tywydd garw posibl yn ystod y gaeaf. Cliciwch yma i weld yr [ymgyrch](#) yn ei chyfanrwydd.

Pwyllgor Trosolwg a Chraffu

- Cymerodd y Pwyllgor ran yn y Trefniadau Etholiadol gan Adolygiad y Comisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru gyda'r Pwyllgor yn argymhell i'r Cyngor Llawn y dylai'r cynigion fod yn destun cyfnod o ymgysylltu â rhanddeiliaid i adlewyrchu barn Aelodau a rhanddeiliaid lleol yn briodol cyn eu hystyried ymhellach gan y Cyngor Llawn. Adroddwyd am hyn i'r Cyngor Llawn ar [24 Hydref 2018](#). Mae'r Pwyllgor hefyd yn bwrw ymlaen â chraffu ar yr Hysbysiad o Gynnig oedd wedi'i gyflwyno i'r Cyngor mewn perthynas â Cherbydau Carbon Isel, gan ddefnyddio Pecyn Cymorth Cenedlaethau'r Dyfodol i gefnogi'r broses o wneud penderfyniadau yng nghyd-destun Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Pwyllgor Craffu – Iechyd a Lles

- Cwblhawyd yr adolygiad o 'ddarpariaeth gwelyau nyrsio i'r henoed eiddil eu meddwl yn Rhondda Cynon Taf' a arweiniodd at adrodd a chymeradwyo 2 argymhelliad i'r Cabinet ar [19 Mawrth 2019](#).
- Cynhaliodd y Pwyllgor waith cyn-graffu ar y Strategaeth Cartrefi Gwag Drafft cyn i'r Cabinet ei hystyried ar [21 Tachwedd 2018](#).

Adroddiad Cyflawniad Chwarterol

- 5.8.6 Roedd Adroddiadau Cyflawniad yn cynnig y newyddion diweddaraf ynghylch cyflawniad ariannol; cynnydd yn erbyn blaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol (gan gynnwys dangosyddion cyflawniad a buddsoddiad); gwybodaeth staffio gan gynnwys absenoldebau oherwydd salwch; risgiau strategaethol, yn ogystal â chynnig dolenni cyswllt electronig a oedd yn arwain at wybodaeth fwy manwl.
- 5.8.7 Roedd yr adroddiadau'n cynnwys gwybodaeth benodol mewn perthynas â chyflawniad ariannol, y newyddion diweddaraf ynghylch blaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol a risgiau strategol. Cafodd sylw ei roi i eithriadau a'r camau gweithredu unioni a oedd angen eu cyflawni yn yr adroddiadau yma. Roedd yna dystiolaeth o herio ynghylch canlyniadau ariannol a chyflawniad a chafodd cais ei wneud am gynnwys rhagor o wybodaeth yn yr adroddiadau er mwyn sicrhau bod y darlennydd yn deall.

Gwneud y gorau o gyflawniad a deilliannau a fwriedir

- 5.8.8 Ar 28 Medi 2017 cytunodd y Cabinet ar ffordd ymlaen er mwyn cyflawni'r Cynllun Corfforaethol mewn amser lle mae cyllid yn cael ei dorri trwy fuddsoddi yn nyfodol Rhondda Cynon Taf a gwella gwasanaethau hanfodol a'u darparu nhw mewn ffordd wahanol. Roedd hyn yn cynnwys creu 5 llif gwaith er mwyn buddsoddi mewn gwaith gwella gwasanaethau hanfodol: Digidio, Masnacheiddio, Ymyrraeth Gynnar ac Atal, Annibyniaeth a Threfnu Effeithiol af Effeithlon.

Ymgwymerwyd â gwaith yn ystod 2018/19 yn y 5 ffrwd waith, er enghraifft, sicrhau bod mwy o wasanaethau ar gael ar-lein, gan ddarparu gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar ymyrraeth gynnar ac atal ac annibyniaeth fel y Gwasanaeth Teuluoedd Cydnerth a Gwasanaeth Cadw'n lach Gartref a hefyd yn parhau cyflawni o leiaf £6 miliwn o arbedion o effeithlonrwydd y flwyddyn er mwyn cefnogi Sefydliad Effeithlon ac Effeithiol.

- 5.8.10 Profwyd perthnasedd parhaus y 5 ffrwd waith fel rhan o drefniadau Ymgynghori Strategaeth Cyllideb Refeniw 2019/20 y Cyngor ac mae adborth wedi ei nodi gan ymatebwyr isod.

	Ie (%)	Na (%)	Ddim yn gwybod (%)
Digideiddio	64	24	12
Atal ac Ymyrraeth Gynnar	87	7	6
Masnacheiddio	60	24	16
Effeithlonrwydd Ynni	78	11	11
Annibyniaeth	78	12	11

5.9

DATBLYGU CAPASITI Y SEFYDLIAD, GAN GYNNWYS GALLU'R GARFAN ARWAIN A'R UNIGOLION SY'N RHAN OHONI.

Datblygu capasiti y sefydliad

- 5.9.1 Mae'r Cyngor wedi parhau i gynnal 'hunanasesiad corfforaethol' a chyflawni 'hunanasesiadau ar gyfer gwasanaethau unigol' er mwyn asesu safbwynt y sefydliad ar hyn o bryd a meysydd i'w gwella. Mae'r olaf o'r ddau yn cael eu cynnwys yng ngweithdrefnau cynllunio'r gwasanaeth.
- 5.9.2 Mae'r trefniadau hunanasesu a chynllunio uchod, wedi'u cefnogi gan Strategaeth ar Gyllideb Refeniw 2018/19 a'r rhaglen buddsoddi parhaus, yn parhau i ddangos bod y Cyngor yn datblygu ei gapasiti mewn meysydd o flaenoriaeth, a hynny yng nghyd-destun toriadau cyllid i'r Cyngor ar y cyfan. Mae modd gweld y gwaith yma yn Adroddiad Cyflawniad diweddaraf y Cyngor (fel ar 31 Rhagfyr 2018) ac mae enghreifftiau wedi'u nodi isod.

- Buddsoddi mewn gwaith digido er mwyn galluogi dulliau gweithio hyblyg a chefnogi gwella pellach o ran cynhyrchedd, cydbwysedd gwaith/bywyd

a defnyddio lle mewn adeiladau'r Cyngor. Cafodd ei nodi bod dulliau gweithio hyblyg ar waith ar hyn o bryd o fewn y Gwasanaethau i Oedolion a'r Gwasanaeth Iechyd a Diogelwch y Cyhoedd, a dechreuodd y gwaith er mwyn ei cynnwys meysydd gwasanaeth eraill yn 2018/19. Nodwyd hefyd bod diweddariad cynnydd ar waith y Cyngor i gyflawni ei Strategaeth Ddigidol wedi'i adrodd i'r Pwyllgor Trosolwg a Craffu ar [5 Chwefror 2019](#).

- Canolbwyntio ar wella lefelau presenoldeb trwy dargedu'r meysydd hynny sydd â lefelau uchel o absenoldeb oherwydd salwch. Mae'r Cyngor yn cyhoeddi'i wybodaeth salwch unwaith bob chwarter; roedd safbwynt diweddaraf y Cyngor ar 31 Rhagfyr 2018 yn dangos tuedd sy'n gwella: 4.18% ym mis Rhagfyr 2018 o gymharu â 4.34% ym mis Rhagfyr 2017. Mae Pwyllgor Craffu – Cyllid a Chyflawniad (24 Medi 2018) hefyd wedi ystyried absenoldeb salwch a'r hyn sy'n cael ei wneud i gefnogi unigolion sy'n mynychu gwaith.
- Buddsoddi mewn prentisiaid a swyddi graddedig mewn meysydd sydd angen cael eu datblygu. Yn 2018/19, cafodd 25 prentis ac 13 swyddog graddedig eu penodi mewn meysydd gan gynnwys peirianeg (sifil / trydanol / mecanyddol), TG, Gwasanaethau Digidol a Chyfrifeg.

Datblygu capasiti garfan arwain y sefydliad ac unigolion eraill.

- 5.9.3 Mae Rhan 3 (i) o Gyfansoddiad y Cyngor, 'Cyfrifoldebau am Swyddogaethau', yn nodi cyfrifoldebau Arweinydd y Cyngor, y Cabinet a gweithwyr dynodedig yr Uwch Dîm Arwain (Adran 3A) ac yn cael ei adolygu'n barhaus.

Datblygu galluoedd Aelodau etholedig

- 5.9.4 Yn dilyn etholiadau llywodraeth leol mis Mai 2017, cychwynnodd rhaglen o hyfforddiant ar gyfer Cynghorwyr i sicrhau bod gyda nhw'r sgiliau addas, yr wybodaeth a'r cymorth sydd eu hangen arnyn nhw er mwyn cyflawni'u dyletswyddau nhw.
- 5.9.5 Roedd y gwaith yma'n adeiladu ar y gwaith gafodd ei wneud yn ystod 2018/19 gan edrych ar Adolygiadau Datblygiad Personol yr Aelodau a nododd anghenion hyfforddi unigol. Cafodd yr hyfforddiant ei ategu trwy ddefnyddio sesiynau oedd wedi'u trefnu cyn cyfarfodydd y Cyngor Llawn lle derbyniodd Aelodau etholedig wybodaeth ar ystod o bynciau gan gynnwys Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol, Credyd Cynhwysol, Diogelu a diweddariadau ar wasanaethau unigol e.e. Gorfodaeth Parcio Sifil.
- 5.9.6 Trwy ddefnyddio'r Adolygiadau Datblygiad Personol, mae pecynnau hyfforddi pwrpasol wedi'u dosbarthu i'r Aelodau. Yn ogystal, yn dilyn ymholiadau gan Aelodau yn unol â'u rolau, mae polisïau'n cael eu creu i gefnogi aelodau wrth iddyn nhw symud ymlaen, er enghraifft, datblygiad [polisi gweithio ar eich pen eich hun](#). Mae modd ystyried ei bod yn bosibl adeiladu ar y sefyllfa gadarnhaol yma a darparu hyfforddiant allweddol arall i Aelodau etholedig, er enghraifft,

hyfforddiant gloywi'r Cod Ymddygiad a throsolwg o gyllidebau / hyfforddiant cyllid y Cyngor.

- 5.9.7 Er mwyn darparu cefnogaeth bellach a mynediad at wybodaeth, mae pob Aelod etholedig wedi cael iPad neu ddyfais debyg o'u dewis i'w cynorthwyo i gyflawni eu rôl. Mae dyfeisiau'n cael eu darparu i Aelodau Cyfetholedig y Cyngor erbyn hyn er mwyn parhau i gyflwyno'r system 'Modern.Gov' i bawb. Mae'r system yn cynnig mynediad i'r Aelodau at bapurau'r Cyngor yn electronig. Cafodd diweddariad ar y ddarpariaeth gymorth sydd ar gael i Aelodau etholedig eu hadrodd i Bwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd ar [19 Mawrth 2019](#).
- 5.9.8 Mae cyflwyno Modern.Gov ar draws y Cyngor gyfan wedi bod yn gadarnhaol hyd yn hyn. Er ei bod yn rhy gynnar i ddeall effaith lawn ei weithrediad hyd yn hyn, gofynnodd rhai aelodau am wybodaeth ychwanegol fod ar gael trwy system Modern.Gov gan sicrhau fod nifer y copïau caled sy'n cael eu cynhyrchu yn lleihau.
- 5.9.9 Er mwyn gwella cyflwyno'r dull di-bapur, datblygu hyfforddiant ac er mwyn hybu'r Aelodau i ddefnyddio'r dechnoleg, penderfynodd Pwyllgor y [Gwasanaethau Democrataidd](#) yn ei gyfarfod ar [19 Mawrth 2019](#) ei fod am gymeradwyo a datblygu Porth ar gyfer yr Aelodau. Mae'r Porth yn cael ei gydnabod fel math o arfer da trwy'r Siarter Aelodau a bydd yn faes ar y wefan i Aelodau Etholedig ei gyrchu a fydd yn caniatáu iddyn nhw adrodd am broblemau o bosibl; cyflwyno cwestiynau / Hysbysiadau o Gynnig i'r Cyngor; cyflwyno eitemau craffu; cyflwyno ceisiadau Ymchwil; darparu manylion cyswllt defnyddiol ar gyfer swyddogion / sefydliadau allanol; ac E-ddysgu.
- 5.9.10 Mae gan y Cyngor hanes da o ddarparu cefnogaeth a chyfleoedd datblygu i Aelodau, ac mae modd dangos hyn yn ei lwyddiant yn cyflwyno a chynnal y Siarter Aelodau dros y degawd diwethaf². Mae'r Siarter yn cynnwys pob agwedd ar gefnogaeth Aelodau etholedig gan gynnwys trefniadau cyfansoddiadol, fframwaith strategol ac ymarferol ar gyfer datblygu, gwasanaethau a chyfleusterau ar gyfer Aelodau. Bwriad y Siarter yw codi maint a safon y gefnogaeth i Aelodau etholedig yng Nghymru. Er mwyn parhau i ddangos ymrwymiad y Cyngor i ddatblygu Aelodau, mae paratodau ar y gweill ar gyfer adolygu Siarter y Cyngor yn 2019.

Arolwg i Aelodau

- 5.9.11 Yn unol ag Adran 6(2) o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru), 2011, rydyn ni'n ceisio barn Aelodau ynglŷn â faint o'r gloch hoffen nhw i gyfarfodydd ddechrau. Fel y cytunwyd gan [Bwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd](#), darparodd yr arolwg yma gyfle i'r holl Aelodau wneud sylwadau ar y ddarpariaeth gymorth sydd ar gael iddyn nhw wrth gyflawni eu rolau. Cafodd yr arolwg ei gynnal rhwng 1 ac 13 Ebrill 2019 gan yr hwb ymgynghori a bydd y canlyniadau'n cael eu

² Siarter Aelodau - Derbyniodd y Cyngor ei wobwr gyntaf yn 2007, sef Siarter Uwch yn 2010 a'r 'Wobwr Arfer Da ac Arloesi am Gymorth a Datblygiad Aelodau' yn 2014, o ganlyniad i'r gefnogaeth oedd yn cael ei chynnig i Aelodau gan yr Uned Iechyd Galwedigaethol.

dadansoddi a'u hadrodd yn ôl i Bwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd yn 2019/20.

Datblygu Medrau Gweithwyr

- 5.9.12 Mae gan y Cyngor Gynllun ar gyfer y Gweithlu rhwng 2017 a 2022, sydd wedi cael ei gymeradwyo gan y Cabinet ar [15 Chwefror 2018](#). Mae'r cynllun wedi gosod blaenoriaethau sy'n cyd-fynd â Chynllun Corfforaethol y Cyngor o ran datblygu gweithlu hyblyg ac ystwyth sy'n rhannu gwybodaeth sefydliadol; recriwtio a chadw'r gweithwyr gorau er mwyn creu a chynnal gweithlu amrywiol; datblygu arweinyddiaeth a rheoli; sicrhau gweithlu uchel ei gyflawniad, ymgysylltiedig ac ymroddedig; a chefnogi iechyd a lles i gynyddu lefelau presenoldeb.
- 5.9.13 Mae gwaith datblygu staff wedi cael ei gefnogi trwy gynnal sesiynau sefydlu, Rhaglenni Datblygu Arweinyddiaeth a Rheolwyr Canol, Sesiwn Gwybodaeth ar gyfer Rheolwyr, 'Cyfarfodydd ar gyfer Uwch Swyddogion a'r Cabinet' ac amrywiaeth o sesiynau hyfforddi gweithredol megis iechyd a diogelwch a rheoli gwybodaeth. Cafodd y gwaith yma ei gefnogi gan Gyfeirlyfr Hyfforddiant sy'n dod â'r holl hyfforddiant sydd ar gael o fewn y Cyngor at ei gilydd.

CYNNIG ER GWELLA

- 5.9.14 Adeiladu ar y rhaglen hyfforddiant a chefnogaeth sydd ar waith ar gyfer Aelodau etholedig i sicrhau bod themâu allweddol eraill yn cael eu cyflwyno / adnewyddu (er enghraifft, hyfforddiant gloywi'r Cod Ymddygiad, trosolwg o gyllidebau / hyfforddiant o gyllid y Cyngor). (Paragraff 5.9.6).

5.10 RHEOLI RISG A CHYFLAWNIAD TRWY GYNNAL DULLIAU RHEOLI MEWNOL CADARN A RHEOLAETH ARIANNOL CYHOEDDUS CADARN.

Rheoli risg

- 5.10.1 Cafodd Strategaeth Rheoli Risg y Cyngor ei diweddarau, ei hadrodd i Bwyllgor Archwilio'r Cyngor a'i chymeradwyo ar 17 Rhagfyr 2018 ac roedd yn nodi'r pwrpas a'r fframwaith cyffredinol ar gyfer rheoli risg o fewn y sefydliad.
- 5.10.2 Wrth osod y fframwaith Rheoli Risg cyffredinol, mae'r Strategaeth yn darparu diffiniad y Cyngor o risg a hefyd yn nodi dau 'drothwy' penodol sydd wedi'u rhoi ar waith i'w gwneud yn glir sut y dylid cymhwyso rheoli risg ar wahanol lefelau o fusnes y Cyngor ac mae hyn wedi'i nodi isod.

Risgiau Strategol

- 5.10.3 Y risgiau y mae'r Cyngor yn eu hwynebu wrth gyflawni blaenoriaethau ei Gynllun Corfforaethol.

5.10.4 Mae risgiau strategol y Cyngor yn cael eu nodi yn y Gofrestr Risg Strategol. Cafodd y Gofrestr Risg Strategol ei diweddaru bob chwarter yn ystod 2018/19 ac yn rhan o'r Adroddiad Cyflawniad chwarterol craffodd ac adroddodd y Cyngor ar y gofrestr. Mae modd gweld y copi o'r gofrestr risg ddiweddaraf, o 31 Rhagfyr 2018 [yma](#). Mae tystiolaeth i ddangos bod y Gofrestr Risg Strategol yn cael ei hadolygu'n barhaus, yn unol â'r Strategaeth cafodd ei gytuno arni:

- Cafodd risgiau newydd eu ymgorffori yn y gofrestr yn ystod y flwyddyn h.y. cydnabod y newid mewn pwyslais o ddarparu gwasanaethau ar ôl troed rhanbarthol a hefyd effaith bosibl Brexit; a
- Cafodd Sgoriau Risg eu hadolygu i ystyried yr wybodaeth ddiweddaraf, er enghraifft, gan adlewyrchu'r cynnydd a wnaeth y Cyngor i sicrhau bod trefniadau priodol ar waith i gydymffurfio â deddfwriaeth Rheoliadau Diogelu Data Cyffredinol (GDPR) newydd a hefyd adlewyrchu'r argaeledd cynyddol o wasanaethau ar-lein.

Risgiau Gweithredol

5.10.5 Mae risgiau sy'n gysylltiedig â chyflawni amcanion gwasanaeth wedi'u nodi yng Nghynlluniau Darparu'r Gwasanaeth. Mae'r risgiau hyn yn cael eu monitro gan berchnogion y Cynllun Darparu Gwasanaeth fel rhan o reolaeth weithredol y gwasanaethau.

5.10.6 Yn ogystal â'r uchod, i gynorthwyo'r Rheolwyr i gymhwyso trefniadau rheoli risg cyson, mae Pecyn Cymorth Rheoli Risg ar waith.

Rheoli cyflawniad

5.10.7 Mae'r Cyngor wedi cymryd camau i gryfhau ei drefniadau rheoli cyflawniad trwy gynnal 'sesiynau herio' Hunanasesiad o Wasanaethau / Cynllunio gyda'r Prif Weithredwr ac Aelod o'r Cabinet dynodedig. Deilliant y gwaith yw cefnogi gwelliant cyffredinol o ran cynnwys y dogfennau trwy pennu deilliannau a mesurau sydd wedi'u diffinio'n fwy glir. Mae'r Cyngor hefyd wedi cymryd camau i gyflwyno trefniadau diwygiedig a chyfatebol ar gyfer rheoli cyflawniad unigol pob aelod o staff.

Pwyllgorau Craffu

5.10.8 Mewn perthynas â Chraffu, adroddodd Swyddfa Archwilio Cymru ganfyddiadau adolygiad o drefniadau Craffu'r Cyngor yn 2018/19 sy'n cael ei alw'n 'Parod at y Dyfodol'. Cafodd yr adroddiad a'r cynllun gweithredu eu cynnig i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn ei gyfarfod gafodd ei gynnal ar 22 Hydref 2018. Ar ôl ystyried yr adroddiad, rhoddodd y Pwyllgor gyfarwyddyd i'r Cyfarwyddwr Materion Cyfathrebu a Phennaeth Dros Dro'r Gwasanaethau Llywodraethol adolygu'r trefniadau craffu cyfredol mewn perthynas â'u cadernid a llunio adroddiad er mwyn ei ystyried.

Mesurau rheoli mewnol cadarn

- 5.10.9 Roedd aelodaeth a chyfarfodydd cyson Pwyllgor Archwilio y Cyngor (6 chyfarfod) yn ystod 2018/19 yn cydymffurfio â Chyfansoddiad y Cyngor a gofynion cyfreithiol.
- 5.10.10 Cyflwynodd Pennaeth Archwilio Mewnol y Cyngor Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2018/19 i'r Pwyllgor Archwilio ar 25 Mawrth 2019, gan nodi gwaith yr Adran Archwilio Mewnol yn ystod y cyfnod yma. Ar sail yr wybodaeth a gafodd ei chyflwyno i'r Pwyllgor Archwilio yn ystod y flwyddyn, penderfynodd *'...bod system rheolaeth fewnol cyffredinol y Cyngor wedi gweithredu mewn modd effeithiol yn ystod 2018/19 gyda rhai meysydd wedi eu nodi fel meysydd i'w gwella.'*
- 5.10.11 Yn ei gyfarfod a gynhaliwyd ar 25 Mawrth 2019, derbyniodd y Pwyllgor Archwilio yr Adroddiad Blynyddol cyntaf gan ei Gadeirydd. Darparodd yr adroddiad grynodeb o'r gwaith a wnaeth y Pwyllgor yn ystod 2018/19, ac ymgorfforodd hunanasesiad yn erbyn cyhoeddiad y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA), sef 'Audit Committees – Practical Guidance for Local Authorities & Police 2018 Edition'. Dyma oedd casgliad yr adroddiad:

Our work-plan for this financial year has been balanced and the change in approach in respect of widening the items on each agenda has enabled the scope of information that is reported to us to be broadened. In addition to this, a wider range of Officers have presented reports to us during the year and this has helped us to deliver our Terms of Reference in a more robust way through gaining a better understanding and assurance by asking more detailed questions to Officers with specific areas of expertise.

I believe that we have discharged the responsibilities placed upon us, the recommendations that have arisen from the self-assessment will help further improve our arrangements and effectiveness. If any skills gaps are identified, then we will need to consider how these can be addressed in a pragmatic way that best improves the overall work of the Committee.

- 5.10.12 Yn ystod y flwyddyn, cymeradwyodd y Cabinet yn ei gyfarfod ar [21 Mehefin 2018](#) argymhelliad i Wasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor ymuno â'r Gwasanaeth Archwiliad Mewnol Rhanbarthol presennol, dan arweiniad Cyngor Bro Morgannwg. Cafodd y trefniadau llywodraethu eu rhoi ar waith er mwyn galluogi'r trosglwyddiad i fynd yn ei flaen yn effeithiol o 1 Ebrill 2019.

Rheoli Data

- 5.10.13 Mae Cynllun Rheoli Gwybodaeth ar waith er mwyn pennu fframwaith, gan gynnwys gofynion cyfreithiol ar gyfer rheoli gwybodaeth o fewn y Cyngor.
- 5.10.14 Roedd adolygiad i'r trefniadau a oedd ar waith yn 2018/19 wedi nodi eu bod nhw'n cyd-fynd â'r strwythur llywodraethu cytûn:
- Cafodd rôl Swyddog Diogelu Data ei dynodi'n ffurfiol, yn unol â'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol;

- Roedd Bwrdd Rheoli Gwybodaeth, wedi'i gadeirio gan yr Uwch Swyddog Rheoli Gwybodaeth. Roedd gan y Bwrdd yma gefnogaeth Gweithgor Rheoli Gwybodaeth;
- Roedd gwybodaeth ar wefan y Cyngor mewn perthynas â Diogelu Data a Rhyddid Gwybodaeth; ac
- Roedd y Cyngor wedi parhau i sicrhau ei achrediad blynyddol yn rhan o Rwydwaith Gwasanaethau Cyhoeddus (PSN) ym mis Medi 2018 h.y. Y 'PSN' yw cyswllt y Cyngor â'r rhwydwaith ehangach yn y sector cyhoeddus (Cyngor i Gyngor, Cyngor i'r Llywodraeth, e.e. Yr Adran Gwaith a Phensiynau) i alluogi'r Cyngor i gyfathrebu a rhannu data mewn modd diogel ar draws yr holl gyrff cyhoeddus.

5.10.15 Cafodd ei nodi, ar y cyd â'r pethau uchod, bod Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO) wedi archwilio 11 atgyfeiriad mewn perthynas â'r Cyngor yn ystod 2018/19 (10 hunan atgyfeiriad ac 1 atgyfeiriad allanol). Gwnaeth Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO) argymhellion i liniaru yn erbyn digwyddiadau pellach ac mae'r Cyngor wedi gweithredu'r rhain. Yn ogystal, gwnaed 2 gŵyn ar wahân i'r ICO gan aelodau'r cyhoedd mewn perthynas â Cheisiadau am fynediad at ddata gan y testun, a'u canlyniadau oedd:

- 1 achos lle canfu'r ICO fod y Cyngor wedi gweithredu'n briodol; ac
- 1 achos lle gwnaeth yr ICO argymhelliad a bod y Cyngor yn cydymffurfio o fewn yr amserlen statudol.

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

5.10.16 Cafodd ei nodi bod 7 atgyfeiriad ³ wedi cael eu hystyried yn rhan o Weithdrefn Cwynion a Phryderon y Cyngor. Penllanw hyn oedd penderfynu doedd dim angen gweithredu ymhellach.

Rheolaeth ariannol cyhoeddus cadarn

5.10.17 Mae'r Cyngor wedi arddangos ei ymrwymiad i gynllunio a rheolaeth ariannol gryf a chyfrifol, ac mae wedi cefnogi hyn trwy ddarparu cyflawniad ariannol cadarn yn ystod cyfnod o dorri cyllidebau. Mae hyn oherwydd:

- Un o egwyddorion trawsbynciol allweddol o fewn Cynllun Corfforaethol y Cyngor yw: *'Byw ar yr hyn sydd gennym ni'*, hynny yw pennu pwysigrwydd cynllunio ariannol a rheoli cadarn yn ein sefydliad;
- Mae gan y Cyngor gyfres o weithdrefnau sy'n cefnogi cynllunio ariannol cadarn a rheoli, er enghraifft 'Rheolau Gweithdrefn Y Gyllideb a'r

³Atgyfeiriadau - atgyfeiriad yw achos lle mae aelod o'r cyhoedd yn cwyno i'r Ombwdsmon heb gweithdrefn cwynion yr Awdurdod Lleol yn gyntaf. Felly, mae'r Ombwdsmon yn cyfeirio'r achosion yma yn ôl i'r Awdurdod Lleol i'w hystyried yn unol â'i weithdrefn cwynion.

Fframwaith Polisi' a 'Rheolau'r Weithdrefn Ariannol'. Yn achos y 'Rheolau Gweithdrefn Ariannol', nodwyd bod y ddogfen wrthi'n cael ei diweddaru a bydd hyn yn cael ei gwblhau yn ystod 2019/20;

- Roedd y Cyngor wedi pennu Cyllideb Refeniw yn 2018/19 ar ôl ystyried bwlch sylweddol yn y gyllideb, gan sicrhau arbedion mewn meysydd sydd ddim yn cael effaith ar wasanaethau rheng flaen. Parhaodd y Cyngor hefyd i gymryd agwedd gyfrifol tuag at gynnydd yn Nhreth y Cyngor, gan ystyried adborth preswylwyr fel rhan o'r broses ymgynghori ar gyllideb refeniw, a gosod cynnydd o 3.3% ar Dreth y Cyngor (ac eithrio preseptau'r Cyngor Cymunedol ac eithrio Presept Comisiynydd yr Heddlu a Throsedd De Cymru – mae'r ddau ohonyn nhw y tu hwnt i reolaeth y Cyngor) sef y cynnydd isaf ledled Cymru;
- Cafodd canlyniadau cyflawniad ariannol eu cyhoeddi bob tri mis yn ystod y flwyddyn a'u craffu gan Gynghorwyr;
- Cadwodd y Cyngor ei gyllid dan adolygiad parhaus trwy gydol 2018/19 a llwyddodd i ryddhau adnoddau o gronfeydd wrth gefn (fel y cyfeirir atynt yn 5.7.5) er mwyn cefnogi buddsoddiad untro ym mlaenoriaethau'r Cynllun Corfforaethol. Caiff ei nodi bod rhyddhau cyllid un-tro o ganlyniad i gydnabod arbedion yn gynnar neu trwy asesu cronfeydd wrth gefn penodol y Cyngor wedi bod yn ddull cyson sy'n galluogi buddsoddi sylweddol ychwanegol yn ystod y blynyddoedd diwethaf;
- Mae'r Cyngor yn ariannol hyfyw o ganlyniad i hyn: mae wedi cynnal balans ei Gronfa wrth gefn Cyffredinol ar y lefel isaf posibl (yn ôl asesiad Prif Swyddog Cyllid y Cyngor); mae gan y Cyngor hanes o bennu a darparu cyllidebau refeniw â balans ers sawl blwyddyn; ac roedd gan y Cyngor reolaeth dda ar ei gyfrifon diwedd blwyddyn yn dilyn archwiliad gan Swyddfa Archwilio Cymru;
- Cydymffurfiodd y Cyngor â gofynion deddfwriaethol newydd, er enghraifft, adrodd ar Strategaeth Gyfalaf o Ebrill 2019 ([27 Mawrth 2019](#) cyfarfod llawn y Cyngor) ac mae'n gwneud paratodau cadarn, yn gynt na'r disgwyl, i fodloni gofynion deddfwriaeth i awdurdodau lleol yng Nghymru baratoi eu Datganiad Cyfrifon drafft yn gynharach ac i'r archwiliad allanol o'r rhain gael ei gwblhau yn gynharach hefyd; ac
- Roedd gan y Cyngor drefniadau cynllunio ariannol tymor canolig cadarn a oedd yn rhagweld gwariant yn y dyfodol a lefelau cyllid mewn modd cadarn, roedd y Cyngor wedi cyhoeddi diweddariad yn ystod y flwyddyn.

CYNNIG ER GWELLA

- 5.10.18 Cwblhau proses ddiweddaru'r Rheoliadau'r Weithdrefn Ariannol ac adrodd i'r Pwyllgor (au) perthnasol i'w hadolygu ac os eu bod nhw'n cael eu barnu'n briodol, dylid eu cymeradwyo (gyda fersiwn gymeradwy wedi'i hymgorffori yng Nghyfansoddiad y Cyngor). (Paragraff 5.10.17)

5.11 GWEITHREDU ARFERION DA O RAN TRYLOYWDER, RHOI GWYBOD AC ARCHWILIO ER MWYN SICRHAU ATEBOLRWYDD EFFEITHIOL

Gweithredu arfer da

5.11.1 Mae'r Cyngor wedi gweithredu dull agored a chyson ar gyfer rhoi gwybod am ei waith, fel sydd wedi'i nodi yn adrannau cynharach o'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol, gyda'r bwriad o helpu i sicrhau bod modd i randdeiliaid ddeall yr wybodaeth yma a fel bod gyda nhw'r cyfle i herio cyflawniad, cynlluniau a phenderfyniadau'r Cyngor.

5.11.2 Mae adolygiad o'r sampl o wybodaeth sy'n cael ei chyflwyno i'r Cyngor, Cabinet, Pwyllgorau Caffael a'r Pwyllgor Archwilio wedi dangos bod:

- Adroddiadau Blyneddol a Chynlluniau yn cael eu cyhoeddi'n gyhoeddus, gan gynnig trosolwg o gyflawniad ar lefel y Cyngor neu mewn perthynas ag maes busnes penodol, er enghraifft:
 - Cafodd Datganiad o Gyfrifon eu archwilio y Cyngor ar gyfer 2017/18 ei gyflwyno i'r Cyngor a'i gymeradwyo ar 19 [Medi 2018 yn unol â'r amserlen statudol](#);
 - Mae'r Adroddiad Cyflawniad Corfforaethol yn nodi asesiad o gyflawniad y Cyngor ar gyfer 2017/18 a chynlluniau ar gyfer 2018/19. Cafodd yr asesiadau yma eu cyflwyno i'r Cyngor ar 25 Gorffennaf 2018. Mae gan Swyddfa Archwilio Cymru ddyletswydd statudol i adolygu trefniadau'r Cyngor yn y maes yma a chyflwynodd 'Dystysgrif cydymffurfiaeth' i'r Cyngor ym mis Tachwedd 2018; ac
 - Adroddiadau Blyneddol / Cynlluniau a gafodd eu cyflwyno i'r Cabinet: [Adroddiad Blyneddol Cynhalwyr Cwm Taf 2017/18](#), Bwrdd Rhianta Corfforaethol – Adroddiad Blyneddol, [Adroddiad Blyneddol y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol](#) ac [Adroddiad Cydraddoldeb Blyneddol](#).
- Mae cofnodion cyfarfodydd yn cadarnhau bod swyddogion penodedig wedi mynychu cyfarfodydd Pwyllgor er mwyn cyflwyno adroddiadau ar lafar ac ateb cwestiynau. Ar sawl achlysur cafodd ei nodi bod y newyddion diweddaraf wedi cael eu cyflwyno ar ffurf adroddiadau.

Presenoldeb Aelodau'r Cabinet yn y Broses Archwilio

5.11.3 Yn y Pwyllgor Trosolwg a Craffu ar 22 Ionawr 2018, cytunodd y Pwyllgor ar gyfer proses lle mae Aelodau Cabinet a'u Prif Swyddogion priodol yn mynychu'r Pwyllgor (au) Craffu perthnasol i gyflwyno gwybodaeth mewn perthynas â'u portffolios nhw. Bwriad y broses yma yw gwella lefel y ddeialog a'r wybodaeth sy'n cael eu darparu ar hyn o bryd i Bwyllgorau Craffu a nodwyd bod nifer o ddiweddariadau wedi'u darparu yn ystod 2018/19.

- 5.11.4 Er mwyn cynyddu amlygrwydd / ymwybyddiaeth y Datganiad Llywodraethu Blyneddol, mae trefniadau wedi'u rhoi ar waith lle mae dynodiad o adran '[Llywodraethu](#)' i'w gweld ar wefan y Cyngor. Mae copi annibynnol o'r datganiad Llywodraethu Blyneddol diweddaraf (e.e. 2017/18) ar gael ac unwaith y bydd wedi'i gymeradwyo, bydd Datganiad Llywodraethu Blyneddol 2018/19 hefyd yn cael ei gyhoeddi ar Adran Lywodraethu gwefan y Cyngor. Rhaid nodi bod Adran Lywodraethu gwefan y Cyngor hefyd yn cynnwys gwybodaeth mewn perthynas â'r canlynol: Cyfansoddiad y Cyngor; Rheoli Risg; Chwythu'r Chwiban; Gwrth-Dwyll, Llwgwrwobrwy a Llygredd; Pwyllgor Archwilio; Cynllun Adborth Corfforaethol; Rheoleiddwyr Allanol y Cyngor; a Gweithio gydag eraill.

Sicrhau Ansawdd ac Atebolrwydd Mewnol

Archwilio Mewnol

- 5.11.5 Mae gan Wasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor Siarter Archwilio Mewnol ar gyfer blwyddyn ariannol 2018/19. Cafodd y Siarter yma'i gymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio ar [30 Ebrill 2018](#). [Mae'r Siarter yn nodi safbwynt y Gwasanaeth o fewn y sefydliad, er enghraifft, yr awdurdod sydd gan y gwasanaeth er mwyn cael mynediad i gofnodion, personél ac eiddo ffisegol sy'n berthnasol i gyflawniad. Yn dilyn adolygiad o adroddiadau'r Pwyllgor Archwilio yn ystod y flwyddyn, cafodd y Gwasanaeth Archwilio Mewnol ei ddarparu yn unol â'r gofynion sydd wedi'u nodi yn y Siarter.](#)
- 5.11.6 Yn ogystal â hyn, cadarnhaodd Adroddiad Blyneddol y Pennaeth Archwilio Mewnol 2018/19 gydymffurfiaid cyffredinol â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus.

Argymhellion Swyddfa Archwilio Cymru

- 5.11.7 Mae gan y Gyngor broses ar gyfer cytuno a monitro'r broses o roi argymhellion/cynigion Swyddfa Archwilio Cymru ar gyfer gwella ar waith. Cafodd ei nodi bod Adroddiadau Swyddfa Archwilio Cymru wedi cael eu cyflwyno i'r Cabinet ac yna i'r [Pwyllgor Trosolwg a Chraffu](#) yn ystod y flwyddyn. Cafodd cyfrifoldebau'r ddau Bwyllgor eu trafod yn yr adroddiadau.

5.12 TREFNIADAU LLYWODRAETHU ALLWEDDOL ERAILL

Amgen Cymru Ltd

- 5.12.1 Mae Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn berchen ar 100% o hawliau pleidleisio cwmni Amgen Cymru Ltd, sydd, yn ei dro, yn berchen ar 100% o hawliau pleidleisio cwmni Amgen Rhondda. Yn ogystal â hynny, mae'r Cyngor yn berchen ar 100% o'r rhandaliadau dewisol yng nghwmni Amgen Rhondda Ltd. Prif weithgarwch cwmni Amgen Cymru yw darparu gwasanaethau rheoli gwastraff a gwasanaethau i gael gwared ar wastraff. Mae cwmni Amgen Rhondda yn gyfrifol am stiwardio safle tirlenwi Nant y Gwyddon.
- 5.12.2 Mae cyfarwyddwyr y cwmnïau yn gyfrifol am sicrhau bod trefniadau llywodraethu cadarn, gan gynnwys system reoli fewnol drylwyr, ar waith.

- 5.12.3 Penderfynodd y Cyngor gael gwared ar statws "hyd braich" y cwmnïau yn 2009/2010, felly mae nifer o agweddau ar drefniadau llywodraethu'r Cyngor, megis polisiâu, prosesau a dulliau rheoli, yn berthnasol ar gyfer y cwmnïau yma.
- 5.12.4 Yn ystod 2018/19, dydy cyfarwyddwyr cwmni Amgen, archwilwyr mewnol nac archwilwyr allanol ddim wedi nodi unrhyw broblemau sylweddol o ran llywodraethu.

Cronfa Bensiwn

- 5.12.5 Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yw'r Awdurdod Gweinyddu ar gyfer Cronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf. Er bod y trefniadau llywodraethu sydd wedi'u nodi yn y datganiad yma yr un mor berthnasol ar gyfer cyfrifoldebau'r Cyngor o ran y Gronfa Bensiwn, mae rhagor o ofynion penodol ar gyfer Cronfeydd Pensiwn sydd wedi'u nodi mewn nifer o ddogfennau allweddol:

- Datganiad Cydymffurfio Llywodraethu sy'n nodi safle'r Gronfa yn erbyn safonau ymarfer gorau'r Llywodraeth;
- Datganiad Polisi Llywodraethu sy'n cynnig trosolwg o strwythur llywodraethu, gwneud penderfyniadau ac ymgysylltu â chyflogwyr y cynllun;
- Datganiad Polisi Cyfathrebu sy'n rhoi manylion am y gwasanaethau cyfathrebu a gwybodaeth y mae modd i gyflogwyr sy'n rhan o'r cynllun, a'r rheiny sy'n aelodau o'r cynllun, fanteisio arnyn nhw;
- Strategaeth Gweinyddu Pensiynau sy'n bwriadu gwella effeithlonrwydd darpariaeth y safonau ansawdd cytûn a sicrhau cydymffurfiaeth â gofynion statudol;
- Datganiad Strategaeth Fuddsoddi sy'n nodi sut y caiff buddsoddiadau'r gronfa eu rheoli; a
- Datganiad Strategaeth Cyllido sy'n rhoi crynodeb o sut y byddwn ni'n ariannu ein rhwymedigaethau pensiwn.

- 5.12.6 Mae modd cael gafael ar yr holl ddogfennau yma fan hyn: www.rctpensions.org.uk

- 5.12.7 Cyflwynodd Deddf Bensiynau Gwasanaethau Cyhoeddus nifer o newidiadau i gynlluniau pensiwn gwasanaethau cyhoeddus, gan gynnwys rhai newidiadau sylweddol ar gyfer llywodraethu cynlluniau o'r fath. Yn unol â'r Ddeddf, sefydlodd y Cyngor Fwrdd Pensiwn Lleol er mwyn cynorthwyo Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn ei rôl fel Awdurdod Gweinyddu ('Rheolwr Cynllun') yn:

- Sicrhau cydymffurfiaeth â'r Prif Reoliadau ac unrhyw ddeddfwriaeth arall sy'n ymwneud â llywodraethu a gweinyddu'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol;
- Sicrhau cydymffurfiaeth â'r gofynion sy'n cael eu pennu mewn perthynas â'r CPLIL gan y Rheolwr Pensiynau; a
- Sicrhau llywodraethu a gweinyddu effeithiol ac effeithlon o'r CPLIL gan y Rheolwr Cynllun.

- 5.12.8 Mae'r Bwrdd Pensiwn yn cynnwys dau aelod sy'n cynrychioli'r cyflogwyr a dau aelod sy'n cynrychioli'r aelodau.
- 5.12.9 Yn 2016/17 sefydlodd y Cyngor Bwyllgor Cronfa Bensiwn ffurfiol (yn amodol ar ddarpariaethau Adran 101 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972) er mwyn goruchwyllo ei gyfrifoldebau mewn perthynas â gweinyddu Cronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf. Mae Pwyllgor y Gronfa Bensiwn yn gytbwys yn wleidyddol ac yn cynnwys 5 o aelodau etholedig.
- 5.12.10 Mae'r Pwyllgor yn gyfrifol am faterion rheoli strategol sy'n ymwneud â Chronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf, ac mae'r holl faterion gweithredol yn parhau i gael eu dynodi i Brif Swyddog Cyllid y Cyngor (yn ei swydd fel Swyddog Adran 151, neu i'r Dirprwy Swyddog Adran 151 yn ei absenoldeb). Caiff y gwaith yma ei gefnogi gan Banel Cyngori ar faterion Buddsoddi a Gweinyddu, sy'n cynnig cymorth gan swyddog priodol, cyngorwr annibynnol a chymorth proffesiynol.
- 5.12.11 Cafodd Pwyllgor y Gronfa Bensiwn bedwar cyfarfod yn ystod blwyddyn y Cyngor 2018/19.
- 5.12.12 Ar ddechrau 2017, cafodd Cydbwyllgor Llywodraethu ei sefydlu, yn unol â chytundeb rhwng awdurdodau, sy'n gyfrifol am oruchwyllo Partneriaeth Bensiynau Cymru, sef cronfa fuddsoddi gydweithredol yr wyth Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yng Nghymru. Mae'r wyth Cadeirydd sy'n rhan o Bwyllgor Cronfa Bensiwn Cymru, neu eu dirprwy enwebedig (aelod etholedig) yn mynychu cyfarfodydd y Cydbwyllgor Llywodraethu ac yn cael eu cefnogi gan weithgor o swyddogion. Ym mis Ionawr 2018, penododd Partneriaeth Bensiynau Cymru 'Weithredwr' er mwyn sefydlu a chynnal adnodd buddsoddi ar y cyd at ddefnydd cyllid y Cynllun Pensiwn Awdurdod Lleol yn unig.

Dyma grynodedig o amcanion cyfuno Partneriaeth Pensiwn Cymru:

- Darparu swm cyson o elw dros ben ar ffioedd;
- Amrywiaethu risg rheolwyr;
- Lleihau ffioedd cyfartalog y rheolwyr;
- Cyflawni effeithlonrwydd treth trwy adennill treth wrth gefn ar ddifidendaau (ar gyfer is-gronfeydd ecwiti heb fod yn y DU);
- Bodloni terfynau amser y Llywodraeth drwy sefydlu proses o gyflwyno un is-gronfa i'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol; a
- Rhannu costau trosglwyddo mewn modd teg i mewn i is-gronfeydd.

6. **ASESIAD CYFFREDINOL O DREFNIADAU'R CYNGOR**

6.1 Yn seiliedig ar yr asesiad a gafodd ei gyflawni, ystyrir fod trefniadau Llywodraethu'r Cyngor yn addas at y diben ac yn dangos sut y mae gwaith ac adnoddau'r Cyngor wedi cyfrannu at bennu blaenoriaethau a gwireddu deilliannau'r Cynllun Corfforaethol. Caiff y canlyniad cyffredinol yma ei atgyfnerthu gan:

- Trefniadau cadarn i gefnogi Cynghorwyr a Swyddogion etholedig i gyflawni eu cyfrifoldebau yn effeithiol.
- Prosesau ar waith i:
 - Hyrwyddo cywirdeb a diwylliant dim goddefgarwch mewn perthynas â thwyll, llwgrwobrwyo a llygredd, a hefyd adrodd yn gyhoeddus ar gyflawniad y Cyngor mewn meysydd o'r fath; a
 - Chefnogi swyddogion ac Aelodau etholedig i gynnal safonau uchel o ymddygiad wrth ymgymryd â busnes ar ran y Cyngor.
- Bod â threfniadau strwythuredig ar waith a oedd yn sail i'r gwaith o gyflawni blaenoriaethau'r cynllun corfforaethol (drwy gynlluniau gweithredu cymeradwy) a phrosesau monitro ac adrodd mewnol ac allanol a oedd yn dwyn y Cyngor i gyfrif am ei gyflawniad. Mae'r trefniadau yma â sail o gynllunio a rheoli ariannol cadarn yn sail iddo.
- Dull gweithredu agored o ran ymgysylltu â rhanddeiliaid a chynllunio a darparu gwasanaethau. Mae nifer o'r rhan yn digwydd mewn partneriaeth ag eraill.
- Dull gweithredu "tymor canolig" o ran cynllunio ariannol, sydd wedi helpu i lywio penderfyniadau strategol a blaenoriaethu adnoddau drwy gynildeb ariannol parhaus yn y sector cyhoeddus;
- Y Cyngor yn meddu ar hanes o roi argymhellion o'r Datganiad Llywodraethu Blyneddol ar waith yn y gorffennol.

6.2 Er gwaethaf y safle cyffredinol yma, mae'r asesiad wedi nodi mannau lle mae angen gwneud gwelliannau er mwyn atgyfnerthu effeithiolrwydd trefniadau cyfredol y Cyngor. Mae'r rhain wedi'u hamlinellu yn Adran 7.

7. CYNIGION ER GWELLA

7.1 Yn ogystal â chwblhau asesiad o drefniadau llywodraethu'r Cyngor, mae Tabl 2 yn amlinellu'r cynigion er gwella.

Tabl 2 – Cynigion er Gwella

Egwyddor/Maes Craidd	Rhif y Paragraff	Mater a Nodwyd	Argymhelliad	Amserlen ar gyfer Gweithredu	Y Swyddog sy'n Gyfrifol
Ymddwyn yn onest, gan arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesol a pharchu'r gyfraith	5.5.21	Nododd yr arolwg staff yr angen i wneud gwaith pellach ar draws y Cyngor i godi ymwybyddiaeth o drefniadau chwythu chwiban a gwrth-dwyll a rhoi sicrwydd i staff y gallan nhw roi gwybod am faterion heb ôl-ffeithiau.	Gan ddefnyddio canlyniadau'r arolwg staff (yn ymwneud â chwythu'r chwiban a gwrth-dwyll, llwgrwobrwyo a llygredd), cyflwyno rhaglen wedi'i thargedu o godi ymwybyddiaeth i feysydd gwasanaeth sydd wedi'u nodi bod angen cefnogaeth a chynghor arnyn nhw.	Tachwedd 2019	Pennaeth Datblygu'r Gyfundrefn
	5.5.22	Sylwadau, canmoliaeth a chwynion (heb fod yn wasanaethau cymdeithasol) – Dydy'r Pwyllgor Craffu perthnasol ddim yn adrodd am adolygiad a her cyffredinol fel rhan o'r gwaith o gynllunio a gwella gwasanaethau. Cafodd y gwaith ei ddechrau yn 2018/19 – a'i barhau hyd 2019/20.	Sylwadau, canmoliaeth a chwynion nad ydyn nhw'n wasanaethau cymdeithasol – dylid rhoi trefniadau adrodd blynyddol ar waith i roi gwybod i'r pwyllgor craffu perthnasol am sylwadau, canmoliaeth a chwynion gwasanaethau cymdeithasol (gyda'r adroddiad cyntaf yn cwmpasu'r cyfnod rhwng Ebrill 2018 a Mawrth 2019).	Hydref 2019	Cyfarwyddwr Gwasanaeth – TGCh a Digidol

Egwyddor/Maes Craidd	Rhif y Paragraff	Mater a Nodwyd	Argymhelliad	Amserlen ar gyfer Gweithredu	Y Swyddog sy'n Gyfrifol
Bod yn agored a chynnal gwaith ymgysylltu cynhwysfawr â rhanddeiliaid	5.6.13	Er bod y ffocws o fewn rhaglenni gwaith pwyllgorau craffu yn gwella, mae ystod eang o bynciau wedi'u cynnwys sydd â'r modd i effeithio ar allu'r Pwyllgorau / Gweithgorau i adolygu pob maes yn fanwl ac wedi hynny asesu i ba raddau y mae'r Cylch Gorchwyl yn cael ei gyflawni.	Fel rhan o ddatblygu rhaglenni gwaith craffu ar gyfer 2019/20: • Dylid rhoi mwy o ffocws i symleiddio meysydd / themâu a'u hadolygu nhw er mwyn caniatáu ar gyfer dull adrodd sy'n fwy seiliedig ar ganlyniadau; a • Chysylltu Cylch Gorchwyl Pwyllgorau yn gliriach ag adroddiadau / meysydd ar gyfer eu craffu (gan ystyried bod hyn yn cael ei wneud fel ymarfer peilot i ddechrau).	Medi 2019	Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Gwasanaethau Democrataidd a Chyfathrebu
Diffinio deilliannau mewn perthynas â buddiannau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cynaliadwy.	5.7.7	Er bod targedau dangosyddion cyflawniad yn cael eu hadolygu yn rhan o'r rhag-graffu ehangach ar gynlluniau gweithredu Cynllun Corfforaethol, does dim gwaith manwl ar dargedau penodol yn cael ei wneud i lywio Pwyllgorau Craffu yn well wrth gyflawni eu rôl.	Yn ogystal â rhag-graffu ar gynlluniau gweithredu Cynllun Corfforaethol, rhaid cydlynu a chyflwyno adolygiad manylach o dargedau penodol gan Bwyllgor (au) Craffu fel rhan o graffu ar gyflawniad y Cyngor yn effeithiol.	Medi 2019	Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Gwasanaethau Cyllid a Gwella
Datblygu capasiti'r gwasanaeth, gan gynnwys gallu'r arweinwyr ac	5.9.14	Aelodau Etholedig – adnewyddu'r rhaglen hyfforddiant sydd ar gael i barhau i gefnogi Aelodau	Adeiladu ar y rhaglen hyfforddiant a chefnogaeth sydd ar waith ar gyfer Aelodau etholedig i sicrhau bod themâu allweddol eraill yn cael eu cyflwyno / adnewyddu (er enghraifft, hyfforddiant	O fis Gorffennaf 2019	Cyfarwyddwr Gwasanaeth – Gwasanaethau Democrataidd a Chyfathrebu

unigolion o fewn y gwasanaeth		etholedig yn effeithiol i gyflawni eu cyfrifoldebau.	gloywi'r Cod Ymddygiad, trosolwg o gyllidebau / hyfforddiant cyllid y Cyngor).		
Egwyddor/Maes Craidd	Rhif y Paragraff	Mater a Nodwyd	Argymhelliad	Amserlen ar gyfer Gweithredu	Y Swyddog sy'n Gyfrifol
Rheoli risg a chyflawniad yn rhan o reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol cyhoeddus gadarn	5.10.18	Er bod yr adolygiad o Reolau Gweithdrefn Ariannol y Cyngor wedi cychwyn, dydy'r broses ddim wedi ei chwblhau hyd yn hyn. Cafodd y gwaith ei ddechrau yn 2018/19 – a'i barhau hyd 2019/20.	Cwblhau broses ddiweddarau'r Rheolau Gweithdrefn Ariannol ac adrodd i'r Pwyllgor (au) perthnasol i'w hadolygu ac os eu bod nhw'n cael eu barnu'n briodol, dylid eu cymeradwyo (gyda fersiwn gymeradwy wedi'i hymgorffori yng Nghyfansoddiad y Cyngor).	Hydref 2019	Pennaeth Cyflawni – Materion Caffael

- 7.2 Mae Uwch Dîm Arwain y Cyngor wedi derbyn y cynigion er gwella ac maen nhw wedi ymrwymo i'w rhoi nhw ar waith yn ystod 2019/20. Mae'r Uwch Dîm Arwain hefyd wedi cadarnhau y caiff y newyddion diweddaraf am gynnydd ei rannu â Phwyllgor Archwilio'r Cyngor yn ystod y flwyddyn er mwyn galluogi'r Cyngorwyr i adolygu a chraffu ar y cynnydd sy'n cael ei wneud.

Leader:

Chief Executive:

Adroddiad yr archwiliwr annibynnol, Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau o Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf

Adroddiad ar yr archwiliad o'r cyfriflenni ariannol

Barn

Rydw i wedi archwilio datganiadau ariannol Rhondda Cynon Taf ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2019 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn cynnwys y Datganiad Symud i gronfeydd Wrth Gefn, y Datganiad Incwm Cynhwysol a Gwariant, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian Parod a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisiâu cyfrifo arwyddocaol.

Mae'r fframwaith adrodd ariannol sydd wedi'i ddefnyddio i baratoi am hyn yn cydymffurfio a'r gyfraith a'r Cod Ymddygiad ar Gyfrifo mewn Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig, 2018/19, a hynny yn seiliedig ar Safonau Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol.

Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwirioneddol a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf ar 31 Mawrth 2019, a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; a
- wedi'u paratoi'n gywir yn unol â'r gofynion cyfreithiol a'r Cod Ymddygiad ar Gyfrifo mewn Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig yn 2018/19.

Sail y farn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r ddeddf berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (UK)). Caiff fy nghyfrifoldebau o dan y safonau yma eu disgrifio ymhellach yng nghyfrifoldebau'r archwiliwr ar gyfer yr adran o'r adroddiad sy'n trafod archwilio datganiadau ariannol. Rydw i'n annibynnol ar Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn unol â'r gofynion moesol sy'n berthnasol ar gyfer fy archwiliad o ddatganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safonau Moesol y Cyngor Adrodd Ariannol. Rydw i wedi cyflawni fy nyletswyddau moesol eraill mewn perthynas â'r gofynion yma. Rydw i o'r farn bod y dystiolaeth archwilio rydw i wedi'i gasglu yn ddigonol ac yn briodol er mwyn rhoi sail i fy marn.

Casgliadau sy'n ymwneud â materion parhaus

Does gen i ddim byd i adrodd arno mewn perthynas â'r materion canlynol, y mae gofyn i mi roi gwybod i chi amdany'n nhw yn sgil yr ISAs (DU), lle:

- dydy hi ddim yn briodol defnyddio sail atebolrwydd gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol; neu
- Dydy'r swyddog ariannol cyfrifol ddim wedi datgelu yn y datganiadau ariannol unrhyw ansicrwydd materol a nodwyd a allai daflu amheuaeth sylweddol ynghylch gallu'r Cyngor Bwrdeistref Sirol i barhau i fabwysiadu sail busnes gweithredol o gyfrifyddu am gyfnod o ddeuddeg mis (o leiaf) o'r dyddiad yr awdurdodir cyhoeddi'r datganiadau ariannol.

Gwybodaeth arall

Mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr adroddiadau blynyddol a'r cyfrifon. Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth sydd wedi'i chynnwys yn yr adroddiad blynyddol ar wahân i'r datganiadau ariannol a'r adroddiad archwiliwr gan i ar sail hynny. Dydy fy marn ar y datganiadau ariannol ddim yn cynnwys y wybodaeth arall ac, ac eithrio i'r graddau a nodwyd yn glir fel arall yn ddiweddarach yn fy adroddiad, dydw i ddim yn mynegi unrhyw gasgliad o sicrwydd ar hynny.

Mewn cysylltiad â'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol, fy nghyfrifoldeb i yw darllen y wybodaeth arall i nodi anghysonderau o bwys â'r datganiadau ariannol archwiliedig ac i nodi unrhyw wybodaeth sydd, i bob golwg, yn gwbl anghywir ar sail ar yr wybodaeth a gaffaelwyd gennyf wrth gyflawni'r archwiliad, neu'n anghyson iawn â hi. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysonderau materol amlwg, ystyriaf y goblygiadau i'm hadroddiad.

Adroddiad ar ofynion eraill

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, y seiliedig ar y gwaith a gyflawnais i'n rhan o'm harchwiliad:

- Mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei gyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Adroddiad Naratif wedi'i baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar gyfer Cyfrifo mewn Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2018-19;
- Mae'r wybodaeth sydd wedi'i nodi yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y caiff y datganiadau eu paratoi ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol, a chafodd y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ei baratoi yn unol â'r canllawiau yma.

Materion rydw i'n adrodd arnyn nhw drwy eithriad

Yng ngoleuni fy ngwybodaeth a'm dealltwriaeth o'r Cyngor, a'r amgylchedd, a gefais wrth gynnal yr archwiliad, dydw i ddim wedi nodi unrhyw gam-asesiadau yn yr Adroddiad Naratif nag yn yr Adroddiad Llywodraethu Blynyddol.

Does gen i ddim byd i adrodd arno ynglŷn â'r materion canlynol, y byddaf yn eu hadrodd i chi os ydw i o'r farn:

- bod cofnodion cyfrifo priodol ddim wedi'u cadw;
- bod y datganiadau ariannol ddim yn cyd-fynd â'r cofnodion cyfrifo; neu
- fy mod i ddim wedi derbyn yr holl wybodaeth a'r esboniadau sydd eu hangen arna i ar gyfer cynnal yr archwiliad.

Tystysgrif o Gwblhau'r Archwiliad

Rydw i'n nodi fy mod wedi cynnal archwiliad o gyfrifon Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Cyfrifoldebau

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol ar gyfer datganiadau ariannol

Y swyddog ariannol cyfrifol sy'n gyfrifol am baratoi'r datganiad o gyfrifon, sy'n rhoi darlun gwirioneddol a theg, a phennu unrhyw fesurau rheoli mewnol sydd eu hangen

er mwyn galluogi'r datganiad o gyfrifon i gael ei lunio heb unrhyw gamddatganiadau – boed hynny drwy dwyll bwriadol neu gamgymeriad. Mae'r Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad o Gyfrifon yn rhoi rhagor o fanylion am hyn.

Wrth lunio'r datganiad o gyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am asesu gallu'r Cyngor i barhau yn fater parhaus, gan ddatgelu materion sy'n ymwneud â hynny a defnyddio'r sail parhaus o gyfrifo oni bai fod hynny'n cael ei ystyried yn amhriodol.

Cyfrifoldeb yr archwilydd ar gyfer archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nodau yw sicrhau sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn gyffredinol yn rhydd o gamddatganiad perthnasol ai peidio, boed hynny oherwydd twyll neu gamgymeriad, ac i gyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n warant y bydd archwiliad a gaiff ei gynnal yn unol ag ISAs (DU) bob amser yn canfod camddatganiad perthnasol pan fydd yn bodoli. Gall camddatganiadau godi o ganlyniad i dwyll neu wallau a chân nhw eu hystyried yn ddeunydd, os oes modd disgwyl yn rhesymol iddyn nhw ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a gaiff eu cymryd ar sail y datganiadau ariannol hyn (boed hynny'n unigol neu ar y cyfan).

Mae disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd ar gyfer archwilio'r datganiadau ariannol i'w weld ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol, www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o fy adroddiad archwilydd.

Anthony J Barrett
Ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru
[Dyddiad]

31/7/19.

24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae Archwilydd Cyffredinol Cymru wedi ardystio ac adrodd ar y cyfrifon hyn yn y ffurf y cawsant eu drafftio'n wreiddiol. Cyfieithiad o'r fersiwn Saesneg gwreiddiol yw'r fersiwn hwn Rhondda Cynon Taf sydd yn gyfrifol am gywirdeb y cyfieithiad, nid yr Archwilydd Cyffredinol

Cyfrifoldeb y Swyddog Cyfrifyddu yw cynnal a chadw a chywirdeb gwefan Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf; dydy'r gwaith sydd wedi ei wneud gan archwilwyr ddim yn cynnwys ystyried y materion yma ac yn unol â hynny dydy archwilwyr ddim yn derbyn unrhyw gyfrifoldeb am unrhyw newidiadau a allai fod wedi digwydd i'r datganiadau ariannol ers iddyn nhw gael eu cyflwyno ar y wefan i ddechrau.

Geirfa

Croniad

Mae croniad yn swm a gaiff ei ddangos yn y cyfrifon sy'n cynrychioli incwm neu variant sy'n ymwneud â'r cyfnod cyfrifyddu, sydd ddim wedi'i dderbyn neu'i dalu mewn gwirionedd ar ddyddiad y Fantolen.

Actwari

Mae actiwari yn unigolyn neu sefydliad sy'n cyfrifo premiymau a rhwymedigaethau o ran yswiriant a rhwymedigaethau pensiwn.

Amorteiddiad

Taliadau i refeniw am y gostyngiad amcangyfrifedig yng ngwerth ased anniriaethol.

Pwyllgor Archwilio

Mae awdit yn archwiliad annibynnol o weithgareddau.

Cyllideb

Mae cyllideb (neu amcangyfrif) yn gynllun o incwm a gwariant, yn seiliedig ar ba Dreth Gyngor sydd wedi'i osod. Mae'r gwariant gwirioneddol yn cael ei fonitro wedyn yn erbyn y cynllun yma.

Gwariant Cyfalaf

Gwariant cyfalaf yw'r swm a gaiff ei wario ar asedau hirdymor. Mae'r rhain yn asedau a fydd yn cael eu defnyddio am sawl blwyddyn wrth ddarparu gwasanaethau ac maen nhw'n eitemau fel adeiladau, offer a cherbydau.

Derbyniad Cyfalaf

Mae derbyniadau cyfalaf yn golygu elw o werthu asedion hirdymor fel tir neu adeiladau.

Bargen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd (CCRCD)

Mae Prifddinas-Ranbarth Caerdydd o fewn y Fargen Ddinesig yn cynnwys 10 awdurdod lleol; Blaenau Gwent; Pen-y-bont ar Ogwr; Caerffili; Caerdydd; Merthyr Tudful; Sir Fynwy; Casnewydd; Rhondda Cynon Taf; Torfaen; a Bro Morgannwg.

Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA)

Mae CIPFA yn gyfrifol am gyhoeddi canllawiau ariannol i gyrff cyhoeddus.

Credydwr

Mae credydwr yn sefydliad/unigolyn sydd ag arian yn ddyledus iddo gan y Cyngor ar ddiwedd y flwyddyn ariannol ar gyfer nwyddau/gwasanaethau a gafodd eu derbyn.

Asedau Cyfredol

Mae'r rhain yn ymrwymadau tymor byr y mae disgwyl i'r Cyngor eu defnyddio yn y cyfnod cyfrifo canlynol.

Rhwymedigaethau Cyfredol

Mae'r rhain yn ymrwymadau tymor byr y mae disgwyl i'r Cyngor eu talu yn y cyfnod cyfrifo canlynol.

Dyledwr

Mae dyledwr yn sefydliad/unigolyn sydd ag arian yn ddyledus i'r Cyngor ar ddiwedd y flwyddyn ariannol ar gyfer nwyddau/gwasanaethau a gafodd eu derbyn.

Swyddfa Rheoli Dyledion

Mae'r Swyddfa Rheoli Dyledion yn Asiantaeth Weithredol gan Drysorlys Ei Mawrhydi. Mae ei gyfrifoldebau'n cynnwys rheoli dyledion ac arian ar gyfer Llywodraeth y DU, benthyca i Awdurdodau Lleol a rheoli rhai cronfeydd yn y sector cyhoeddus.

Cynllun â Buddion wedi'u Diffinio

Mae Cynllun â Buddion wedi'u Diffinio yn un sy'n seiliedig ar fudd-daliadau ymddeol ar Enillion Ad-werthfawr Cyfartaledd Gyrfa.

Cynllun Cyfraniad wedi'i Ddiffinio

Mae cynllun cyfraniad wedi'i ddiffinio yn fath o gynllun ymddeol lle caiff swm cyfraniad blynyddol y cyflogwr ei nodi. Seilir y buddion ar y symiau sydd wedi'u credydu i'r cyfrifon yma (trwy gyfraniadau cyflogwyr ac, os yn berthnasol, cyfraniadau cyflogaion) ynghyd ag unrhyw enillion o ran buddsoddi. Dim ond cyfraniadau cyflogwr i'r cyfrif sy'n cael eu gwarantu, nid er buddion y dyfodol.

Ysgolion Dirprwyedig

Mae ysgol ddirprwyedig yn ysgol a gaiff ei rheoli'n annibynnol gan ei Gorff Llywodraethol. Mae cronfeydd yr ysgolion yma'n cael eu dal y tu allan i falansau Cronfa'r Cyngor.

Cost Hanesyddol Dibrisiedig

Caiff Cost Hanesyddol Dibrisiedig ei nodi trwy gofnodi pris prynu ased a lleihau'r gwerth dros ei fywyd economaidd defnyddiol.

Cost Amnewid Dibrisiedig

Mae Cost Amnewid Dibrisiedig yn amcangyfrif o werth y farchnad ar gyfer defnydd presennol ynghyd â chostau amnewid gros cyfredol ac eithrio lwfansau ar gyfer dirywiad.

Dibrisiant

Dibrisiant yw'r amcangyfrif o golled mewn gwerth asedau tymor hir diriaethol sydd wedi'u cyflwyno yn y Fantolen.

Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi

Cronfeydd wrth gefn yw'r rhain sydd wedi'u neilltuo at bwrpas penodol.

Hierarchaeth Chwarae Teg

Lefel 1 – Asedau a rhwymedigaethau ar lefel 1 yw'r rheiny lle mae gwerthoedd teg yn deillio o brisiau a gaiff eu dyfynnu heb eu haddasu mewn marchnadoedd gweithredol ar gyfer asedau neu rwymedigaethau tebyg.

Lefel 2 – Asedau a rhwymedigaethau ar lefel 2 yw'r rhai lle dydy prisiau marchnad sydd wedi'i dyfynnu ddim ar gael.

Lefel 3 – Asedau a rhwymedigaethau ar lefel 3 yw'r rhai sydd â phrisiau sy'n deillio o fewnbynau does dim modd eu gwasanaethu, er enghraifft, rhagdybiaethau ynghylch twf rhent; cyfraddau disgownt, ac ati.

Blwyddyn Ariannol

Dyma'r cyfnod cyfrifyddu. Ar gyfer awdurdodau lleol, mae'n dechrau ar 1 Ebrill ac yn gorffen ar 31 Mawrth y flwyddyn ganlynol.

Amhariad

Mae amhariad yn digwydd pan fo gwerth ased hirdymor yn disgyn islaw'r gwerth y mae arno ar hyn o bryd yn y Fantolen a'r Gofrestr Asedau.

Y Safon Gyfrifeg Ryngwladol (IAS)

Rheoliadau Ariannol i'w dilyn sydd wedi'u pennu gan y Bwrdd Safonau Cyfrifeg Rhyngwladol (IASB).

Safonau Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol (IFRS)

Caiiff y Safonau Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol eu cynhyrchu gan IASB (Bwrdd Safonau Cyfrifeg Rhyngwladol) gyda'r nod o sicrhau cysondeb o fewn y gwledydd sy'n mabwysiadu'r safonau.

Rhestrau Eiddo

Mae rhestrau eiddo yn ddefnyddiau crai a gaiff eu prynu ar gyfer eu defnyddio o ddydd i ddydd. Caiiff gwerth yr eitemau yma sydd ddim wedi'u defnyddio ar ddiwedd y flwyddyn ariannol eu dangos fel asedau cyfredol yn y Fantolen.

Prydlesu

Mae hwn yn ddull o ariannu gwariant trwy dalu'r perchennog i ddefnyddio eiddo neu offer am nifer o flynyddoedd.

Daliwr Prydles

Defnyddiwr neu rentwr yr ased neu'r eiddo ar brydles. Yn achos prydlesi cyfalaf, y daliwr prydles hefyd yw'r 'dyledwr' i'r prydleswr.

Prydleswr

Perchennog neu ddeiliad y teitl yr ased neu'r eiddo ar brydles. Y prydleswr hefyd yw'r benthyciwr a'r parti sydd wedi'i ddiogelu rhag prydlesi cyfalaf a phrydlesau gweithredu.

Rhwymedigaeth

Rhwymedigaeth i drosglwyddo buddion economaidd o ganlyniad i drafodion neu ddigwyddiadau yn y gorffennol.

Ased Tymor Hir

Mae'r rhain yn asedau sy'n cael eu defnyddio wrth ddarparu gwasanaethau (am fwy na blwyddyn fel arfer).

Isafswm y Ddarpariaeth Refeniw

Mae Isafswm y Ddarpariaeth Refeniw yn dâl yn erbyn adnoddau refeniw sy'n cynrychioli ad-dalu dyled. Mae e'n ddull o dalu am Wariant Cyfalaf a gaiff ei ariannu gan fenthyca.

Prisiad Cyfwerth Modern

Mae Prisiad Cyfwerth Modern yn ddull o brisio sy'n cyfrifo cost adeiladu adeiladau a strwythurau cyfatebol modern, a'u dibrisio i gyfrif am oedran a bywyd economaidd yn y dyfodol.

Ardrethi Annomestig (NDR)

Ardrethi Annomestig, neu'r Gyfradd Fusnes, yw'r tâl i ddeiliaid eiddo busnes. Pennir Ardrethi Annomestig gan y llywodraeth ganolog ac mae'n ganran o werthoedd ardrethol. Mae'r ganran yr un peth ledled Cymru. Mae'r cyfanswm a gaiff ei gasglu wedi'i rannu rhwng awdurdodau unigol yn gymesur â'u poblogaethau oedolion.

Gwir Werth Adnabyddadwy

Pris gwerthu ased, sy'n cael ei ostwng gan gost berthnasol (uniongyrchol) ei werthu.

Gwerthoedd Teg Di-gylchol

Mae'r rhain yn ymwneud ag asedau sy'n cael eu mesur ar werth teg oherwydd amgylchiadau penodol. Mae'r asedau sy'n bodloni'r meini prawf ar gyfer asedau a gaiff eu dal i'w gwerthu yn cael eu gwerthuso am y pris isaf o ran gwerth anghylchol, ac eithrio cost i'w werthu, a'i werth cario.

Prydlesi Gweithredol

Mae'r rhain yn brydlesi lle mae risgiau perchnogaeth yr ased yn aros gyda'r perchennog.

Digwyddiadau yn dilyn Llunio'r Fantolen

Eitemau sy'n codi ar ôl dyddiad y Fantolen. Mae'r rhain yn eitemau doedd ddim yn bodoli ar yr adeg y cafodd y Fantolen ei llunio, ond y dylid ei datgelu os ydyn nhw'n berthnasol i ddealltwriaeth y cyfrifon.

Preseptau

Dyma'r swm a gaiff ei dalu i gorff anstatudol (er enghraifft, cyngor cymuned).

Addasiad y Blwyddyn Flaenorol

Addasiadau sy'n berthnasol i flynyddoedd blaenorol yn deillio o newidiadau mewn polisïau cyfrifyddu neu o gywiro gwallau perthnasol.

Dull Uned Rhagamcanol

Dull actiwaraid o gyfrifo rhwymedigaethau cynllun pensiwn sy'n caniatáu ar gyfer cynnydd sy'n cael ei ragweld yn y dyfodol mewn tâl pensiynadwy hyd at ymddeoliad neu ddyddiad gadael y gwasanaeth.

Darpariaeth

Mae darpariaeth yn rhwymedigaeth i drosglwyddo buddion economaidd o ganlyniad i ddigwyddiadau yn y gorffennol lle mae modd gwneud amcangyfrif dibynadwy o'r rhwymedigaeth, ond does dim modd penderfynu ar y swm neu'r amseriad yn gywir eto.

Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus

Asiantaeth y Llywodraeth yw hon sy'n darparu benthyciadau i awdurdodau lleol am gyfnodau rhwng 1 a 50 o flynyddoedd.

Gwerth Teg Cylchol

Mae'r rhain yn ymwneud ag asedau a gaiff eu mesur ar ddiwedd pob cyfnod cyfrifo, o fewn rhaglen dreigl y prisiau.

Partïon Cysylltiedig

Mae parti cysylltiedig yn bodoli lle mae un parti yn rheoli neu'n dylanwadu ar un arall.

Straen ar Gronfeydd

Pan fydd gweithiwr yn ymddeol yn gynnar ac y caiff pensiwn ei dalu ar unwaith, heb ostyngiad actiwaraid, caiff at yr incwm cyfraniad a gollwyd a'r gost llog sy'n deillio o'r llif arian cynyddol cysylltiedig yn gynyddol ei gyfeirio ato fel cost straen pensiwn. Caiff y gost straen pensiwn ei phennu trwy gyfrifiad actiwaraid.

Isbrydles

Mae is-brydles yn brydles rhwng tenant sydd eisoes yn dal prydles i le neu eiddo masnachol a rhywun (yr is-ddaliwr prydles) sy'n dymuno defnyddio rhan o ofod y tenant, neu ei holl ofod. Ystyrir bod y tenant yn ddaliwr is-brydles.

Cronfa Ymddiriedolaeth

Mae Cronfa Ymddiriedolaeth yn dal arian ar ran unigolyn neu sefydliad. Ymddiriedolwyr sy'n gweinyddu'r arian ar gyfer y perchnogion.

Ysgolion Gwirfoddol sy'n cael eu Cynnal

Yn bennaf, ysgolion crefyddol neu ysgolion ffydd yw ysgolion gwirfoddol sy'n cael eu cynnal, er y gall unrhyw un wneud cais am le. Mae'r corff llywodraethu yn cyflogi'r staff ac yn gosod meini prawf o ran derbyn disgyblion. Fel arfer mae sefydliad elusennol yn gyfrifol am dir ac adeiladau'r ysgol, sefydliad crefyddol fel arfer, ac mae'r corff llywodraethol yn cyfrannu at gostau'r adeilad a chostau chynnal a chadw.

Ysgol Wirfoddol sy'n cael eu Rheoli

Mae ysgolion gwirfoddol sy'n cael eu Rheoli yn debyg i ysgolion gwirfoddol sy'n cael eu cynnal, ond maen nhw'n yn cael eu rhedeg gan yr awdurdod lleol. Mae'r awdurdod lleol yn cyflogi staff yr ysgol ac yn gosod y meini prawf o ran derbyn disgyblion. Fel arfer mae sefydliad elusennol yn gyfrifol am dir ac adeiladau'r ysgol, sefydliad crefyddol fel arfer, ac mae'r sefydliad hwnnw hefyd yn penodi rhai aelodau o'r corff llywodraethu.

Llywodraeth Cymru (LIC)

Llywodraeth Cymru yw Llywodraeth ddatganoledig Cymru. Mae Llywodraeth Cymru yn cynnwys y Prif Weinidog, Gweinidogion Cymru, y Cwnsler Cyffredinol a'r Dirprwy Weinidogion. Fe'i gefnogir gan Wasanaeth Sifil sy'n gweithio ar draws meysydd datganoledig o fywyd cyhoeddus, megis iechyd, addysg a'r amgylchedd.